

T.C.
Fırat Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı

MESLEK LİSESİ ÖĞRENCİLERİNİN İŞLETMELERDE BECERİ EĞİTİMİ
SÜRECİNE İLİŞKİN PAYDAŞ GÖRÜŞLERİ

Yüksek Lisans Tezi

Ayhan YAVUZ

Danışman: Doç. Dr. Ayşenur KULOĞLU

Elazığ, 2025

T.C.
Fırat Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü
Yüksek Lisans Tezi/Doktora Tezi

Tez Başlığı: Meslek Lisesi Öğrencilerinin İşletmelerde Beceri Eğitimi Sürecine İlişkin Paydaş Görüşleri

KABUL VE ONAY

Tez Yazarı: Ayhan YAVUZ

İlk Teslim Tarihi: 16.06.2025

Savunma Tarihi: 17.07.2025

Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü tez yazım kurallarına göre hazırlanan bu tez, Eğitim Bilimleri Enstitüsünün Yönetim Kurulunun 20/06/ 2025 tarih ve 2025-45/1-4 sayılı kararı ile oluşturulan jüri üyeleri tarafından değerlendirilmiş ve akademik dinleyicilere açık olarak yapılan tez savunma sınavı sonucunda oy birliği ile kabul edilmiştir.

İmza

Danışman: Doç. Dr. Ayşenur KULOĞLU

.....

Jüri Başkanı: Prof. Dr. Nuriye SEMERCİ

.....

Üye: Doç. Dr. Songül KARABATAK

.....

O N A Y

Bu tez, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulunun .../.../ 20.... tarih ve ... sayılı kararıyla tescillenmiştir.

Prof. Dr. İrfan EMRE
Enstitü Müdürü

BEYANNAME

Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım “Meslek Lisesi Öğrencilerinin İşletmelerde Beceri Eğitimi Sürecine İlişkin Paydaş Görüşleri” başlıklı yüksek lisans tezimin içindeki bütün bilgilerin doğru olduğunu, bilgilerin üretilmesi ve sunulmasında bilimsel etik kurallarına uygun davrandığımı, kullandığım bütün kaynakları atıf yaparak belirttiğimi, maddi ve manevi desteği olan tüm kurum/kuruluş ve kişileri belirttiğimi, burada sunduğum veri ve bilgileri unvan almak amacıyla daha önce hiçbir şekilde kullanmadığımı, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

17/07/2025

Ayhan YAVUZ

İmza

ÖNSÖZ

Bu tez çalışması, meslek lisesi öğrencilerinin okul eğitimi süreçlerinde önemli bir yere sahip olan işletmelerde beceri eğitimine ilişkin paydaş görüşlerini farklı bakış açılarıyla ele almak amacıyla hazırlanmıştır. Mesleki eğitimin kalitesinin artırılmasında işletmelerde beceri eğitiminin rolü kuşkusuz çok büyüktür. Yapılan çalışma, öğrencinin sektöre girişinde önemli bir basamak olan bu eğitim sürecinde temel aktörler olarak görülen öğrencilerin, koordinatör öğretmenlerin ve işletme yetkililerinin görüşlerini ortaya koymayı; mevcut uygulamaları değerlendirmeyi ve iyileştirme çalışmalarına ışık tutarak literatüre katkıda bulunmayı hedeflemektedir.

Tüm yüksek lisans süresince akademik bilgisi, sabrı, hoşgörüsü ile tez çalışmamın ilk aşamasından itibaren bana rehberlik eden, tezimin şekil ve içerik yönünden şekillenmesinde büyük katkısı olan kıymetli ve saygıdeğer danışman hocam Doç. Dr. Ayşenur KULOĞLU'na en içten dileklerle teşekkürlerimi sunarım.

Bu süreçte bana hiçbir zaman desteğini esirgemeyen ve sabrı sebat ile yanımda duran sevgili eşim Fadime YAVUZ' a, onları bu süreçte bazı zamanlar ihmal ettiğim sevgili oğlum Ömer Aybars YAVUZ ve sevgili kızım Ayşe Hüma YAVUZ' a teşekkür ederim.

Tez çalışmamı yürüttüğüm okullarda bana her daim yardımcı olan meslektaşlarıma, öğrencilerime ve iş yerlerinde beni ağırlayarak sürece katkı sağlayan değerli Elazığ esnaflarına teşekkür ederim.

Ayhan YAVUZ

Elazığ, 2025

ÖZ

Meslek Lisesi Öğrencilerinin İşletmelerde Beceri Eğitimi Sürecine İlişkin Paydaş Görüşleri

Ayhan YAVUZ

Yüksek lisans Tezi

FIRAT ÜNİVERSİTESİ

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı

Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı

2025, Sayfa: XIII+110

Bu araştırma mesleki eğitim sürecinin işbaşı eğitimle desteklenip iş yaşamına geçişte önemli bir basamak olan işletmelerde beceri eğitiminde araştırmacı tarafından belirlenen yetkinlikler çerçevesinde paydaş görüşlerini incelemeyi amaçlamaktadır. Bu amaçla çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan fenomenolojik desen tercih edilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu 2024-2025 eğitim-öğretim yılında Elazığ'da bulunan 10 meslek lisesinde işletmede beceri eğitimine katılan 30 öğrenci, 30 koordinatör öğretmen ve 15 iş yeri sorumlusundan oluşturmaktadır. Çalışma grubu belirlenirken kolay ulaşılabilir durum örnekleme kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak veriler paydaşlardan toplanmış ve sonrasında verilerin kodlanması, betimsel analizinin yapılması ve yorumlanması sağlanmıştır.

Araştırma sonucunda, öğrencilerin iletişim, problem çözme, takım çalışması, zaman yönetimi, teknoloji kullanımı, sorumluluk alma, stresle mücadele ve iş güvenliğine uyum becerilerinin okul ve işletme ortamlarında farklı düzeylerde geliştiği ve desteklendiği görülmüştür. Paydaşlar tarafından, öğrencilerin bireysel farklılıklarının desteklenmesinde ve sürecin iyileştirilmesinde; okul ve işletme ortamında sunulan kişisel ve mesleki rehberlik ile fiziksel ortamların önemli etkisinin olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca okulda edinilen teorik ve uygulamalı eğitimlerin sektörde çok az karşılığının olduğu ve bazı alanlarda yetersiz kaldığı belirlenmiştir. Sonuç olarak, okul-sektör arasındaki bağın güçlendirilmesi, uygulamalı eğitimlerin güncellenmesi ve saatlerinin artırılması, öğrenci merkezli dijital becerileri dayalı bir eğitim ve öğretim müfredatı geliştirilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Mesleki eğitim, Beceri eğitimi, Meslek lisesi, İşbaşı eğitim, İşletmeler

ABSTRACT

Stakeholder Views on the Workplace-Based Skill Training of Vocational High School

Students

Ayhan YAVUZ

Master Thesis

FIRAT UNIVERSITY

Institute of Educational Science

Department of Educational Sciences

Division of Curriculum and Instruction

2025, P: XIII+110

This research aims to examine the views of stakeholders within the framework of the competencies determined by the researcher in skills training in enterprises, which is an important step in the transition to business life by supporting the vocational education process with on-the-job training. For this purpose, the phenomenological design, one of the qualitative research methods, was preferred in the study. The study group of the research consists of 30 students, 30 coordinator teachers and 15 workplace supervisors who participated in skills training in enterprises in 10 vocational high schools in Elazığ in the 2024-2025 academic year. Convenience sampling was used to determine the study group. The data were collected from the stakeholders using a semi-structured interview form, and then the data were coded, descriptively analyzed, and interpreted.

As a result of the research, it was seen that students' communication, problem solving, teamwork, time management, use of technology, taking responsibility, coping with stress and compliance with job security skills are developed and supported at different levels in school and business environments. Stakeholders emphasized that the personal and professional guidance and physical environments offered in the school and enterprise environment have a significant impact on supporting the individual differences of students and improving the process. In addition, it has been determined that the theoretical and practical trainings received at school have little relevance in the sector and are insufficient in some areas. As a result, it is recommended to strengthen the school-industry link, update and increase the hours of practical trainings, and develop a student-centered education and training curriculum based on digital skills.

Key Words: Vocational education, Skill training, Vocational high school, On-the-job training,

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
BEYANNAME.....	ii
ÖNSÖZ.....	iii
ÖZ	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar LİSTESİ.....	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xi
KISALTMALAR VE SEMBOLLER LİSTESİ	xii
EKLER LİSTESİ	xiii
BİRİNCİ BÖLÜM.....	1
I. GİRİŞ	1
1.1.Araştırmanın Problemi	1
1.2. Araştırmanın Amacı	2
1.3. Araştırmanın Önemi	4
1.4. Araştırmanın Varsayımları	4
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	5
1.6. Araştırmanın Tanımları	5
İKİNCİ BÖLÜM	7
II. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ALAN YAZIN	7
2.1. Mesleki Eğitim	7
2.2. Geçmişten Günümüze Mesleki Eğitim.....	8
2.3. İşletmelerde Beceri Eğitimi.....	11
2.4. İşletmelerde Beceri Eğitimi Üzerine İlgili Araştırmalar	12
2.5. İlgili Araştırmaların Değerlendirilmesi	16
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	18
III. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	18
3.1. Araştırmanın Yöntemi/ Deseni.....	18
3.2. Çalışma Grubu / Katılımcılar	18
3.3. Veri Toplama Araçları.....	22
3.4. Geçerlilik ve Güvenirlilik.....	22
3.5. Araştırma Süreci.....	23
3.6. Verilerin Analizi.....	24
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	26
IV. BULGULAR.....	26

4.1. Meslek Lisesi Öğrencilerinin İşletmelerde Beceri Eğitimine İlişkin Öğrenci Görüşleri	26
4.1.1. İletişim Becerileri	26
4.1.2. Problem Çözme Becerileri	27
4.1.3. Takım Çalışması Becerileri	29
4.1.4. Zaman Yönetimi ve Organizasyon Becerileri	30
4.1.5. Teknoloji Kullanımı Becerileri	31
4.1.6. Bağımsız Çalışma Becerileri	32
4.1.7. Stres Yönetim Becerileri	33
4.1.8. Geri Bildirim ve Kişisel Gelişim Becerileri	35
4.1.9. İş Güvenliği ve Uyum Becerileri	36
4.1.10. Mesleki Bilgi	37
4.2. Meslek Lisesi Öğrencilerinin İşletmelerde Beceri Eğitimine İlişkin Koordinatör Öğretmen Görüşleri	39
4.2.1. İletişim Becerileri	39
4.2.2. Problem Çözme Becerileri	41
4.2.3. Takım Çalışması Becerileri	42
4.2.4. Zaman Yönetimi ve Organizasyon Becerileri	44
4.2.5. Teknoloji Kullanımı Becerileri	45
4.2.6. Bağımsız Çalışma Becerileri	47
4.2.7. Stres Yönetim Becerileri	48
4.2.8. Geri Bildirim ve Kişisel Gelişim	50
4.2.9. İş Güvenliği ve Uyum	51
4.2.10. Mesleki Bilgi	53
4.3. Meslek Lisesi Öğrencilerinin İşletmelerde Beceri Eğitimine İlişkin İşletmeci Görüşleri	55
4.3.1. İletişim Becerileri	55
4.3.2. Problem Çözme Becerileri	57
4.3.3. Takım Çalışması Becerileri	58
4.3.4. Zaman Yönetimi ve Organizasyon Becerileri	60
4.3.5. Teknoloji Kullanımı Becerileri	61
4.3.6. Bağımsız Çalışma Becerileri	62
4.3.7. Stres Yönetim Becerileri	64
4.3.8. Geri Bildirim ve Kişisel Gelişim	65
4.3.9. İş Güvenliği ve Uyum	66
4.3.10. Mesleki Bilgi	67

BEŞİNCİ BÖLÜM	70
V. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER.....	70
5.1.Tartışma ve Sonuçlar.....	70
5.2.Öneriler.....	85
5.2.1. Uygulayıcılara Yönelik Öneriler	85
5.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler	86
KAYNAKLAR.....	88
EKLER.....	100
İZİN BELGELERİ.....	101
ÖZ GEÇMİŞ.....	110

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1 Öğrencilerin Demografik Özellikleri	19
Tablo 2 Koordinatör Öğretmenlerin Demografik Özellikleri.....	20
Tablo 3 İşletme Yetkililerinin Demografik Özellikleri	21
Tablo 4 Öğrencilerin İletişim Becerilerine İlişkin Görüşleri.....	26
Tablo 5 Öğrencilerin Problem Çözme Becerilerine İlişkin Görüşleri	28
Tablo 6 Öğrencilerin Takım Çalışması Becerilerine İlişkin Görüşleri.....	29
Tablo 7 Öğrencilerin Zaman Yönetimi Becerilerine İlişkin Görüşleri.....	30
Tablo 8 Öğrencilerin Teknoloji Kullanımı Becerilerine İlişkin Görüşleri	31
Tablo 9 Öğrencilerin Kurallara Ve Prosedürlere Uyum Becerilerine İlişkin Görüşleri.....	33
Tablo 10 Öğrencilerin Stresli Durumlarla Başa Çıkabilmesi İçin İşyerinde Sağlanan Desteklere İlişkin Görüşleri.....	34
Tablo 11 Öğrencilerin Geribildirim Ve Kişisel Gelişim Becerilerine İlişkin Görüşleri	35
Tablo 12 Öğrencilerin İş Güvenliği Kurallarına Uyum Becerilerine İlişkin Görüşleri.....	36
Tablo 13 Öğrencilerin Okulda Edindikleri Mesleki Bilgilerin Sektör Üzerindeki Etkilerine İlişkin Görüşleri.....	37
Tablo 14 Öğrencilerin Okulda Öğrendikleri Mesleki Bilgilerin Gelecekteki İş Yaşamlarına Katkısına İlişkin Görüşleri	38
Tablo 15 Öğretmenlerin, Öğrencilerin İletişim Becerilerine İlişkin Görüşleri	40
Tablo 16 Öğretmenlerin, Öğrencilerin Problem Çözme Becerilerine İlişkin Görüşleri.....	41
Tablo 17 Öğretmenlerin, Öğrencilerin Ekip İçerisindeki İşbirliğinde Üstlendiği Rollere İlişkin Görüşleri.....	43
Tablo 18 Öğretmenlerin, Öğrencilerin Verilen Görevleri Zamanında Tamamlama Becerilerine İlişkin Görüşleri.....	44
Tablo 19 Öğretmenlerin, Öğrencilerin Teknoloji Kullanımı Becerilerine İlişkin Görüşleri...	46
Tablo 20 Öğretmenlerin, Öğrencilerin Kurallara Ve Prosedürlere Uyum Becerilerine İlişkin Görüşleri.....	47
Tablo 21 Öğretmenlerin, Öğrencilerin Stresli Durumlarla Başa Çıkabilmesi İçin İşyerinde Sağlanan Desteklere İlişkin Görüşleri.....	49
Tablo 22 Öğretmenlerin, Öğrencilerin Geribildirim Ve Kişisel Gelişim Becerilerine İlişkin Görüşleri.....	50
Tablo 23 Öğrencilerin İş Güvenliği Kurallarına Uyum Becerilerine İlişkin Görüşleri.....	52

Tablo 24 Öğrencilerin Okulda Edindikleri Mesleki Bilgilerin Sektör Üzerindeki Etkilerine İlişkin Görüşleri.....	53
Tablo 25 Öğretmenlerin, Öğrencilerin Okulda Öğrendikleri Mesleki Bilgilerin Gelecekteki İş Yaşamlarına Katkısına İlişkin Görüşleri	54
Tablo 26 İşletme Yetkililerinin, Öğrencilerin İletişim Becerilerine İlişkin Görüşleri	56
Tablo 27 İşletme Yetkililerinin, Öğrencilerin Problem Çözme Becerilerine İlişkin Görüşleri.....	57
Tablo 28 İşletme Yetkililerinin, Öğrencilerin Ekip İçerisindeki İşbirliğinde Üstlendiği Rollere İlişkin Görüşleri.....	59
Tablo 29 İşletme Yetkililerinin, Öğrencilerin Verilen Görevleri Zamanında Tamamlama Becerilerine İlişkin Görüşleri	60
Tablo 30 İşletme Yetkililerinin, Öğrencilerin Teknoloji Kullanımı Becerilerine İlişkin Görüşleri.....	61
Tablo 31 İşletme Yetkililerinin, Öğrencilerin Kurallara Ve Prosedürlere Uyum Becerilerine İlişkin Görüşleri.....	63
Tablo 32 İşletme Yetkililerinin, Öğrencilerin Stresli Durumlarla Başa Çıkabilmesi İçin İşyerinde Sağlanan Desteklere İlişkin Görüşleri	64
Tablo 33 İşletme Yetkililerinin, Öğrencilerin Geribildirim Ve Kişisel Gelişim Becerilerine İlişkin Görüşleri.....	65
Tablo 34 İşletme Yetkililerinin, Öğrencilerin İş Güvenliği Kurallarına Uyum Becerilerine İlişkin Görüşleri.....	66
Tablo 35 İşletme Yetkililerinin, Öğrencilerin Okulda Edindikleri Mesleki Bilgilerin Sektör Üzerindeki Etkilerine İlişkin Görüşleri	67
Tablo 36 İşletme Yetkililerinin, Öğrencilerin Okulda Öğrendikleri Mesleki Bilgilerin Gelecekteki İş Yaşamlarına Katkısına İlişkin Görüşleri	68

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1 Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Öğretim Modeli	11
---	----

KISALTMALAR VE SEMBOLLER LİSTESİ

MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
İBE	: İşletmelerde Beceri Eğitimi
MTAL	: Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
MESEM	: Mesleki Eğitim Merkezi
OSANOR	: Okul Sanayi Ortaklaşa
OECD	: Organisation for Economic Co-operation and Development
MYK	: Mesleki Yeterlilik Kurumu
TYMM	: Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli

EKLER LİSTESİ

Ek 1. Fırat Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurul Kararı.....	100
Ek 2. Milli Eğitim Bakanlığı Araştırma İzin Belgesi	101
Ek 3. Demografik Bilgi Formu Görüşleri (Öğrenci)	102
Ek 4. Demografik Bilgi Formu Görüşleri (Koordinatör Öğretmen).....	103
Ek 5. Demografik Bilgi Formu (İşletme Yetkilisi).....	104
Ek 6. Yarı Yapılandırılmış Görüşmede Kullanılan Sorular (Öğrenci)	105
Ek 7. Yarı Yapılandırılmış Görüşmede Kullanılan Sorular (Koordinatör Öğretmen)	106
Ek 8. Yarı Yapılandırılmış Görüşmede Kullanılan Sorular (İşletme Yetkilisi)	107
Ek 9. Gönüllü Katılımcı Formu	108
Ek 10. Orijinallik Raporu.....	109

BİRİNCİ BÖLÜM

I. GİRİŞ

1.1.Araştırmanın Problemi

Ülkelerin gelişmişlik seviyelerinin en önemli göstergelerinden biri olan eğitim sistemleri, kişilere yalnızca akademik bilgi aktarmakla sınırlı kalmayıp, kişileri aynı zamanda iş hayatına ve toplumla bütünleştirecek becerileri kazandırmayı da amaçlamalıdır. Türkiye’de bu amaçla 2024 yılında yürürlüğe giren Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli; eğitim sistemimizde köklü bir değişim ve dönüşüm sağlayarak eğitim sistemimizdeki bireylerin; bilişsel, duygusal, beceri ve ahlaki olarak bütüncül bir yaklaşımla yetiştirilmesini amaçlamaktadır (MEB, 2024b). Model, üretkenlik, girişimcilik ve istihdama dayalı mesleki gelişime odaklanarak, mesleki eğitim alanında dikkate değer bir uygulama sahası sunmaktadır (Yıldırım ve Çalışkan, 2024).

Mesleki eğitim; bireylerin sektöre uyum sağlamaları amacıyla meslek alanlarına özgü bilgi, beceri ve iş alışkanlıklarının kazandırılmasını kapsayan bir süreç olarak nitelendirilmektedir (Yavuz vd., 2024). Bu süreçte öğrencilerin ilgi, yetenek ve kabiliyetleri ölçüsünde onları belirli bir hedefe yönleltmek ve seçmiş oldukları alanda yetiştirerek başarılı olmalarına olanak sağlanır (Öztürk vd., 2024). Öğrencilerin kendi alanlarında aldıkları teorik ve uygulamalı eğitimin, sektörün denetimi altında gerçekleştirilen işbaşı eğitimlerle tamamlandığı süreç olarak tanımlanan işletmelerde beceri eğitimi, Türkiye’de ilk kez 1986 yılında yürürlüğe giren 3308 sayılı Kanun ile yasal güvence altına alınmıştır (Kaya, 2021). Zaman içerisinde yapılan düzenlemelerle birlikte, bu sürece ilişkin öğrenci hakları, çalışma koşulları, kazanımlar ve okul sektör işbirliği önemli ölçüde güçlendirilmiştir (Sunab ve Özer, 2022).

Teknolojik alanda 21. yüzyılda yaşanan gelişmeler ve Endüstri 4.0 etkisiyle, sektörlerin ihtiyaç duyduğu nitelikler değişmiş; buna bağlı olarak okul-sektör işbirliğinin önemi her geçen gün artmaktadır (Bozak, 2019). Öğrencilerin okulda edindikleri teorik ve uygulamalı bilgilerinin güncelliği ile bu bilgilerin sahadaki karşılığı, işletmelere uyum sürecinde belirleyici bir rol oynamaktadır (Öztürk vd., 2024). Özellikle OECD tarafından yayımlanan The Future of Education and Skills: Education 2030 raporu ile Türkiye

Yeterlilikler Çerçevesi, öğrencilere kazandırılması gereken 21. yüzyıl becerilerini (iş birliği, problem çözme, iletişim vb.) açık bir biçimde tanımlamaktadır (MYK, 2016; OECD, 2018).

Ancak mevcut sistemde işletmelerde beceri eğitimi faaliyetlerinin sürdürülmesi sürecinde sıklıkla karşılaşılan ve bu eğitimin işleyişinde okulda öğrencilerin yetiştirilmesinde paydaşların sürekli bir araya gelip demokratik katılımları ve alınan kararların niteliğinde ise sıkıntılar bulunmaktadır (Tarhan, 2018). Okullarda eğitimin temel yapı taşı olan öğrenciler ve öğretmenler karar alma süreçlerinin dışında tutulmaktadır (Üzüm ve Kurt, 2019). Demokratik karar alma süreçlerine paydaşların yeterince dâhil edilmemesi, öğrencilere kazandırılması hedeflenen yetkinliklerin yüzeysel kalmasına neden olmaktadır. Türkiye dışında, mesleki eğitimin güçlü bir yapıya sahip olduğu gelişmiş ülkelerde (Kanada, Almanya, İngiltere) beceri eğitimine benzer politikaları incelendiğinde, bu sürecin daha sistematik ve yapılandırılmış bir biçimde uygulandığı görülmektedir (Alkan vd., 2014).

Bu bağlamda, işletmelerde yürütülen beceri eğitimi sürecine ilişkin olarak tüm paydaşların (öğrenciler, koordinatör öğretmenler ve işletme yetkilileri) görüşlerinin derinlemesine incelenmesi gerekmektedir. Böyle bir değerlendirme, öğrencilerin yalnızca mesleki yeterlikleri açısından değil, aynı zamanda 21. yüzyıl becerileri bağlamında da sahip oldukları düzeylerin daha net biçimde ortaya konmasını sağlayacaktır. Paydaşların konu ile ilgili fikirlerini ortaya koyması meslek lisesi programlarına ilişkin geliştirme çalışmalarına katkı sağlayacağı düşünülmüştür.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; mesleki ve teknik eğitim kurumlarında 11. ve 12. sınıf öğrencilerinin işletmelerde yürüttükleri beceri eğitimi sürecine ilişkin öğretmen, öğrenci ve iş yeri yetkililerinin görüşlerini, araştırmacı belirlenen on temel yetkinlik alanı çerçevesinde ortaya koymaktır. Bu kapsamda, öğrencilerin mesleki yeterlikleri, işletmedeki uygulama sürecindeki güçlü ve gelişime açık yönleri belirlenerek, eğitimin hedeflerine ulaşması ve sürecin etkinliğinin artırılmasına yönelik öneriler sunulması amaçlanmaktadır.

Araştırmada kullanılan yetkinlikler; mesleki eğitim alanındaki güncel ulusal ve uluslararası kuramsal çerçeveler ile Türkiye Cumhuriyeti Devleti ve ilgili bakanlıklar tarafından yayımlanan ulusal politika belgeleri incelenerek, araştırmacı, meslek lisesinde görev yapan iki öğretmen ve eğitim bilimlerindeki üç akademisyen tarafından birlikte belirlenmiştir. Bu kapsamda, on ana yetkinlik, OECD'nin 2018 yılında yayımladığı “The Future of Education and Skills: Education 2030” çerçevesinde yer alan 21. Yüzyıl becerileri ve öğrenme hedefleri (OECD, 2018), Mesleki Yeterlilik Kurumu tarafından çıkarılan Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi (MYK, 2016), MEB tarafından çıkarılan vizyon belgeleri ve TYMM’de vurgulanan çok boyutlu beceri ve yetkinlik becerileri temel alınarak oluşturulmuştur (MEB, 2019a;MEB, 2024b).

Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki alt amaçlara ulaşılması hedeflenmiştir:

1. Öğrencilerin iş yerinde etkili iletişim kurma ve verilen talimatları takip etme becerilerine ilişkin paydaş görüşlerini belirlemek,
2. Öğrencilerin karşılaştıkları sorunları çözme yeterliklerine ilişkin paydaş görüşlerini belirlemek,
3. Öğrencilerin takım çalışmasına katılım ve ekip içi iş birliği süreçlerindeki rollerine ilişkin paydaş görüşlerini belirlemek,
4. Öğrencilerin zaman yönetimi becerilerinin iş yeri performansına etkisin ilişkin paydaş görüşlerini belirlemek,
5. Öğrencilerin teknolojik araçlar ve yazılımları kullanma yeterliliklerine ilişkin paydaş görüşlerini belirlemek,
6. Öğrencilerin iş yeri kurallarına ve prosedürlerine uyum düzeylerine ilişkin paydaş görüşlerini belirlemek,
7. Öğrencilerin stresle başa çıkma becerileri ve bu süreçte ihtiyaç duydukları desteklere ilişkin paydaş görüşlerini belirlemek,
8. Verilen geri bildirimlerin öğrencilerin kişisel ve mesleki gelişimlerine katkılarına ilişkin paydaş görüşlerini belirlemek,

9. Öğrencilerin iş güvenliği kurallarına uyum sağlama becerilerine ilişkin paydaş görüşlerini belirlemek,

10. Okulda edinilen mesleki bilgilerin sektör uygulamalarına ve öğrencilerin gelecekteki iş yaşamlarına ilişkin paydaş görüşlerini belirlemek,

1.3. Araştırmanın Önemi

Mesleki teknik eğitimde alanla ilgili bilgilerin yanı sıra öğrencilere kazandırılması gereken bazı yetkinlikler öğrencinin iş hayatında sorunların çözümünde ve kendi kişisel gelişimini sağlamasında önemli bir yer tutmaktadır. Bu yetkinlikleri kazanan öğrenciler sektöre daha hızlı adapte olmakta ve alanlarında ilerleme fırsatı bulmaktadırlar. Hazırlanacak öğretim programlarında ve öğretmen yetiştirme programlarında bu yetkinliklerin öneminin vurgulanması ve varsa eksiklerin dinamik süreçler içerisinde dönütlerle gerekli düzenlemelerin yapılması zengin bir çalışma ortamı yaratır ve eğitimin niteliğini artırabilir. Bu araştırma; öğrencilerin, koordinatör öğretmenlerin ve işveren yetkililerinin işlemlerde beceri eğitiminde öğrenci yetkinliklerini inceleyerek, kazanılması gereken yetkinliklerin düzeyi, mevcut eksiklikler ve sorunlar hakkında bilgi sahibi olmamıza yardımcı olacaktır. Elde edilecek bulgular, çerçeve öğretim programlarının hazırlanması ve geliştirilmesi sürecinde ilgililere önemli ipuçları sunabilir ve mesleki ve teknik eğitim sistemlerinin daha etkili ve sürdürülebilir hale gelmesine katkıda bulunabilir. Bu nedenle, bu araştırmanın akademik ve pratik açıdan büyük bir önemi bulunmaktadır.

1.4. Araştırmanın Varsayımları

Araştırmanın sayıltıları aşağıdaki gibi kabul edilmiştir:

1. Araştırmaya katılan öğrenci, öğretmen ve işletme yetkililerinin soruları içtenlikle ve doğru biçimde yanıt verdikleri varsayılmaktadır.

2. Görüşme sırasında elde edilen yanıtların, katılımcıların işletmelerde beceri eğitimine dair gerçek deneyimlerini ve gözlemlerini yansıttığı kabul edilmektedir.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın sınırlılıkları aşağıdaki gibi kabul edilmiştir:

1. Araştırmanın sonuçları, 2024-2025 eğitim-öğretim yılı güz döneminde Elazığ il merkezindeki 10 meslek lisesinde öğrenim gören 11. ve 12. sınıf öğrencileri, koordinatör öğretmenler ve öğrencilerin beceri eğitimi aldığı 15 işletme yetkilisinin görüşleriyle sınırlıdır.

2. Araştırma yalnızca Elazığ il merkezinde gerçekleştirildiğinden elde edilen sonuçlar farklı bölge ve illere genellenemez.

3. Veriler, yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmış olup, bulgular yalnızca katılımcıların bu formlara verdikleri yanıtlarla sınırlıdır.

1.6. Araştırmanın Tanımları

Mesleki Eğitim: Mesleki eğitim; bireylerin sahip oldukları yetenekleri geliştirerek, belirli bir mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri, tutum ve uygulama yeterliliklerini kazandırmayı hedefleyen, iş yaşamına uyum sağlamayı kolaylaştıran bir eğitim sürecidir (Özsoy, 2015). Bu eğitim, toplumsal gereksinimler ve iş dünyasının beklentileri doğrultusunda nitelikli insan gücü yetiştirmeyi amaçlar (Doğan, 1989).

Teknik Eğitim: Bireylerin üretimden bakım-onarıma, planlamadan yönetim süreçlerine kadar farklı alanlarda teknik bilgi, beceri ve yetkinlikler kazanmalarını amaçlayan; teknolojik uygulamalar, endüstriyel yöntemler ve donanımların kullanımı üzerine yoğunlaşan bir eğitim sürecidir (Grollmann ve Rauner, 2007; MEB, 2024b). Bu eğitim, ortaöğretim ve yükseköğretim düzeylerinde yürütülerek bireyleri çeşitli teknik mesleklere hazırlamayı hedefler (Özkan ve Göktürk, 2023).

İşletmelerde Beceri Eğitimi: Mesleki ve Teknik Anadolu Liselerinde eğitim alan öğrencilerin, alanlarıyla ilgili bir kamu ya da özel kuruluştaki belirli bir süre uygulamalı eğitim almalarıdır (Karkacier ve Orakçı, 2021).

Sektör: Mesleki eğitimde öğrenim gören öğrencileri, alanlarında gerekli bilgi, beceri ve yetkinlikler açısından donatmayı amaçlayan kurum ve kuruluşlardır (European Commission, 2019).

İşbaşı Eğitim: Bireyin iş yerine uyum sağlamak ve okulda gördüğü teorik eğitimleri pratiğe çevirdiği bilgi, beceri kazandığı eğitim türüdür. (Çoban, 2013).

İKİNCİ BÖLÜM

II. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ALAN YAZIN

2.1. Mesleki Eğitim

Kaliteli bir eğitim sistemi içinde bulunduğu topluma bireysel, kurumsal ve ulusal alanlarda önemli kazanımlar sunmaktadır. Bu alanlarda kazanım eğitim sistemi içerisinde özellikle de mesleki eğitimin en önemli amaçlarından biridir. Mesleki eğitim, bireysel alanda verilen eğitimle; öğrencilerin alanlarında yetiştirilmesi, en kısa sürede iş hayatına katılabilmesi, yüksek gelir getiren iyi pozisyonlarda çalışabilmesi, değişen ve gelişen farklı mesleki becerileri kazanması ve mesleğini tatmin edici seviyede yapması amaçlanmaktadır (Özer, 2021). Kurumsal alanda; bireysel olarak mesleki alanda yetiştirilen bireylerin sektöre adapte olmasını sağlayarak iş süreçlerinin iyileştirilmesini ve rekabet gücünün geliştirilmesini amaçlamaktadır. Ulusal alanda ise mesleki eğitim, mevcut ekonomik şartların geliştirilmesini sağlayarak kalkınmanın sağlanmasını ve toplumsal refahın artırılmasına önemli bir katkı sunmaktadır (Ekşioğlu ve Taşpınar, 2019).

Mesleki eğitimin belirtilen alanlar kapsamında tanımını yapacak olursak; bireylerin ilgi alanları doğrultusunda, toplumda veya dünyada geçerliliği ve güncelliği bulunan bir meslekle ilgili bilgi, beceri ve iş ahlakı edinmesini sağlamak ve alanı ile ilgili özel yeteneklerini çeşitli yönlerden geliştirilmesine katkıda bulunma sürecidir (Senar ve Kaya, 2006). Bu doğrultuda mesleki eğitim ile bireylerin alanlarında eğitiminin sağlanarak iş dünyasına alanında donanımlı, mesleğine hakim ve başarılı iş ahlakına sahip etkin iş gücü yetiştirilmesini amaçlamaktadır (Saraçoğlu, 2007).

Teknolojik alanda yaşanan gelişimler yeni iş alanlarının ortaya çıkmasına neden olmakta ve bu iş alanları da üst düzey uzmanlık ve alanında yetişmiş nitelikli mesleki eğitime sahip bireylere olan ihtiyaç artırmaktadır (MEB, 2023; Özışık ve Erdil Şahin, 2022). Dünya da ve ülkemizde buna bağlı olarak bu teknolojiyi kullanabilecek nitelikli iş gücüne sahip bireylere gereksinim duyulmaktadır (OECD, 2018).

2.2. Geçmişten Günümüze Mesleki Eğitim

Türk milli eğitim sistemi içerisinde en köklü ve tarihsel açıdan en eski alanlardan biri mesleki eğitimidir. Göktürk ve Uygur devletleri döneminde mesleki eğitim usta-çırak ilişkisine dayalı mesleki eğitim daha çok günlük hayatta ihtiyaçları karşılamak amacıyla yürütülmüştür (Sıddık ve Hakan, 2008). Karahanlı ve Büyük Selçuklu devletleri mesleki eğitimi sürdürmek, toplumun ihtiyaçlarını karşılamak ve teşkilatlı bir yapıda yürütmek amacıyla Abbasilerden tarafından oluşturulan Fütüvvet Teşkilatını kullanmışlardır (Özerkmen, 2004). Erken dönem uygulamaları 13.yy'da Anadolu Selçukluları Döneminde kurumsallaşan Ahilik Teşkilatı'nın ortaya çıkmasını sağlamıştır (Hacıgökmen, 2012). Ahilik Teşkilatı çoğunlukla müslüman toplumun eğitimiyle yürütülen sistem kapsamında, usta-çırak ilişkisine dayalı ve işbaşı uygulamalarıyla desteklenen bir mesleki eğitim anlayışı gelişmiştir (Bayram, 2012). Osmanlı İmparatorluğu'nun 16. ve 17. yüzyıllardan itibaren topraklarını genişletmesi ve gayrimüslim nüfusun artmasıyla birlikte, mesleki eğitim süreci "Lonca" teşkilatları aracılığıyla, belirli kurallar ve prosedürler çerçevesinde yürütülmeye başlanmıştır (Mesleki Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü, 2024). 18. ve 19. yüzyıllarda Sanayi Devrimi'nin etkisiyle, devletlerin nitelikli iş gücü yetiştirme ihtiyacı artmış; bu durum, mesleki eğitimin informal yapıdan çıkarak formal bir eğitim süreci hâline dönüşmesini zorunlu kılmıştır. Ancak, Osmanlı Devleti'nin Sanayi Devrimi'ne geç adapte olması, mesleki eğitimin kurumsallaşmasında da gecikmelere yol açmıştır (Berk, 2020).

Tanzimat Dönemi'nde kimsesiz gayrimüslim çocukların mesleki eğitim almasını sağlamak amacıyla "Islahhane" adı verilen ve bugünkü meslek liselerinin temelini oluşturan okullar, devletin farklı vilayetlerinde eğitim vermeye başlamıştır (Ünlü, 2016). Kuruldukları bölgenin coğrafi ve iktisadi özelliklerine göre mesleki eğitim veren bu okullar sayesinde zanaatkâr açığı giderilmeye çalışılmış, öğrencilerin işbaşı eğitimlerle olgunlaşması ve sosyalleşmesi sağlanmıştır (Koç, 2006). Sultan II. Abdülhamit döneminde ise batı tarzında eğitim veren; tarım, hayvancılık, sanayi vb. alanlarda mesleki okullar açılmıştır (Baytal, 2000).

Cumhuriyetin kurulmasıyla yeni devlet politikası olarak mesleki eğitime önem verilmiş, Osmanlı Devleti'nden devralınan meslek liseleri varlıklarını korumuş ve yeni kurulacak eğitim sisteminin temelini oluşturmuştur. 3 Mart 1924 tarihinde yürürlüğe

giren Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile mesleki eğitim kurumları Maarif Vekaleti'ne devredilmiştir (Aksoy, 1995). Ancak bu dönemde yaşanan mali zorluklar nedeniyle mesleki eğitimde köklü değişiklikler ve yenilikler gecikmiştir.

Mesleki eğitim alanında bu dönemde yapılan ilk atılım, 1936 yılında kabul edilen "Mesleki Tedrisatın İnkişafı Planı" ile gerçekleşmiştir. Bu planla ülke genelinde meslek lisesi sayısının ve kurumlardaki eğitimin kalitesinin artırılması hedeflenmiştir (Coşkun ve Ilgaz, 2024). Plan doğrultusunda mesleki eğitimin yaygınlaşmasını sağlamak amacıyla; Akşam Sanat Okulları, çıraklık okulları, tekniker okulları açılmıştır (Doğan, 1989).

Dünya genelinde II. Dünya Savaşı'nın baş göstermesi, ülkelerin sanayi ve silahlanma endüstrilerinin hızla gelişmesi baş göstermiştir (Demir ve Şen, 2009). Türkiye'de de ağır sanayi yatırımlarının gerçekleşmesi, alanında nitelikli eleman ihtiyacını doğurmuş ve mesleki eğitimin hızlı bir ivme kazanmasını sağlamıştır (Kuşçi, 2022). Mevcut yapıyı güçlendirmek amacıyla 1941 yılında çıkarılan kanunla mesleki eğitim müsteşarlığa dönüştürülmüştür. Bu durum neticesinde eğitim bütçesinden mesleki eğitime ayrılan miktarlar artırılmış; ülke genelinde çeşitli meslek liseleri açılmış, gelişmiş mesleki eğitim atölyeleri kurulmuştur (Ekşioğlu ve Taşpınar, 2019; Yıldırım ve Çarıkçı, 2017).

1973 yılında yürürlüğe giren 1739 sayılı Milli Eğitim Kanunu'nda mesleki eğitimin önemine vurgu yapılmış, mesleki eğitim için öngörülen süre, kuruluş biçimi ve ülke genelinde yaygınlaştırılmasına ilişkin maddeler kabul edilmiştir (Türkiye Cumhuriyeti, 1973). 1977 yılında ise bugün eğitim veren MESEM'lerin altyapısını oluşturan 2089 sayılı Çıraklık, Kalfalık ve Ustalık Kanunu yürürlüğe girmiştir. 1978 yılında 5590 sayılı kanunla meslek kuruluşlarına kayıtlı usta, kalfa ve çırakların statülerine yönelik yasal düzenleme yapılmıştır (Serter, 1993).

Türkiye'de 1978 yılından itibaren mesleki eğitimi güçlendirmek ve sektörle işbirliğini güçlendirmek amacıyla OSANOR Projesi yürütülmüştür (Doğan, 1984). Daha sonra bu projenin kapsamı ve paydaşları genişletilerek 1982 yılında Mesleki ve Teknik Eğitim Projesi geliştirilmiştir (Akhun, 1987; Atik ve Doğru, 2018). Mesleki eğitim açısından önemli olan ve bugün de yürürlükte bulunan 3308 sayılı Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kanunu ile okul-işletme işbirliğine dayalı, hibrit bir eğitim modeline geçilmiştir.

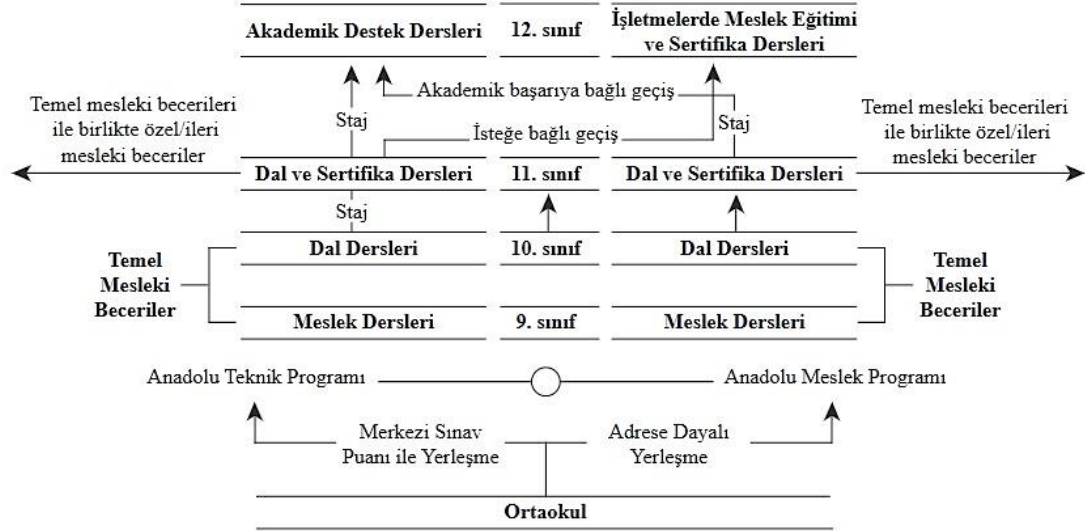
1993 yılında bu kanun kapsamında sektörle işbirliğinin sağlanması ve sektörün ihtiyaçları doğrultusunda bir yapı oluşturmak amacıyla Mesleki Eğitimi Geliştirme Projesi geliştirilmiştir (Demir ve Şen, 2009; Yıldırım ve Çarıkçı, 2017).

Türkiye’de mesleki eğitimi güçlendirmek amacıyla Avrupa Birliği ile Mesleki Eğitim ve Öğretimin Güçlendirilmesi Projesi (MEGEP) 2000 yılında imzalanmıştır. MEGEP kapsamında mesleki eğitim veren okullar ile işletmeler arasında işbirliğinin güçlendirilmesi hedeflenmiştir (Aydın, 2009; Emirgil, 2010). Proje kapsamında aynı zamanda Avrupa Birliği ülkelerinde uygulanan Ulusal Yeterlilik sisteminin mesleki eğitime entegre edilmesi sağlanmıştır (Yıldırım ve Çarıkçı, 2017). MEGEP kapsamında yapılan reformlardan biri de mesleki eğitimin paydaşlarının süreç içerisine dâhil edilerek projenin ulusal ve yerel düzeyde yaygınlaşması sağlanmıştır. Süreç içerisinde öğrencilerin işbaşı eğitimlerinin sağlıklı yürütülebilmesi için destek sağlayacak kamu kurumları ve özel kuruluşlar desteklenmesi sağlanmıştır (Adıgüzel ve Berk, 2009).

Son yıllarda Türkiye’de mesleki eğitimi güçlendirmek amacıyla mesleki eğitim veren proje okulları, Organize Sanayi Meslek Liseleri, Tematik Meslek Liseleri ve mesleki ortaokullar açılmakta ve yaygınlaştırma süreçleri devam etmektedir (Demirer ve Dal, 2020; MEB,2019a; MEB,2024b). Ayrıca mesleki eğitim veren okulların müfredatları ve ders içerikleri günümüz teknolojileri ile senkronize bir şekilde güncellenmeye çalışılmaktadır. 2020-2021 yılından itibaren güncellenen öğretim programı yürürlüğe girmiştir. Canbal ve arkadaşları (2020) güncellenen öğretim programının yapısı Şekil 1’deki gibi ifade etmiştir:

Şekil 1

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Öğretim Modeli

2.3. İşletmelerde Beceri Eğitimi

Mesleki eğitim veren eğitim kurumlarında eğitim gören 11. Ve 12. Sınıf öğrencilerin okulda gördükleri teorik eğitimi uygulamaya dönüştürmek için, herhangi bir kamu veya özel sektör alanında aldıkları eğitim uygulaması olarak tanımlanmaktadır (MEB, 2002). Zorunlu olarak alınması gereken bu eğitim genel esasları Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliğinde belirlenmiş olup, öğrencinin başarılı sayılabilmesi için staj eğitiminin %80'ni başarılı olarak gerçekleştirmek zorundadır (MEB, 2016).

Mesleki eğitimin sürekliliği ve devamlılığı açısından vazgeçilmez bir unsur olan işletmelerde beceri eğitimi, gelişmiş eğitim sistemlerine sahip ülkelerde de benzer modellerle uygulanmaktadır. Örneğin, Almanya'da "Dual System" olarak adlandırılan ikili mesleki eğitim modeli kapsamında öğrenciler, haftanın belirli günlerinde meslek okullarında alanlarına ilişkin teorik dersler almakta, diğer günlerde ise işletmelerde uygulamalı eğitim görmektedirler (Solga vd., 2014). Benzer şekilde, İngiltere'de "Apprenticeship System" (çıraklık sistemi) uygulanmaktadır. Bu sistem, on altı yaş ve üzerindeki öğrencileri kapsamaktadır. Öğrencilerin haftalık eğitimlerinin en az %20'sini okulda teorik eğitim olarak geçirmeleri zorunludur. Kalan süre ise işyerlerinde işbaşı

eğitim süreciyle değerlendirilmektedir. Öğrencilerin bu süreçte aldıkları eğitim karşılığında çıraklık maaşı almaları ve çalışma koşulları, yapılan sözleşme ile yasal güvence altına alınmaktadır (Brockmann, 2016). Benzer şekilde Türkiye’de 1986 yılında yürürlüğe 3308 sayılı kanun sistematik bir yapıya dönüştürülerek işletmelerde beceri eğitimi meslek liselerinde zorunlu hale getirilmiştir (Yapıcı ve Temiz, 2021). 2001 yılında yasada yapılan değişiklikle öğrencilere sigorta yapılması, 2022 yılında yapılan değişiklik ile de maaş ödenmesi zorunlu hale getirilmiştir (Sunab ve Özer, 2022).

3308 sayılı kanun ve Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği çerçevesinde işletmelerde beceri eğitimini yapılacak kurum ve kuruluşlar; il, ilçe ve okullarda kurulacak komisyonlar tarafından belirlendikten sonra, Mesleki Eğitim Kanununda belirlenen sözleşme imzalanması ile resmiyet kazanır (Karalar, 2023). Öğrencinin beceri eğitimini sağlıklı bir şekilde yürütebilmesi için; okul (koordinatör müdür yardımcısı ve öğretmen), işletme yetkilisi ve bizzat öğrenci bu süreçten sorumludur (Özkan ve Göktürk, 2023). Öğretim programında ve gelişim tablosunda yer alan kazanımların öğrencilere kazandırılması ve öğrenci devamının sağlanması ile işletmelerde beceri eğitiminin başarılı geçtiği ve mezun olma şartının sağlandığı kabul edilir.

2.4. İşletmelerde Beceri Eğitimi Üzerine İlgili Araştırmalar

Aydın (2008), Meslek lisesi öğrencilerinin okullarından beklediği geleceğe yönelik yararlar ve bu yararların gerçekleşme düzeylerini tespiti amacıyla nicel bir çalışma yürütmüştür. 300 meslek lisesi öğrenci üzerinde çalışmayı uygulamıştır. Çalışma neticesinde; öğrencilerin genel olarak meslek liselerinin kendilerine gelecekte iyi bir gelir, iş güvencesi ve toplumsal saygınlık sağlayacağına inandığını, ancak bazı beklentilerin (işe çabuk başlama gibi) daha orta düzeyde olduğu gözlemlenmiştir.

Solga ve arkadaşları (2014), Almanya’da hâlihazırda yürürlükte olan mesleki eğitim sisteminin kurumsal yapısını, güçlü yanlarını, çekiciliğini ve aynı zamanda karşılaştığı zorlukları ve zayıflıklarını uluslararası okuyuculara tanıtmayı amaçlayan bir rapor hazırlamışlardır. Raporda okul-işletme işbirliklerinin öneminden, öğrencilerin işletme eğitimlerinde karşılaştığı sorunlardan, mesleğe özel bilgilerin transferinin önemi ortaya konulmuştur.

Yaman (2017), Meslek lisesi elektrik elektronik teknolojisi öğrencilerinin laboratuvar uygulama becerilerini artırmaya yönelik, 30 öğrenci üzerinde bir eylem araştırması yürütmüştür. Çalışmada, öğrencilerin sanal ve gerçek laboratuvar ortamlarındaki uygulamalara katılımı incelenmiş ve animasyon ile simülasyon destekli uygulamaların öğrenci becerileri üzerindeki etkisi değerlendirilmiştir. Bulgular, öğrencilerin uygulama becerilerinin artırılmasında bilgisayar destekli eğitimin önemini ortaya koymaktadır.

Karal (2018), Sağlık meslek lisesi öğrencilerinin iş sağlığı ve güvenliği farkındalıklarının değerlendirilmesi amacıyla 3 farklı sağlık meslek lisesinde 438 öğrenci üzerinde çalışmasını yürütmüştür. Çalışma, iş sağlığı ve güvenliği kavramlarını, ilgili yasal düzenlemeleri, özellikle sağlık kurumlarındaki riskleri (fiziksel, kimyasal, biyolojik, ergonomik, psikososyal faktörler ve iş kazaları) detaylıca incelemektedir. Yapılan araştırmanın sonuçları, öğrencilerin genel olarak iş sağlığı ve güvenliği farkındalığının yüksek olduğunu, ancak bazı demografik özelliklerin (cinsiyet ve hepatit B aşısı yaptırma durumu gibi) farkındalık düzeylerinde farklılık yarattığını göstermektedir.

Dön (2019), öğrencilerin iş sağlığı ve güvenliği (İSG) konusundaki bilgi, tutum ve davranışlarını değerlendirmeyi amaçlamaktadır. İstanbul ilinde bir meslek lisesinde 286 öğrenci üzerinde nicel bir çalışma yürütülmüştür. Yapılan çalışmada iş sağlığı ve güvenliği farkındalıklarının sınıf seviyelerine göre farklılık gösterdiği ve bunun nedeninde öğrencilerin iş sağlığı ve güvenliği konusundaki tecrübe düzeylerinden kaynaklı olduğu sonucuna varılmıştır.

Şahin ve Yalçın (2019), meslek lisesi son sınıfta işletmede beceri eğitimi gören öğrencilerin staj eğitimine ilişkin; öğretmen, öğrenci ve işletmeci görüşlerini tespit etmek amacıyla nitel bir çalışma uygulanmıştır. Dört öğrenci, dört öğretmen ve üç işletme yetkilisi ile çalışmayı yürütmüştür. Çalışma neticesinde öğrenciler tarafından işletmelerde beceri eğitiminin öğrencilerin mesleki gelişimine olumlu katkıda bulunduğu ifade edilmiştir. Öğretmen ve işletmeciler ise öğrencilerin mesleki ve kişisel anlamda öğrencilerin yeterli bilinç düzeyine sahip olmadıkları belirtilmiştir.

Çakır ve Kıymet (2021), işletmelerde beceri eğitimine giden öğrencilerin; işletme yetkilileri ve alan öğretmenlerine yönelik beklentileri, işletmelerde beceri eğitiminin verimliliği ve karşılaşılan sorunları çözmek amacıyla nicel bir çalışma yürütülmüştür. Çalışma neticesinde okulda öğrenilen bilgilerin ve alan öğretmenlerinin; öğrencilerin işletmelerde beceri eğitiminin niteliğini artırdığı gözlemlenmiştir.

Allaie (2022), meslek liselerinin öğrenciler için önemini anlatan derleme türünde bir makale çalışmasıdır. Çalışma küresel düzeylerde çalışmalardan elde edilen sonuç neticesinde; meslek liselerinde öğrencilerin teknik becerilerinin arttığı, kariyer gelişimlerini sağlandığı, motivasyonlarının artırıldığı, yaratıcılık becerilerini geliştirdiği ve yeniliklere uyumlarını artırdığını vurgulamaktadır.

Altun (2022), meslek lisesi öğrencilerin lise öğrenim sürecinde meslek, kültür ve işletmelerde beceri eğitimin karşılaştıkları sorunları tespit etmek amacıyla 20 öğrenci üzerinde nitel bir çalışma yürütmüştür. Araştırmacı meslek lisesi öğrencilerinin yaşadıkları sorunları ve bu sorunlara çözüm bulmayı amaçlamıştır.

Arthur (2022), 1972-2012 yılları arasında ABD’de dört farklı okuldaki öğrenci veri tabanlarından alınan mesleki eğitim görmüş öğrencilerin, mesleki eğitimin değişen eğilimlerinin ve ders dışı aktivitelere katılımın iş gücü piyasası üzerindeki sonuçlarını incelemek amacıyla çalışmayı yürütmüştür. Çalışma neticesinde, mesleki eğitime artan katılımı ve programların başarısını açıklamada arz yönlü faktörlerin (okul/konum ve yerel işgücü piyasası) daha fazla rol oynadığını göstermektedir

Kılıç (2022), meslek lisesi öğrencilerin aile, arkadaş ve öğretmenlerinden aldıkları desteğin ve mesleki eğitime karşı olan düşüncelerinin okul yaşamına katılımlarını ve aidiyet hislerini nasıl şekillendirdiğini incelemiştir. İstanbul ilinde 691 öğrenci üzerinde gerçekleştiren çalışma nicel analiz yöntemi kullanılmıştır. Çalışma neticesinde toplum ve sosyal çevreden alınan desteğin öğrencilerin okula bağımlılıklarını artırdığı gözlemlenmiştir.

Konate (2022), meslek lisesi öğrencilerinin gelecek planlamasında 21. yüzyıl becerileri ile umut düzeyleri arasındaki ilişkiyi demografik değişkenler açısından farklılıkları ortaya koymak amacıyla 582 öğrenci üzerinde nicel bir çalışma yürütmüştür.

Çalışma neticesinde gelecek planlaması ile yirmi birinci yüzyıl becerileri arasında yüksek ilişki olduğu ve gelecek ile ilgili karar verme güçlüklerini yordadığı gözlemlenmiştir.

Akkoyun (2023), meslek lisesinde görev yapan öğretmenlerin meslek lisesi öğrencilerinin gelecek planlaması ilişkin algılarını tespit etmek amacıyla dokuz öğretmen üzerinde nitel bir çalışma yürütmüştür. Çalışma neticesinde öğretmenlerin, öğrencilerin mesleki algılarının düşük olduğunu ve düşük getiri nedeniyle diplomaya odaklandıklarını gözlemlenmiştir.

Ventura (2023), mesleki eğitim kurumlarının İngiltere'deki öğrencilerin eğitim ve işgücü piyasası sonuçlarını şekillendirmedeki rolünü araştırmak amacıyla yapılan çalışmada, ülkedeki mevcut mesleki eğitim sisteminin olumlu yanlarından bahsedilmiştir. Büyük veri setlerinin kullanıldığı çalışmada mesleki eğitimin etkilerini farklı eğitim marjlarını ayırıştırarak ve gelişmiş ekonometrik yöntemler kullanarak analiz etmiştir.

Putri ve arkadaşları (2024), meslek lisesinde öğrenim gören öğrencilerin dijital okuryazarlık becerileri ile sosyal becerilerinin, girişimcilik becerileri üzerindeki rolünü incelemek amacıyla Endonezya'da bir meslek lisesinde 125 turizm meslek öğrenci üzerinde nicel bir çalışma yürütmüşlerdir. Çalışma neticesinde dijital okuryazarlık becerileri ile sosyal becerilerin öğrencilerin, girişimcilik becerilerini artırdığı gözlemlenmiştir.

Karababa (2024), meslek lisesi öğrencilerinin okul aidiyetleri ile akademik motivasyonları ve umutsuzlukları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla Adıyaman ilinde farklı meslek lisesi 651 öğrenci üzerinde korelasyonel bir çalışma yürütmüştür. Araştırma neticesinde okul aidiyeti yüksek olan öğrencilerin umutsuzluk algılarının düşük olduğunu ve akademik motivasyonlarının yüksek olduğu gözlemlenmiştir.

Lai (2024), Tayvan'daki teknik liselerdeki öğrencilerin özerk öğrenme (self-directed learning) süreçlerini anlamak amacıyla bir öğretmen ve bir öğrenci üzerinde nitel bir çalışma yürütmüştür. Araştırmanın neticesinde; meslek lisesi öğrencisi ve rehber öğretmenin kendi kendine öğrenme deneyimlerini ve süreçlerini anlatısal araştırma yöntemiyle incelenmiş ve öğrencilerin öğrenme yolculuklarını, karşılaştıkları zorlukları ve öğretmenlerin bu süreçteki rollerini ve işlevlerini anlamayı amaçlamıştır

Öztürk ve arkadaşları (2024), Meslek lisesi öğrencilerinin işletmelerde yürütülen beceri eğitimine ilişkin öğrenci görüşlerini incelemek amacıyla 260 öğrenciyle bir araştırma yürütmüştür. Çalışma neticesinde öğrencilerin işletmelerden verim alamadıklarını, kendi alanları dışında mesleklerde çalıştırıldıkları, derslerinden uzak kalmalarına sebep olduğu gibi sorunlar olduğu dile getirilmiştir.

Yazan (2024), meslek lisesi öğrencilerini gelecek beklentileri, gelecek planlamaları öz yeterlilikleri, akademik güdülenme ve başarıları arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla 796 öğrenciye yönelik yapılan nicel bir çalışmadır. Meslek lisesi öğrencilerinin akademik güdülenmenin artmasının öğrencilerin başarısını pozitif olarak etkilediği ve gelecek beklentilerini artırdığı gözlemlenmiştir.

Mustaqim vd. (2025), Endonezya’da mesleki eğitim gören öğrencilerin Problem temelli ters yüz öğrenme modeli ile STEM becerileri yaklaşımının entegrasyonunu incelemek amacıyla 33 öğrenci ve 3 meslek öğretmeni üzerinde nitel bir çalışma yürütmüştür. Araştırma neticesinde öğrencilerde işbirliği, eleştirel düşünme ve teknoloji kullanım konusunda ilgili oldukları gözlemlenirken, altyapı eksiklikleri ve öğretmenlerin hazırlık düzeylerinde uygulama engelleri olduğu belirtilmiştir.

2.5. İlgili Araştırmaların Değerlendirilmesi

Mesleki eğitim alanında son yıllarda gerçekleştirilen araştırmalar incelendiğinde, bu alandaki niteliği artırmaya yönelik çalışmaların çeşitli boyutlara odaklandığı görülmektedir. Öğrencinin okuldan ve sektörden beklentileri, öz yeterliliklerinin ve mesleki becerilerinin geliştirilmesi, gelecek planlamalarının yapılması gibi faktörleri birtakım faktörlerin mesleki eğitimin etkililiğinde rol oynadığı dikkat çekmektedir. Yapılan çalışmalar, öğrencilerin büyük bir kısmının mezun olduktan sonra kendi alanlarında doğrudan istihdama katılmayı amaçladıklarını fakat okullarda verilen eğitimlerin bu beklentiyi tam olarak karşılamadığını göstermektedir. Bunun yanı sıra, koordinatör öğretmen desteği ve akran desteğinin öğrencilerin alanlarına yönelik tutum ve becerileri üzerinde olumlu etkisinin olduğu gözlemlenmiştir.

Bu alanla ilgili yapılan çalışmalarda göze çarpan bir diğer hususta meslek lisesi öğrencilerinin işletmelerde beceri eğitimi sürecinde ilişkin çalışmalar ve karşılaşılan zorluklar dikkat çekmektedir. İşletmelerde rehberlik hizmetlerinin ve denetimlerin

yetersizliği, alan dışı görevlendirmeler mesleki gelişimlerini olumsuz yönde etkilediği görülmektedir. İşbaşı eğitimlerde, iş sağlığı ve güvenliği farkındalığının artırılması, teknoloji destekli ğretim yöntemlerinin kullanılması ve girişimciliklerinin desteklenmesi öğrencilerin alanlarında beceri kazanmalarını artırdığını göstermektedir. Özellikle ulusal düzeyde yapılan çalışmalarda ise mesleki eğitim paydaşları arasında yapılacak güçlü işbirliklerinin sistemin başarısını artırmada önemli bir unsur olduğu vurgulanmıştır.

Mevcut literatür incelendiğinde, çalışmaların büyük ölçüde ğrenci görüşlerine odaklandığı, çok paydaşlı yapıların dinamiklerinin ise çoğunlukla göz ardı edildiği görülmektedir. Ayrıca, bu çalışmaların çoğunda araştırmacılar tarafından belirlenen yetkinliklerin yalnızca tek bir boyutunun ele alındığı dikkat çekmektedir. Bu bağlamda, söz konusu araştırma; belirlenen yetkinlikleri ğrenci, ğretmen ve işletme yetkililerinin görüşleri doğrultusunda değerlendirerek mesleki eğitime ilişkin daha btncl bir bakış açısı sunmayı amaçlamaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

III. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu bölümde araştırmanın yöntem ve modeli, çalışma gruplarının oluşturulması, veri toplama araçlarının geliştirilmesi, verilerin toplanma süreci, verilerin çözümlenmesi ve analiz edilmesi hakkında bilgi verilecektir.

3.1. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışma, meslek lisesi öğrencilerinin işletmelerde yürütülen beceri eğitimi sürecine ilişkin belirlenen yetkinlikler çerçevesinde öğrenci, öğretmen ve işletmeci görüşlerini ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışmada, ilgili amacı gerçekleştirebilmek ve toplanan verileri analiz edip yorumlayabilmek için nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma, genel bir tanım olup bir sorunu, tanımlama, çözme, yorumlama ve anlamlandırma ile ilgili süreçleri kapsayan süreçlerin tümüdür (Cresswell, 2017). Nitel araştırma bir bakıma kişilerin oluşturdukları manaları kavramayla ilgilenirler (Baltacı, 2019). Çalışmada, nitel araştırma türlerinden olgu (fenomenoloji) deseni kullanılmıştır. Fenomenoloji araştırma deseni, kişilerin deneyimlerini sunmak amacıyla kullanılan en uygun nitel araştırma desendir (Tekindal ve Arsu, 2020). Araştırmada öğrenci, öğretmen ve işletmecilerin işletmede beceri eğitimi sürecine ilişkin deneyimlerini açığa çıkartmak amaçlanmıştır.

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2024-2025 eğitim öğretim yılında Elazığ ili Merkez ilçesinde MEB'e bağlı çeşitli meslek liselerinde işletmelerde beceri eğitimi alan 11. ve 12. sınıflardan 30 öğrenci, öğrencilere koordinatörlük yapan 30 meslek öğretmeni ve 15 öğrencinin işletmelerde beceri eğitimi aldığı iş yeri temsilcilerinden oluşmaktadır. Bu çalışmada, nitel araştırma yönteminde sıkça kullanılan kolay ulaşılabilir durum örnekleme tercih edilmiştir. Bu yöntem, zaman ve kaynak açısından ekonomik olduğu için araştırmacıya pratiklik sağlamaktadır. Araştırmacının kolay erişim sağladığı katılımcılarla çalışması, veri toplama sürecini kolaylaştırmış ve araştırmanın sınırlı olanaklarla düzenli şekilde yürütülmesine katkı sunmuştur (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Öğrenci çalışma grubuna ait bilgiler Tablo 1 'de verilmiştir.

Tablo 1*Öğrencilerin Demografik Özellikleri*

Öğrenci	Cinsiyet	Sınıf Seviyesi	Yaş	Alan
Ö1	Kadın	12	17	Bilişim Teknolojileri
Ö2	Erkek	11	17	Bilişim Teknolojileri
Ö3	Erkek	11	16	Bilişim Teknolojileri
Ö4	Erkek	11	16	Bilişim Teknolojileri
Ö5	Erkek	11	16	Bilişim Teknolojileri
Ö6	Erkek	11	17	Bilişim Teknolojileri
Ö7	Erkek	11	16	Bilişim Teknolojileri
Ö8	Erkek	11	16	Bilişim Teknolojileri
Ö9	Kadın	12	18	Yiyecek İçecek Hizmetleri
Ö10	Kadın	12	18	Yiyecek İçecek Hizmetleri
Ö11	Kadın	12	18	Yiyecek İçecek Hizmetleri
Ö12	Erkek	11	16	Bilişim Teknolojileri
Ö13	Kadın	12	18	Yiyecek İçecek Hizmetleri
Ö14	Kadın	12	18	Yiyecek İçecek Hizmetleri
Ö15	Erkek	12	18	Bilişim Teknolojileri
Ö16	Kadın	12	18	Yiyecek İçecek Hizmetleri
Ö17	Kadın	12	18	Yiyecek İçecek Hizmetleri
Ö18	Kadın	12	18	Yiyecek İçecek Hizmetleri
Ö19	Erkek	11	16	Bilişim Teknolojileri
Ö20	Erkek	11	16	Bilişim Teknolojileri
Ö21	Erkek	12	17	Elektrik-Elektronik
Ö22	Erkek	12	17	Elektrik-Elektronik
Ö23	Erkek	12	17	Elektrik-Elektronik
Ö24	Erkek	12	18	Elektrik-Elektronik
Ö25	Erkek	12	18	Bilişim Teknolojileri
Ö26	Erkek	12	17	Elektrik-Elektronik
Ö27	Erkek	12	17	Elektrik-Elektronik
Ö28	Kadın	12	17	Elektrik-Elektronik
Ö29	Erkek	12	17	Elektrik-Elektronik
Ö30	Erkek	11	16	Bilişim Teknolojileri

Tablo 1 incelendiğinde çalışma grubunda yer alan öğrencilerin erkek öğrencilerin (%66,6) sayısı kadın öğrencilerin (33,3) sayısından fazladır. Öğrencilerden 12. sınıf

seviyesinde 19 ve 11. sınıf seviyesinde 11 kişi bulunmaktadır. Öğrencilerin 11 kişi 18, 10 kişi 17, 9 kişi 16 yaşındadır. Öğrencilerin 14'ü bilişim teknolojileri, 8'i elektrik-elektronik, 8'i de yiyecek hizmetleri alanı öğrencisidir.

Tablo 2

Koordinatör Öğretmenlerin Demografik Özellikleri

Öğretmen	Cinsiyet	Yaş	Kıdem	Alan
K1	Erkek	62	36	Makine ve Tasarım
K2	Erkek	58	28	Makine ve Tasarım
K3	Erkek	62	37	Elektrik Elektronik
K4	Erkek	60	37	Makine ve Tasarım
K5	Erkek	44	22	Elektrik Elektronik
K6	Erkek	50	26	Bilişim Teknolojileri
K7	Erkek	54	28	Bilişim Teknolojileri
K8	Erkek	57	33	Elektrik Elektronik
K9	Erkek	52	29	Elektrik Elektronik
K10	Erkek	60	35	Metal Teknolojileri
K11	Erkek	56	34	Elektrik Elektronik
K12	Kadın	59	35	Kimya Teknolojisi
K13	Erkek	50	25	Bilişim Teknolojileri
K14	Erkek	48	24	Bilişim Teknolojileri
K15	Erkek	56	32	Metal Teknolojileri
K16	Erkek	56	30	Makine ve Tasarım
K17	Erkek	54	28	Makine ve Tasarım
K18	Erkek	47	25	Metal Teknolojileri
K19	Erkek	43	18	Bilişim Teknolojileri
K20	Erkek	56	34	Makine ve Tasarım
K21	Erkek	51	28	Elektrik Elektronik
K22	Erkek	58	37	Elektrik Elektronik
K23	Erkek	47	25	Elektrik Elektronik
K24	Kadın	34	9	Yiyecek İçecek Hizmetleri
K25	Kadın	45	21	Yiyecek İçecek Hizmetleri
K26	Erkek	37	15	Yiyecek İçecek Hizmetleri
K27	Erkek	43	20	Bilişim Teknolojileri
K28	Erkek	44	22	Bilişim Teknolojileri
K29	Erkek	35	1	Mobilya Dekorasyon
K30	Erkek	41	18	Bilişim Teknolojileri

Tablo 2 incelendiğinde çalışma grubunda yer alan erkek öğretmenlerin (20) sayısı kadın öğretmenlerin (10) sayısından fazladır. Öğretmenleri üçü 30-40 yaş aralığında, sekizi 40-50 yaş aralığında, on biri 50-60 yaş aralığında ve sekizi de 60-65 yaş aralığındadır. Öğretmenleri 2'si 0-10 yıl kıdeme, 3'ü 10-20 yıl kıdeme, 14'ü 20-30 yıl kıdeme ve 11'i de 30-40 yıl kıdeme sahiptir. Öğretmenlerin dokuzu bilişim teknolojileri, sekizi elektrik-elektronik, altısı makine teknolojileri, üçü de yiyecek hizmetleri, üçü metal teknolojileri ve biride mobilya teknolojileri alanı öğretmendir.

Tablo 3

İşletme Yetkililerinin Demografik Özellikleri

İşletmeci	Cinsiyet	Yaş	Öğrenim Durumu	Alan
İ1	Erkek	47	Ön Lisans	Makine Teknolojileri
İ2	Erkek	54	Lise	Elektrik-Elektronik
İ3	Erkek	39	Lisans	Bilişim Teknolojileri
İ4	Erkek	56	Ortaokul	Makine Teknolojileri
İ5	Erkek	39	Ön Lisans	Elektrik-Elektronik
İ6	Erkek	46	Lise	Elektrik-Elektronik
İ7	Erkek	38	Ön Lisans	Elektrik-Elektronik
İ8	Erkek	36	Ön Lisans	Bilişim Teknolojileri
İ9	Erkek	31	Lise	Metal Teknolojileri
İ10	Erkek	34	Ön lisans	Elektrik-Elektronik
İ11	Erkek	37	Lisans	Bilişim Teknolojileri
İ12	Erkek	42	Lisans	Elektrik-Elektronik
İ13	Erkek	38	Lise	Makine Teknolojileri
İ14	Erkek	36	Lisans	Bilişim Teknolojileri
İ15	Erkek	42	Ön Lisans	Makine Teknolojileri

Tablo 3 incelendiğinde çalışma grubunda yer alan işletmecilerin tamamının erkek olduğu görülmektedir. İşletmecilerin altısı ön lisans bölümlerinden, dördü lisans bölümlerinden, üçü lise eğitiminden biri de ortaokuldan mezun olmuştur. Alan bazında ise altısı elektrik-elektronik alanında, dördü Bilişim Teknolojileri alanında, dördü Makine Teknolojileri alanında biri de Metal Teknolojileri alanında hizmet vermektedir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verilerinin toplanması için araştırmacı tarafından önceden hazırlanan katılımcı demografik bilgi formu ve yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Nitel araştırma yaklaşımı doğrultusunda, katılımcıların kendi görüşlerini ayrıntılı biçimde ifade etmelerine olanak tanınmıştır. Çalışmada kullanılan demografik bilgi formu aracılığıyla; öğrencilere yönelik olarak cinsiyet, sınıf düzeyi, yaş ve öğrenim gördükleri alan; öğretmenlere yönelik olarak cinsiyet, yaş, mesleki kıdem ve branş bilgileri; işletme yetkililerine yönelik olarak ise cinsiyet, yaş, öğrenim durumu ve görev alanlarına ilişkin veriler elde edilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinde, araştırmacılar alana inmeden önce soracakları soruları belirlerler ve hazırladıkları sorularla veri toplamaya çalışırlar (Karasar, 1998). Araştırmada öğrencilerin, koordinatör öğretmenlerin ve işletme yetkililerinin görüşlerini almak amacıyla on ana başlık altında on yedi soruluk yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Sorular hazırlanırken yurt içi ve yurt dışından kaynaklar taranmış, mesleki eğitim ve işletmelerde beceri eğitimiyle ilgili yapılan nitel çalışmalarda kullanılan görüşme formları incelenerek soru havuzu oluşturulmaya çalışılmıştır. Ölçme aracındaki her bir soru işletmelerde beceri eğitiminde öğrencilere kazandırılması gereken birer beceriyi temele alması planlanmıştır.

Veriler toplamaya başlamadan önce hazırlanan sorular pilot uygulamada iki öğrenci, iki koordinatör öğretmen ve bir işletmeci grubuna uygulanmıştır. Gülcan (2021), nitel çalışmaya başlamadan önce yapılacak pilot uygulamaların amacına ulaşmasında önemli bir süreç olduğunu ifade etmiştir. Pilot uygulamada katılımcıların verdikleri cevapların çalışmanın amacına uygunluğu ve soruların doğru anlaşılıp anlaşılmadığı incelendiğinde, bazı soruların aynı cevaba yönlendirdiği gözlemlenmiş ve bu sorular danışman öğretim üyesinin görüşü doğrultusunda yeniden düzenlenmiştir. Ayrıca görüşme formundaki soruların kapsam geçerliliğinin belirlenmesi amacıyla; danışman öğretim üyesinin, iki alan uzmanının ve iki koordinatör öğretmenin konu ile ilgili görüşleri alınmıştır. Başlangıçta 17 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formundaki soru sayısı 11'e düşürülmüştür.

3.4. Geçerlilik ve Güvenirlik

Nitel çalışmalarda anlamlı ve kullanışlı sonuçlar elde etmek için titiz ve metodik bir şekilde yürütülmesi gerekmektedir. Nowell vd.(2017), yaptıkları çalışmalarında nitel

Çalışmalarda güvenirliğin sağlanabilmesi için; hassas, tutarlı ve kapsamlı bir şekilde yürütülmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Bazı araştırmacılar nitel araştırmalarda güvenirlik ile i geçerliliğin, çalışmalarda yapılan tekrarlar da aynı sonuçlara ulaşılması varsayımına dayandırmaktadır (Merriam, 2013).Literatür incelendiğinde, nitel çalışmalarda i geçerlilik (inandırıcılık), katılımcıların ifadeleri araştırmacıların gerçeklikleriyle ne derecede uyumlu olduğuyla ilgilenmektedir (Arslan, 2022; Başkale, 2016; Merriam, 2013). İ geçerliliğin sağlaması amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formu ğrenci, koordinatör ğretmen ve işletme yetkilileri için ayrı ayrı hazırlandıktan sonra i geçerliliği sağlamak amacıyla bir koordinatör ğretmen ve danışman akademisyen tarafından formun; kapsamı, amacına uygunluğu ile dil ve anlatım yönünden anlaşılabilirliği kontrol edilmiştir. Alınan görüşler neticesinde formda revize yapılmıştır. İ geçerliliğin sağlanabilmesi için yapılan bir diğer çalışmada, katılımcıların kendilerini rahat ifade etmelerini sağlamak amacıyla bir ortam oluşturulmuş ve anlamadığı sorularda anında gerekli düzeltmeler ve dönütler sağlanmaya çalışılmıştır.

Nitel araştırmaların uygulama sürecinde dikkat edilmesi gereken bir diğer önemli husus dış geerliliktir (nakledilebilirlik). Yapılan araştırmanın sonuçlarının genellenebilirliği olarak da ifade edilen dış geçerlilik çalışma yapılan katılımcıların, ortamın ve koşulların detaylı olarak belirtilmesini içermektedir (Arslan, 2022; Merriam, 2013).

3.5. Araştırma Süreci

Bu çalışmadaki uygulama 2024-2025 eğitim ğretim yılı gz döneminde meslek lisesi 11. ve 12. Sınıfta işletmelerde beceri eğitimi alan öğrencileri, koordinatör öğretmenleri ve işletme yetkililerini kapsamaktadır. Araştırma başlamadan önce Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü’nden etik kurul onayı ve tez öneri kabul alınmış ve Ek-1’de sunulmuştur. Araştırmanın MEB’e ait kurumlarda uygulanabilmesi için araştırma, yarışma ve sosyal etkinlikler modülü üzerinden görüşme yapılmak istenilen okullar için başvuruda bulunulmuş, ğretmen ve ğrenci görüşmeleri için izin alınmıştır. Milli Eğitim mdrlğmzden alınan izin belgesi Ek-2 kısmında sunulmuştur.

Verilerin toplanması sürecinde ğrenci, ğretmen ve işletme yetkilileri ile yapılan yüz yüze görüşmelerde çalışmanın amacıyla ilgili ayrıntılı açıklamalar yapılmıştır.

Katılımcılara yapılacak görüşmelerde, ses kayıt yapılacağı bilgisi önceden verilmiştir. Çalışmanın amacına ulaşması için katılımcılarda gönüllülük esasına dayalı olarak katılımları sağlanmaya çalışılmış ve “Gönüllü Katılım Formu” imzalatılmıştır. Katılım sağlamak isteyen katılımcılara demografik bilgi formları katılımcılara verilerek, görüşmenin yapılacağı yer, tarih ve saat belirlenmiştir. Görüşme yapılacak yerler: 11. Sınıf öğrencileri için okul idaresinden izin alınarak boş sınıflarda, 12. Sınıf öğrencileri ile işletmelerde görüşme sağlanmıştır. Koordinatör öğretmenler ile genellikle okulda boş sınıf ortamları görüşme için kullanılmıştır. İşletme yetkilileri ile işletmecilerin boş oldukları tarihlerde iş yerlerinde görüşme sağlanarak bilgiler toplanmıştır.

Belirlenen tarih ve saatlerde ilgili katılımcılarla görüşme öncesinde çalışma hakkında kısa bir bilgilendirme toplantısı yapıldıktan sonra görüşmelerin gizli kalacağı, adı soyadı bilgilerinin kesinlikle kimseyle paylaşılmayacağı bilgisi verilerek görüşmelerin yapılması sağlanmıştır. Görüşme sonrasında katılımcılara teşekkür edilerek, demografik bilgi formları toplanmıştır. Katılımcılarla yapılan görüşmeler yaklaşık 20-25 dakika sürmüştür, iletişim numarası verilerek istedikleri zaman iletişime geçilebileceği bilgisi verilmiştir.

3.6. Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen nitel veriler, betimsel analiz yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir; katılımcı ifadeleri, belirlenen temalar çerçevesinde sistematik bir biçimde özetlenmiştir. Tematik kodlama, veri setinde belirli temaların veya kalıpların belirlenmesi ve incelenmesi süreci ile birlikte verilerde tekrarlayan konuları ve anahtar temaları ortaya çıkarmak için kullanılır. Bu yöntem, metinlerdeki kodları, temaları ve anlamları ortaya çıkarmayı hedefler (Aziz, 2020). Verilerin analizi yapılmadan önce katılımcılardan toplanan ses kayıtları ve belgelerdeki veriler herhangi bir değişiklik yapılmadan Microsoft Word ortamına aktarılmıştır. Katılımcılardan, koordinatör öğretmenler (K), öğrenciler (Ö) ve işletmeler (İ) olarak kodlanmıştır. Daha sonra katılımcıların verdikleri cevaplar soru numarasına göre her biri ayrı Microsoft Word dosyalarına aktarılıp dosyalanmıştır. Bu aşamada öğrencilerin verdikleri cevaplar: Ö1 ile Ö30 arasında, Koordinatör Öğretmenlerin verdikleri cevaplar K1 ile K30 arasında, İşletme yetkililerinin verdikleri cevaplar: İ1 ile İ15 arasında numaralandırılmıştır. Bu kodlama, katılımcıların gruplarını belirlemek, analiz sürecini daha organize ve hızlı hale getirmek amacıyla kullanılmıştır.

Katılımcıların yarı yapılandırılmış görüşmelere verdikleri cevaplar; betimsel analizi yaklaşımı kullanılarak analiz edilmiştir. Betimsel analiz, farklı veri toplama yöntemleriyle elde edilen verilerin, önceden belirlenen temalar doğrultusunda özetlenip yorumlandığı bir nitel analiz türüdür. Bu yöntemin temel amacı, elde edilen bulguları açık ve anlaşılır biçimde okuyucuya sunmaktır (Deniz ve Eryılmaz, 2019). Sistematiik olarak düzenlenen veriler kullanılan yazılımda içe aktarıldıktan sonra, ön okumalar yapılarak ön kodlar ve kodlama şeması oluşturulmuştur. Bu kodların belirlenmesinde; araştırma soruları ve literatürde daha önce yapılan çalışmalar göz önünde bulundurulmuştur.

MaxQDA programını aracılığı ile cevaplarda geçen anlamlı ifadelere karşılık gelen kısımlara ilgili kodlar etiketlenmiştir. Bu aşamada hem ön kodlar hem de veriye dayalı türeyen kodlar kullanılarak karma bir yaklaşım yürütölmüştür. Kodlar arasında anlamsal ilişkiler bir araya getirilerek temalar oluşturulmuştur. Belirlenen temalardaki veriler bütöncöl bir şekilde analiz edilerek, katılımcıların verdikleri cevapların benzerlik veya farklılıklarına göre temalar ekseninde karşılaştırılmalı olarak değeriendirilmiştir. Ayrıca yapılan analizlerin desteklenmesi amacıyla katılımcıların verdikleri cevaplar tablolarda gösterilmiş, alıntılar yapılarak metin içerisinde sunulmuştur. Yapılan analizlerin sunulması amacıyla elde edilen veriler tablolarla sunulmuştur.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

IV. BULGULAR

Bu başlık altında araştırmanın amaçları doğrultusunda elde edilen veriler analiz edilerek ortaya çıkan bulgular ve bulguların yorumlanması sonucu yapılan yorumlara verilmiştir. Çalışmada yarı yapılandırılmış görüşme formu ile öğrenci, öğretmen ve işletme yetkililerinden toplanan cevapların analiz sonuçları üç başlık altında sunulmuştur.

4.1. Meslek Lisesi Öğrencilerinin İşletmelerde Beceri Eğitimine İlişkin Öğrenci Görüşleri

Araştırmanın bu bölümünde öğrencilere sorulan sorulara verdikleri cevaplar analiz edilerek elde edilen bulgu ve yorumlara yer verilmiştir.

4.1.1. İletişim Becerileri

İletişim Becerileri becerilerine ilişkin öğrencilere sorulan sorulardan alınan cevapların çözümlenmesi sonucu elde edilen sonuçlar Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4

Öğrencilerin İletişim Becerilerine İlişkin Görüşleri

Temalar	Kodlar	Katılımcılar	Frekans
İş Yerinde İletişim	Saygılı iletişim	Ö6, Ö7, Ö9, Ö10, Ö15, Ö17, Ö28	7
	Samimi ve sıcak iletişim	Ö1, Ö5, Ö7, Ö18, Ö25, Ö29	6
	Etkin iletişim kurma becerisi	Ö2, Ö8, Ö16, Ö19, Ö20, Ö23, Ö24, Ö30, Ö26	9
	Dinleme ve anlaşılma	Ö3, Ö10, Ö16, Ö27, Ö30	5
İş Birliği ve Takım Çalışması	Takım çalışmasının önemi	Ö10, Ö14, Ö18, Ö25, Ö30	5
	Yardımlaşma ve dayanışma	Ö5, Ö14, Ö18, Ö25	4
	Empati ve anlayış	Ö15, Ö22	2
Talimatlara Uyum ve Sorumluluk	Talimatları anlama ve yerine getirme	Ö3, Ö4, Ö5, Ö7, Ö12, Ö16, Ö23, Ö24	8
	Sorumluluk alma	Ö14, Ö21, Ö23	3
	Talimatların açık ve net verilmesi	Ö2, Ö16, Ö24, Ö28	4
Olumsuz Deneyimler / Sorunlar	İletişim eksikliği	Ö4, Ö11, Ö13	3
	Olumsuz tutumlar ve beklentiler	Ö11, Ö22	2

Öğrencilerin iletişim becerileri ve talimatları takip etme ilişkin görüşlerini ifade eden Tablo 4'e bakıldığında ilgili görüşlerin dört tema ve on iki kod altında toplandığı görülmektedir. Buna göre katılımcı öğrencilerin, iş yerinde etkili ve aktif olarak iletişim gerçekleştirebildikleri, iletişim becerilerine ilişkin görüşleri İş yerinde iletişim teması altında "Etkin iletişim Kurma Becerisi" (f=9) kodunda yoğunlaştığı görülmektedir. Bunu sırayla şu kodlar izlemektedir: "Saygılı İletişim" (f=7), "Samimi ve sıcak iletişim" (f=6) ve "Dinleme ve anlaşılma" (f=5). İşbirliği ve Takım çalışması teması altında ise "Takım çalışmasının önemi" (f=5), "Yardımlaşma ve dayanışma" (f=4), ve "Empati ve anlayış" (f=2) yer almaktadır. Talimatlara uyum ve Sorumluluk teması altında ise "Talimatları anlama ve yerine getirme" (f=7), "Talimatların açık ve net verilmesi" (f=4) ve "Sorumluluk alma" (f=3) yer almaktadır. Olumsuz deneyimler ve sorunlar teması altında ise "iletişim eksikliği" (f=3) ve "Olumsuz tutumlar ve beklentiler" (f=2) yer almaktadır. "İşyerinde iletişim" teması kapsamında bulunan Ö16 öğrencisi şu yanıtı vermiştir: *"İş arkadaşlarımla etkili iletişim kurmak için önce iyi bir dinleyici ardında açık net bir konuşma stiline sahip olmalıyım talimatları kontrol etmek o işi daha etkili ve doğru yapmamıza yardımcı olur bu sebeple talimatları takip etmek daha iyi olur."* "İşbirliği ve takım çalışması" teması kapsamında bulunan Ö30 öğrencisi ise şu yanıtı vermiştir: *"İş arkadaşımız ile iletişim kurmak onlar ile takım halinde çalışmak önemlidir çünkü iletişim olmadan çalışmak hataları artırır birlikte çalışmakta önemlidir işi zamanında bitirmemiz için kolaylık sağlar."*

4.1.2. Problem Çözme Becerileri

Problem çözme becerilerine ilişkin öğrencilere sorulan sorulardan alınan cevapların çözümlenmesi sonucu elde edilen sonuçlar Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5*Öğrencilerin Problem Çözme Becerilerine İlişkin Görüşleri*

Temalar	Kodlar	Katılımcılar	Frekans
Bireysel			
Çözüm	Sakin ve mantıklı yaklaşım	Ö1, Ö16, Ö26	3
Geliştirme	Araştırma ve analiz	Ö2, Ö25	2
	Kişisel çaba ve beceriyle çözüm	Ö8, Ö19, Ö20, Ö22, Ö23, Ö27	6
	Sorunun kaynağını tespit etme	Ö26, Ö27	2
Destek Arama ve İşbirliği	Üst/uzman desteği alma	Ö10, Ö11, Ö14, Ö17, Ö18, Ö28, Ö30	7
	Müdürle/üst yöneticiyle iletişim	Ö11, Ö17, Ö28	3
	Ekip içi çözüm odaklılık	Ö5, Ö12, Ö15, Ö24	4
	İletişim kurarak sorun çözme	Ö9, Ö13	2
	Empati ve yardımlaşma	Ö6, Ö15, Ö29	3
Sorunlarla Başa Çıkma Zorluğu	Sorun yaşama ama çözümle ilgilenmeme (pasif tutum)	Ö4, Ö7, Ö21	3

Öğrencilerin problem çözme becerilerine ilişkin görüşlerini ifade eden Tablo 5'e bakıldığında ilgili görüşlerin üç tema ve on kod altında toplandığı görülmektedir. Buna göre katılımcı öğrencilerin, problem çözme becerilerine ilişkin görüşleri bireysel çözüm geliştirme teması altında “Kişisel çaba ve beceriyle çözüm” (f=6) katılımcıların kodunda yoğunlaştığı görülmektedir. Bunu sırayla şu kodlar izlemektedir: Sakin ve mantıklı yaklaşım (f=3), “Araştırma ve analiz” (f=2) ve “Sorunun kaynağını tespit etme” (f=2). Destek alma ve işbirliği teması altında ise “Üst/uzman desteği alma” (f=7) katılımcıların kodunda yoğunlaştığı görülmektedir. Bunu sırayla şu kodlar izlemektedir: “Ekip içi çözüm odaklılık” (f=4), “Müdürle/üst yöneticiyle iletişim” (f=3), “Empati ve yardımlaşma” (f=3), “İletişim kurarak sorun çözme” (f=2). Sorunlarla başa çıkma zorluğu teması altında ise “Sorun yaşama ama çözümle ilgilenmeme” (f=3), kodu yer almaktadır. “Bireysel çözüm geliştirme” teması kapsamında bulunan Ö1 öğrencisi şu

yanıtı vermiştir: “Sakin bir şekilde sorunlara açıklık getirmeye çalışırım eğer sorun benden kaynaklı değil ise bilirim ilgilenmesi gereken bir konu ise sessiz bir şekilde sorunu anlamaya çalışır konuya açıklık getirmek çözüm getirmeye çalışırım.” “Destek arama ve işbirliği” teması kapsamında bulunan Ö10 öğrencisi ise şu yanıtı vermiştir: “İlk öncelikle sorunlarını dinleyip yardımcı olmaya çalışmalıyız ve elimizden geleni yapıp halletmeye çalışırız olay daha çok büyürse en baş personele bildirmemiz gerekir.”

4.1.3. Takım Çalışması Becerileri

Takım Çalışmalarına katılım becerilerine ilişkin öğrencilere sorulan sorulardan alınan cevapların çözümlenmesi sonucu elde edilen sonuçlar Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6

Öğrencilerin Takım Çalışması Becerilerine İlişkin Görüşleri

Temalar	Kodlar	Katılımcı Kodları	Frekans
Takım Ruhuna Katkı	Yardımcı olma	Ö1, Ö24,Ö30	3
	Zor işleri paylaşma	Ö7, Ö17, Ö17, Ö26	4
	Katkı sağlama isteği	Ö10, Ö20, Ö23, Ö28	4
Görev Dağılımı ve İş Bölümü	Düzenli iş organizasyonu	Ö12, Ö14	2
	Ortak iş bölümü	Ö15, Ö16	2
	Görev dağılımıyla iş kolaylığı	Ö19, Ö25, Ö26, Ö29	4
Ortak Karar ve Saygı	Ortak karar alma	Ö9, Ö15,Ö16,Ö25	2
	Fikir alışverişi	Ö13	1
Bireysel Çaba ve Sınırlar	Takım çalışması yapılmaması	Ö2, Ö3, Ö4	3
	Zorlanma, destek verilmemesi	Ö6, Ö8, Ö11, Ö22	4
Gelişim ve Öz güven	Takımın bireye katkısı	Ö6, Ö24, Ö27	3
	Yeni gelenin kendini ispat etme zorluğu	Ö22	1
Takımın Anlamı ve Önemi	Takım çalışmasının gerekliliği	Ö5, Ö13, Ö21, Ö30	4

Öğrencilerin takım çalışması becerilerine ilişkin görüşlerini ifade eden Tablo 6’ya bakıldığında ilgili görüşlerin altı tema ve on üç kod altında toplandığı görülmektedir.

Buna göre katılımcı öğrencilerin, eleştirel düşünme ortamları becerilerine ilişkin görüşleri takım ruhuna katkı teması altında “Zor işleri paylaşma” (f=4), “Katkı sağlama isteği” (f=4) kodlarında yoğunlaştığı görülmektedir. Daha sonra “Yardımcı olma” (f=3) kodu gelmektedir. Görev dağılımı ve iş bölümü teması altında “Görev dağılımıyla iş kolaylığı”, “Düzenli iş organizasyonu” (f=2) ve “Ortak iş bölümü” (f=2) kodları yer almaktadır. Ortak karar ve saygı teması altında “Ortak karar alma” (f=2) ve “Fikir alışverişi” (f=1) kodları yer almaktadır. Ortak karar ve saygı teması altında “Zorlanma, destek verilmemesi” (f=4) ve “Takım çalışması yapılmaması” (f=3) kodları yer almaktadır. Gelişim ve özgüven teması altında “Takımın bireye katkısı” (f=3),” ve “Yeni gelenin kendini ispat etme zorluğu” (f=1) kodları yer almaktadır. Takımın anlamı ve önemi teması altında ise “Takım çalışmasının gerekliliği” (f=4) kodu bulunmaktadır. “Takım ruhuna katkı” teması kapsamında bulunan Ö7 öğrencisi şu yanıtı vermiştir: “*En basit örnek olarak yemek yediğimiz zamanı verebilirim. Tabakları dağıtma sonrasında toplamasında hatta yıkamada bile yardımcı oluyordum. Zor gibi görünen bir şey kolayca bitiyordu.*” “Görev dağılımı ve işbirliği” teması kapsamında bulunan Ö12 öğrencisi ise şu yanıtı vermiştir: “*Takım çalışmasında elimden geleni yaptığımı düşünüyorum. Zor veya basit bir işimiz olduğunda ya ben ya da Takım arkadaşlarım yapıyor.*”

4.1.4. Zaman Yönetimi ve Organizasyon Becerileri

Zaman yönetimi becerilerine ilişkin öğrencilere sorulan sorulardan alınan cevapların çözümlenmesi sonucu elde edilen sonuçlar Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7

Öğrencilerin Zaman Yönetimi Becerilerine İlişkin Görüşleri

Temalar	Kod	Katılımcı Kodları	Frekans
Zamanı Etkili Kullanma	Zamanı iyi kullanma	Ö1,Ö2, Ö3, Ö6, Ö10, Ö15, Ö16, Ö17, Ö18,Ö20,Ö23, Ö24,Ö30	13
	Programa bağlı çalışma	Ö16, Ö23,Ö26,Ö27,Ö30	5
	Mola ve dinlenme etkisi	Ö7, Ö8, Ö25, Ö29	4
Zaman Yönetiminde Sorunlar	Plansızlık ya da görev eksikliği	Ö4, Ö12, Ö21, Ö22	4
	Fiziksel/psikolojik etkiler	Ö9, Ö11	2
Öneri ve Çözüm Yaklaşımları	Disiplin ve planlamanın işverence yapılması	Ö19, Ö27	2
	Hızlı hareket etme	Ö28,Ö5	3

Öğrencilerin zaman yönetimine ilişkin görüşlerini ifade eden Tablo 7'ye bakıldığında ilgili görüşlerin üç tema ve sekiz kod altında toplandığı görülmektedir. Buna göre katılımcı öğrencilerin, eleştirel düşünme ortamalar becerilerine ilişkin görüşleri zamanı etkili kullanma kodu altında “Zamanı iyi kullanma” (f=13) kodunda yoğunlaştığı görülmektedir. Daha sonra “Programa bağlı çalışma” (f=5) ve “Mola ve dinlenme etkisi” (f=4) kodları gelmektedir. Zaman yönetiminde sorunlar teması altında “Plansızlık ya da görev eksikliği” (f=4) ve “Fiziksel/psikolojik etkiler” (f=2) kodları yer almaktadır. Öneri ve Çözüm yaklaşımları teması altında ise “Hızlı hareket etme” (f=3) ve “Disiplin ve planlamanın işverence yapılması” (f=2) yer almaktadır. “Zamanı etkili kullanma” teması kapsamında bulunan Ö6 öğrencisi şu yanıtı vermiştir: “*Ben dâhil herkes zamana ayak uyduruyorduk, çalışanlar zamanını iyi değerlendirip işlilerini zamanında ve eksiksiz yapıyordu.*” “Zaman yönetiminde sorunlar” teması kapsamında bulunan Ö12 öğrencisi ise şu yanıtı vermiştir: “*Bu konuda çalışanları yormamak ve fazlada abartmadan yapılan etkinlikler iş verimini bir derece arttırır Ve ekipteki uyumu arttırır.*”

4.1.5. Teknoloji Kullanımı Becerileri

Teknoloji kullanımı becerilerine ilişkin öğrencilere sorulan sorulardan alınan cevapların çözümlenmesi sonucu elde edilen sonuçlar Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8

Öğrencilerin Teknoloji Kullanımı Becerilerine İlişkin Görüşleri

Temalar	Kodlar	Katılımcı Kodları	Frekans
Temel teknoloji becerileri	Bilgisayar ve yazılım kullanımı	Ö1, Ö2, Ö5, Ö6, Ö8, Ö9, Ö11, Ö12, Ö19, Ö21, Ö26, Ö27, Ö28, Ö29	14
	Telefon gibi temel araçların kullanımı	Ö4,Ö7,Ö10, Ö14, Ö15,Ö25	6
Performans ve gelişim	Teknoloji alanında gelişim ve motivasyon	Ö2, Ö16, Ö24, Ö27, Ö30	5
	Uyum sağlama ve çaba gösterme	Ö1, Ö9, Ö11, Ö17, Ö20, Ö23, Ö29, Ö30	8
Zorluklar ve yetersizlikler	Teknolojik araçlarla hiç çalışmama	Ö18	1
Sektör deneyimi ve uygulama	Gerçek iş ortamında teknoloji kullanımı	Ö3, Ö6, Ö19, Ö22	4
	Yazılım/programlama uygulamaları	Ö27, Ö30	2
	Kendi başına öğrenme ve araştırma isteği	Ö25, Ö30	2

Öğrencilerin teknoloji kullanım ilişkin görüşlerini ifade eden Tablo 8'e bakıldığında ilgili görüşlerin dört tema ve sekiz kod altında toplandığı görülmektedir. Buna göre katılımcı öğrencilerin, eleştirel düşünme ortamlar becerilerine ilişkin görüşleri temel teknoloji becerileri teması altında bulunan "Bilgisayar ve yazılım kullanımı" (f=14) kodunda yoğunlaştığı görülmektedir. Daha sonra "Telefon gibi temel araçların kullanımı" (f=6) kodu gelmektedir. Performans ve gelişim teması altında "Uyum sağlama ve çaba gösterme" (f=8) ve "Teknoloji alanında gelişim ve motivasyon" (f=5) kodları yer almaktadır. Zorluklar ve yetersizlikler teması altında "Teknolojik araçlarla hiç çalışmama" (f=1) kodu yer almaktadır. Sektör deneyimi ve uygulama teması altında ise "Gerçek iş ortamında teknoloji kullanımı" (f=4), "Yazılım/programlama uygulamaları" (f=2) ve "Kendi başına öğrenme ve araştırma isteği" (f=2) kodları yer almaktadır. "Temel teknoloji becerileri" teması kapsamında bulunan Ö5 öğrencisinin şu yanıtı vermiştir: *"Gerektiği kadar işimi en güzel şekilde yapmaya çalışıyorum bu yüzden teknolojik araçlarda hiçte sıkıntı yaşamıyorum."* "Performans ve gelişim" teması kapsamında bulunan Ö30 öğrencisini ise şu yanıtı vermiştir: *"Eskiden uygulama yazılımlarının mantığını fazla anlayamazdım ancak şimdi çok iyi anlamaya başladım asıl önemli olanın gayret olduğunu ve istek olduğunu anladım eğer bir şeyi bilmiyorsam onu araştırmaya ve incelemeye başladım"*.

4.1.6 Bağımsız Çalışma Becerileri

Kurallara ve prosedürlere uyum süreçleri becerilerine ilişkin öğrencilere sorulan sorulardan alınan cevapların çözümlenmesi sonucu elde edilen sonuçlar Tablo 9'da sunulmuştur.

Tablo 9*Öğrencilerin Kurallara Ve Prosedürlere Uyum Becerilerine İlişkin Görüşleri*

Temalar	Kodlar	Katılımcı Kodları	Frekans
İş yeri Kurallarına Uyum ve Tutum	Tam Uyum ve olumlu tutum	Ö1, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö9, Ö14, Ö15, Ö23, Ö25, Ö27, Ö28, Ö30	14
	Kuralların işbaşında farkına varma	Ö2, Ö14, Ö15, Ö30	4
	Kurallara zamanla alışma	Ö8, Ö11, Ö12, Ö17, Ö24, Ö18	6
Sorgulayıcı/yorumlayıcı bakış	Kuralların mantık çerçevesinde sorgulama	Ö19, Ö21, Ö22, Ö24, Ö26	5
Öğrenme süreciyle uyum	Kuralları iş yerinde görerek/sorarak öğrenme	Ö11, Ö12, Ö26, Ö10, Ö13	5

Öğrencilerin kurallara ve prosedürlere uyumlarına ilişkin görüşlerini ifade eden Tablo 9'a bakıldığında ilgili görüşlerin üç tema ve beş kod altında toplandığı görülmektedir. Buna göre katılımcı öğrencilerin, eleştirel düşünme ortamlar becerilerine ilişkin görüşleri "Tam Uyum ve olumlu tutum" (f=14) kodunda yoğunlaştığı görülmektedir. Daha sonra "Kurallara zamanla alışma" (f=6) ve "Kuralların işbaşında farkına varma" (f=4) kodları gelmektedir. Sorgulayıcı ve yorumlayıcı bakış teması altında "Kuralları mantık çerçevesinde sorgulama" (f=5) yer almaktadır. Öğrenme süreçlerine uyum teması altında ise "Kuralları iş yerinde görerek/sorarak öğrenme" (f=5) kodu yer almaktadır. "İşyeri kurallarına uyum ve tutum" teması kapsamında bulunan Ö9 öğrencisi şu yanıtı vermiştir: *"Kurallara ve prosedürlere her zaman uyum sağlarım kılık kıyafet olsun giriş çıkış saatleri olsun çok dikkat ederim."* "Sorgulayıcı/yorumlayıcı bakış" teması kapsamında bulunan Ö19 öğrencisi ise şu yanıtı vermiştir: *"İlk gittiğimde kuralları ve prosedürleri bilmiyordum iş yerinde görerek ve sorarak öğrendim içe kapanık olursak bir şey öğrenemeyiz."*

4.1.7. Stres Yönetim Becerileri

Stres yönetimi becerilerine ilişkin öğrencilere sorulan sorulardan alınan cevapların çözümlenmesi sonucu elde edilen sonuçlar Tablo 10'da sunulmuştur.

Tablo 10

Öğrencilerin Stresli Durumlarla Başa Çıkabilmesi İçin İşyerinde Sağlanan Desteklere İlişkin Görüşleri

Temalar	Kodlar	Katılımcı Kodları	Frekans
PsikoSosyal Destek	Anlayışlı, dinleyici tutum, baskının azaltılması	Ö1, Ö4, Ö5, Ö11, Ö12, Ö15	6
	Kaynaşma, iyi ilişkiler	Ö8, Ö27	2
	Psikolojik destek, rehberlik, sakinleştirici ortam	Ö16, Ö26, Ö28	3
	Psikolojik eğitim, stresle başa çıkma farkındalığı	Ö22, Ö27	2
Fiziksel Rahatlama	Dinlenme odası, mola, içecek, etkinlik vb.	Ö6, Ö13, Ö14, Ö16, Ö19, Ö20	6
İş Organizasyonu	Zor görev verilmemesi, görev dağılımı	Ö7, Ö23	2
	Ekip çalışması, iş paylaşımı	Ö10, Ö18	2
Destek Arayışı	Amir, uzman, işverene danışma	Ö2, Ö9, Ö10, Ö21, Ö30	5
	Genel destek isteği	Ö24	1
Destek Algısı ve Tutum	Desteğe ihtiyaç duymama	Ö25, Ö26	2
Acil Durum Müdahalesi	Acil servis ihtiyacı	Ö17, Ö3, Ö29	3

Öğrencilerin stresli durumlarla başa çıkmada iş yerinde sağlanacak desteklerin sağlanmasına ilişkin görüşlerini ifade eden Tablo 10'a bakıldığında ilgili görüşlerin altı tema ve on bir kod altında toplandığı görülmektedir. Buna göre katılımcı öğrencilerin, stresli durumlarla başa çıkma becerilerine ilişkin görüşleri Psikososyal Destek teması altında "Anlayışlı, dinleyici tutum, baskının azaltılması" (f=6) kodunda yoğunlaştığı görülmektedir. Daha sonra "Psikolojik destek, rehberlik, sakinleştirici ortam" (f=3), "Kaynaşma, iyi ilişkiler" (f=2) ve "Psikolojik eğitim, stresle başa çıkma farkındalığı" kodları yer almaktadır. Fiziksel Rahatlama teması altında "Dinlenme odası, mola, içecek, etkinlik vb" (f=6) kodu yer almaktadır. İş Organizasyonu teması altında "Zor görev verilmemesi, görev dağılımı" (f=2) ve "Ekip çalışması, iş paylaşımı" kodları yer almaktadır. Destek Arayışı teması altında "Amir, uzman, işverene danışma" (f=5) ve "Genel destek isteği" temaları yer almaktadır. Destek Algısı ve Tutum teması altında "Desteğe ihtiyaç duymama" (f=2) kodu yer almaktadır. Acil Durum Müdahalesi teması altında ise "Acil servis ihtiyacı" kodu yer almaktadır. "Psikososyal destek" teması kapsamında bulunan Ö26 öğrencisi şu yanıtı vermiştir: " Sahşen kendim kendimle başa

çıkma bildiğimi düşünüyorum ama bir psikolog veya rehberlik yapacak kişinin olması iyi olur.” “Destek arayışı” teması kapsamında yer alan Ö30 öğrencisi ise şu yanıtı vermiştir: “İlk olarak eğer benim başarabileceğim bir iş ise zihnimi toparlayıp adım adım işimi tamamlarım ancak işin içinden çıkamamam iş yerindeki işin uzmanlarına danışırım ama dediğim gibi hızlı pes eden biriyim.”

4.1.8. Geri Bildirim ve Kişisel Gelişim Becerileri

Geri bildirim ve kişisel gelişim becerilerine ilişkin öğrencilere sorulan sorulardan alınan cevapların çözümlenmesi sonucu elde edilen sonuçlar Tablo 11’de sunulmuştur.

Tablo 11

Öğrencilerin Geribildirim Ve Kişisel Gelişim Becerilerine İlişkin Görüşleri

Temalar	Kod	Katılımcı Kodları	Frekans
Mesleki gelişim	Mesleki becerilerin gelişmesi	Ö1, Ö4, Ö5, Ö6, Ö12, Ö16, Ö20, Ö27	8
Kişisel gelişim ve özgüven	Özgüven artışı, kişisel farkındalık	Ö7, Ö17, Ö28, Ö30	4
Bilgi ve deneyim kazanımı	Deneyim artışı, iş öğrenme	Ö8, Ö9, Ö11, Ö16, Ö22, Ö23, Ö24, Ö25	8
İşe karşı tutum	İşe ilgi, motivasyon artışı	Ö28, Ö29, Ö30	3
Geri bildirim ihtiyacı	Geri bildirimin yetersiz olması	Ö19, Ö13, Ö14	3
Geri bildirimin olumsuz algısı	Katkı görmeme, etkisiz bulma	Ö2, Ö21, Ö26,	3

Öğrencilerin geri bildirim ve kişisel gelişimlerine ilişkin görüşlerini ifade eden Tablo 11’e bakıldığında ilgili görüşlerin altı tema ve altı kod altında toplandığı görülmektedir. Buna göre katılımcı öğrencilerin, geri bildirim ve kişisel gelişim becerilerine ilişkin görüşleri Mesleki gelişim teması altında ” Mesleki becerilerin gelişmesi” (f=8) kodunda yoğunlaştığı görülmektedir. Kişisel gelişim ve özgüven teması altında “Özgüven artışı, kişisel farkındalık” (f=4) kodu yer almaktadır. Bilgi ve deneyim kazanımı teması altında “Deneyim artışı, iş öğrenme” (f=8) kodu yer almaktadır. İşe karşı tutum teması altında “İşe ilgi, motivasyon artışı” (f=3) kodu yer almaktadır. Geri bildirim ihtiyacı teması altında “Geri bildirimin yetersiz olması” kodu yer almaktadır. Geri bildirimin olumsuz algısı teması altında ise “Katkı görmeme, etkisiz bulma” yer almaktadır. “Mesleki

gelişim” teması kapsamında bulunan Ö1 öğrencisi şu yanıtı vermiştir: ” *Mesleğimle ilgili verilen önerilere yönelmemde katkı sağlıyor meslekteki gelişmeye katkıda bulunuyorlar bizim geleceğimize yönelik yapılan konuşmaları dinlememizi bize de yararı vardır*”. “Kişisel gelişim ve özgüven” teması kapsamında yer alan Ö30 öğrencisi ise şu yanıtı vermiştir: “*Geri bildirimler insanı kişisel ve mesleki açıdan etkiler olumlu geri bildirimler insanı işine ve kendine olan güvenini artırır ancak olumsuz olan geri bildirimler ise insanın işinden soğumasına ve kendine güvenini azalmasına yol açar.*”

4.1.9. İş Güvenliği ve Uyum Becerileri

İş güvenliği kurallarına uyum becerilerine ilişkin öğrencilere sorulan sorulardan alınan cevapların çözümlenmesi sonucu elde edilen sonuçlar Tablo 12’de sunulmuştur.

Tablo 12

Öğrencilerin İş Güvenliği Kurallarına Uyum Becerilerine İlişkin Görüşleri

Temalar	Kodlar	Katılımcı Kodları	Frekans
Kurallara Uyum ve Farkındalık	Kurallara uyma bilinci, dikkatli çalışma	Ö4, Ö13, Ö15, Ö16, Ö18, Ö20, Ö24, Ö25, Ö30	9
	Yaşanan olaylarla farkındalık kazanma	Ö1, Ö17, Ö27, Ö29	4
	Güvenliğin yaşamsal önemi ve sorumluluk bilinci	Ö10, Ö16, Ö19	3
Ekipman Kullanımı ve Uygulama	Güvenlik ekipmanı kullanımı	Ö6, Ö9, Ö21, Ö26, Ö28	5
Çevresel Faktörler ve Uyum Zorluğu	İş güvenliği uygulamalarının eksikliği veya zorunluluğun hissedilmemesi	Ö7, Ö11, Ö12, Ö22	4
Gelişime Katkı Sağlama	İş güvenliği uygulamalarının beceri gelişimine katkısı	Ö8, Ö14, Ö18	3

Öğrencilerin iş güvenliği kurallarına uyum becerilerine ilişkin görüşlerini ifade eden Tablo 12’ye bakıldığında ilgili görüşlerin dört tema ve altı kod altında toplandığı

görülmektedir. Buna göre katılımcı öğrencilerin, iş güvenliğine uyum becerilerine ilişkin görüşleri Kurallara uyum ve farkındalık teması altında ” Kurallara uyma bilinci, dikkatli çalışma” (f=9) kodunda yoğunlaştığı görülmektedir. Daha sonra “Yaşanan olaylarla farkındalık kazanma” (f=4), “Güvenliğin yaşamsal önemi ve sorumluluk bilinci” (f=3) ve “Psikolojik eğitim, stresle başa çıkma farkındalığı” kodları yer almaktadır. Ekipman Kullanımı ve Uygulama teması altında “Güvenlik ekipmanı kullanımı” (f=5) kodu yer almaktadır. Çevresel Faktörler ve Uyum Zorluğu teması altında “İş güvenliği uygulamalarının eksikliği veya zorunluluğun hissedilmemesi” (f=4) kodu yer almaktadır. Gelişime Katkı Sağlama teması altında ise “İş güvenliği uygulamalarının beceri gelişimine katkısı” (f=3) kodu yer almaktadır. “Kurallara uyum ve farkındalık” teması kapsamında bulunan Ö18 öğrencisi şu yanıtı vermiştir: ” *İş güvenliği kurallarına gerekince uyum sağlıyorum ve iş güvenliği uyguladıkça becerilerim ve iş odağım artıyor*”. “Kurallara uyum ve farkındalık” teması kapsamında yer alan Ö19 öğrencisi ise şu yanıtı vermiştir: “*İş güvenliği çoğu şeyden önce gelir iş güvenliği canımızı emanet ettiğimiz bir ortamda hayatımızı korumamızı sağlar ve sağlıklı ve güvenli yaşam ortamı verir.*”

4.1.10. Mesleki Bilgi

Mesleki bilgi ve gelecekteki iş yaşam becerilerine ilişkin öğrencilere sorulan sorulardan alınan cevapların çözümlenmesi sonucu elde edilen sonuçlar Tablo 13, ve Tablo 14’te sunulmuştur.

Tablo 13

Öğrencilerin Okulda Edindikleri Mesleki Bilgilerin Sektör Üzerindeki Etkilerine İlişkin Görüşleri

Temalar	Kodlar	Katılımcı Kodları	Frekans
Yönlendirme ve Meslek Seçimi	Okul bilgileri sektöre katkı sağlıyor	Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö18, Ö19, Ö20, Ö27, Ö28, Ö30	17
	Okul eğitimi mesleki yönelim ve tercihleri etkilememsi	Ö2, Ö9, Ö26	3
Zaman ve Verimlilik Avantajı	Okul bilgileri sayesinde hızlı ve bilinçli hareket edebilme	Ö7, Ö17	2
Yetersiz Eğitim ve Uygulama Eksikliği	Bilgilerin sektörde yetersiz kalması veya sektörde karşılık bulmaması	Ö1, Ö11, Ö12, Ö21, Ö22, Ö23, Ö24, Ö25, Ö29	9
Teorik-Uygulama Uyumsuzluğu	Okuldaki teorik bilgiler sektörle tam örtüşmemesi	Ö22, Ö24, Ö25, Ö28	4

Öğrencilerin okulda edindikleri mesleki bilgilerin sektör üzerindeki etkilerine ilişkin görüşlerini ifade eden Tablo 13'e bakıldığında ilgili görüşlerin dört tema ve beş kod altında toplandığı görülmektedir. Buna göre katılımcı öğrencilerin, *okulda* edindikleri mesleki bilgilerin sektör üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri Yönlendirme ve Meslek Seçimi teması altında "Okul bilgileri sektöre katkı sağlıyor" (f=17) kodunda yoğunlaştığı görülmektedir. Daha sonra "Okul eğitimi mesleki yönelim ve tercihleri etkilememsi" (f=3), kodu yer almaktadır. Zaman ve Verimlilik Avantajı teması altında "Okul bilgileri sayesinde hızlı ve bilinçli hareket edebilme" (f=2) kodu yer almaktadır. Yetersiz Eğitim ve Uygulama Eksikliği teması altında "Bilgilerin sektörde yetersiz kalması veya sektörde karşılık bulmaması" (f=9) teması yer almaktadır. Teorik–Uygulama Uyumsuzluğu teması altında ise "Okuldaki teorik bilgiler sektörle tam örtüşmemesi" (f=4) kodu yer almaktadır. "Yönlendirme ve meslek seçimi" teması kapsamında bulunan Ö16 öğrencisi şu yanıtı vermiştir: "Okulda kazandığım mesleki bilgiler gözlem ve öğrenmeye yöneliktir sektör üzerinde uygulama ve geliştirme olacağından mesleğe adapte olacağından öğrendiklerimizi en iyi şekilde uygulamamıza yardımcı olacağını düşünüyorum." "Yönlendirme ve meslek seçimi" teması kapsamında yer alan Ö19 öğrencisi ise şu yanıtı vermiştir: "Okulda verilen eğitimlerin bizim hem iş yerinde hem de hayatımızda işe yarayacağını düşünüyorum. Çünkü teknoloji hayatımızın en önemli unsurlarından biri haline gelmiştir."

Tablo 14

Öğrencilerin Okulda Öğrendikleri Mesleki Bilgilerin Gelecekteki İş Yaşamlarına Katkısına İlişkin Görüşleri

Temalar	Kodlar	Katılımcı Kodları	Frekans
Mesleki Bilgilerin Doğrudan Katkısı	İşe hazırlık, işe giriş, işi iyi yapma, meslekte avantaj sağlama	Ö3, Ö5, Ö14, Ö20, Ö24, Ö25, Ö26, Ö27, Ö28, Ö30	10
	Tecrübe kazanma, iş ortamına alışma, stres yönetimi, hazırlıklı olma	Ö6, Ö7, Ö13, Ö16, Ö17, Ö18, Ö19	7
Teknolojik Bilgilerle Uyum	Teknoloji bilgisi, bilgisayar ve yazılım bilgisi	Ö1, Ö3, Ö8, Ö9, Ö12, Ö30	6
Kişisel Gelişim ve Disiplin	Sabır, temizlik, sorumluluk, beceri geliştirme	Ö4, Ö10, Ö11, Ö15	4
Katkı Olmadığını Düşünenler	Yetersiz eğitim, katkı sağlamadığını düşünenler	Ö21, Ö22, Ö23, Ö29	4
Ekonomik Fayda Beklentisi	Daha çok kazanç elde etme, ekonomik katkı	Ö27	1
Motivasyon ve Hedef Belirleme	Üniversite hedefi, mesleki yönelme	Ö1	1
Zaman ve Verimlilik	Süre ve maliyet tasarrufu	Ö24	1

Öğrencilerin okulda öğrendikleri mesleki bilgilerin gelecekteki iş yaşamlarına katkısına ilişkin görüşlerini ifade eden Tablo 14'e bakıldığında ilgili görüşlerin yedi tema ve sekiz kod altında toplandığı görülmektedir. Buna göre katılımcı öğrencilerin, okulda öğrendikleri mesleki bilgilerin gelecekteki iş yaşamlarına katkısına ilişkin görüşleri Yazılım geliştirme teması altında " Mesleki Bilgilerin Doğrudan Katkısı" (f=10) kodunda yoğunlaştığı görülmektedir. Daha sonra "Tecrübe kazanma, iş ortamına alışma, stres yönetimi, hazırlıklı olma" (f=7), kodu yer almaktadır. Teknolojik bilgilerle uyum teması altında "Teknoloji bilgisi, bilgisayar ve yazılım bilgisi" (f=6) kodu yer almaktadır. Kişisel Gelişim ve Disiplin teması altında "Sabır, temizlik, sorumluluk, beceri geliştirme" (f=4) kodu yer almaktadır. Katkı Olmadığını Düşünenler teması altında "Yetersiz eğitim, katkı sağlamadığını düşünenler" (f=4) kodu yer almaktadır. Ekonomik Fayda Beklentisi teması altında "Daha çok kazanç elde etme, ekonomik katkı" (f=1) kodu yer almaktadır. Motivasyon ve Hedef Belirleme teması altında "Üniversite hedefi, mesleki yönelme" (f=2) kodu yer almaktadır. Zaman ve Verimlilik teması altında ise "Süre ve maliyet tasarrufu" (f=1) kodu bulunmaktadır. "Teknolojik bilgilerle uyum" teması kapsamında bulunan Ö9 öğrencisi şu yanıtı vermiştir: " *Teknolojik aletlerin bilgisayar vb gibi teknolojik aletleri öğrenmek ileride iş hayatında bize çok fazla katkı sağlayacağını düşünüyorum daha hızlı daha iyi bir performans sağlarım.*" "Kişisel gelişim ve disiplin" teması kapsamında yer alan Ö11 öğrencisi ise şu yanıtı vermiştir: " *Sabırlı olmak gerektiğini ve temiz olmak gerektiğini öğretirler okulda bu alışkanlık çok işimize yaradı bir işi bize verilirse yapmadan her türlü yolunu düşünüp yapabilmek teknolojiyle uyum sağlamak gibi şeyler çok etkili oldu.*"

4.2. Meslek Lisesi Öğrencilerinin İşletmelerde Beceri Eğitimine İlişkin Koordinatör Öğretmen Görüşleri

Araştırmanın bu bölümünde koordinatör öğretmenler yarı yapılandırılmış gridde sorulan sorulara verdikleri cevaplar analiz edilerek elde edilen bulgu ve yorumlara yer verilmiştir.

4.2.1. İletişim Becerileri

Öğrencilerin iletişim Becerileri becerilerine ilişkin koordinatör öğretmenlere sorulan sorulardan alınan cevapların çözümlenmesi sonucu elde edilen sonuçlar Tablo 15'te sunulmuştur.

Tablo 15*Öğretmenlerin, Öğrencilerin İletişim Becerilerine İlişkin Görüşleri*

Temalar	Kodlar	Katılımcı Kodları	Frekans
İletişim Temelli Problem Çözme	Etkili iletişim becerileri	K4, K5, K6, K11, K16, K18, K22, K24, K23, K8	10
	İletişim eksiklikleri	K13, K14, K20, K29, K30	5
Talimat Takibi	Talimatları takipte başarılı	K7, K21, K25, K26	4
	Talimatları takipte yetersizlik	K5, K13, K16, K20, K29, K30	6
Uyum ve Gelişim Süreci	Başlangıçta zorlanıp zamanla uyum sağlama	K2, K9, K10, K12, K15, K26, K27, K28	8
Bireysel Farklılıklar	Bireysel özelliklerin etkisi	K1, K27	2
Rehberlik ve Destek	Rehberlik ve örnek olayların etkisi	K3, K4	2
Motivasyon ve İsteklilik	Motivasyon iletişim ve talimat takibini etkiler	K6, K7	2

Öğretmenlerin, öğrencilerin iletişim becerilerine ilişkin görüşlerini ifade eden Tablo 15'e bakıldığında ilgili görüşlerin altı tema ve sekiz kod altında toplandığı görülmektedir. Buna göre katılımcı Öğretmenlerin, öğrencilerin iletişim becerilerine ilişkin görüşleri İletişim Temelli Problem Çözme teması altında "Etkili iletişim becerileri" (f=10) kodunda yoğunlaştığı görülmektedir. Daha sonra "İletişim eksiklikleri" (f=5), kodu yer almaktadır. Talimat Takibi teması altında "Talimatları takipte yetersizlik" (f=6) ve "Talimatları takipte başarılı" (f=4) kodları yer almaktadır. Uyum ve Gelişim Süreci teması altında ise "Başlangıçta zorlanıp zamanla uyum sağlama" (f=8) kodu bulunmaktadır. Bireysel Farklılıklar teması altında ise "Bireysel özelliklerin etkisi" (f=2) kodu bulunmaktadır. Rehberlik ve Destek teması altında ise "Rehberlik ve örnek olayların etkisi" (f=2) kodu bulunmaktadır. Motivasyon ve İsteklilik teması altında ise "Motivasyon iletişim ve talimat takibini etkiler" (f=2) kodu bulunmaktadır. "İletişim temelli problem çözme" teması kapsamında bulunan K6 öğretmeni şu yanıtı vermiştir: "Öğrenciler gerek işyeri sahibi gerekse diğer çalışanlarla iletişim kurmada herhangi bir sorun yaşamıyorlar. Kendilerine işle ilgili talimatlarda beceri eksikliğinden kaynaklanan bazı sorunlar yaşıyorlar." "Uyum ve gelişim süreci" teması kapsamında yer alan K9 öğretmeni ise şu yanıtı vermiştir: "Öğrenciler okul ortamına alıştıkları için iş ortamında

da okul ortamını aramaktadır. İş ortamı ile okul ortamının farklı olduğunun benimsemesi için uygun çalışmalar yapılmalıdır.”

4.2.2. Problem Çözme Becerileri

Öğrencilerin Problem çözme becerilerine ilişkin koordinatör öğretmenlere sorulan sorulardan alınan cevapların çözümlenmesi sonucu elde edilen sonuçlar Tablo 16’da sunulmuştur.

Tablo 16

Öğretmenlerin, Öğrencilerin Problem Çözme Becerilerine İlişkin Görüşleri

Temalar	Kodlar	Katılımcı Kodları	Frekans
Rehberlik İhtiyacı	Koordinatör öğretmene ihtiyaç	K1, K8, K10, K12, K13, K14, K19, K21, K22, K24, K26, K27, K28	13
Öz Güven Eksikliği	Özgüvensizlik, çekingenlik	K4, K6, K7, K9, K20, K23, K30	7
Uyum ve Deneyim Eksikliği	İş ortamına yabancılık	K1, K4, K5, K11, K15	5
İletişimle Çözüm	Sorunları konuşarak çözme	K17, K23, K28, K29	4
İşveren Kaynaklı Sorunlar	İşveren desteği eksikliği	K16, K25, K26, K28	4
Düşünme Becerisi Eksikliği	Analitik/eleştirel düşünememe	K27, K29, K30	3
Önlem ve Takip	Uzaktan takip, önlem alma	K2,K3	2

Öğretmenlerin, öğrencilerin problem becerilerine ilişkin görüşlerini ifade eden Tablo 16’ya bakıldığında ilgili görüşlerin yedi tema ve yedi kod altında toplandığı görülmektedir. Buna göre katılımcı Öğretmenlerin, öğrencilerin problem becerilerine ilişkin görüşleri Rehberlik İhtiyacı teması altında ” Koordinatör öğretmene ihtiyaç” (f=13) kodunda yoğunlaştığı görülmektedir. Öz Güven Eksikliği teması altında ise “Özgüvensizlik, çekingenlik” (f=7) kodu bulunmaktadır. Uyum ve Deneyim Eksikliği teması altında ise “İş ortamına yabancılık” (f=5) kodu bulunmaktadır. İletişimle Çözüm teması altında ise “Sorunları konuşarak çözme” (f=4) kodu bulunmaktadır. İşveren Kaynaklı Sorunlar teması altında ise “İşveren desteği eksikliği” (f=4) kodu

bulunmaktadır. Düşünme Becerisi Eksikliği teması altında ise “Analitik/eleştirel düşünememe” (f=3) kodu bulunmaktadır. Önlem ve Takip teması altında ise “Uzaktan takip, önlem alma” (f=2) kodu bulunmaktadır. “Rehberlik ihtiyacı” teması kapsamında bulunan K27 öğretmeni şu yanıtı vermiştir: ” Öğrencilerin iş yerinde karşılaştıkları sorunları çözme becerileri, genellikle teorik bilgi ile pratik deneyimin birleşimine bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Bazı öğrenciler, analitik düşünme ve hızlı karar alma becerilerini etkili bir şekilde kullanarak sorunlara çözüm üretebilmekte, bu da onların iş ortamına kolayca uyum sağlamalarını sağlamaktadır. Ancak, sınırlı deneyime sahip öğrencilerin karmaşık durumlarla başa çıkmada zorlandıkları ve rehberliğe ihtiyaç duydukları görülmektedir. Bu durum, öğrencilerin sorun çözme becerilerini geliştirmek için işletmelerde yapılandırılmış rehberlik programlarına ve problem temelli öğrenme uygulamalarına ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir. Ayrıca, öğrencilerin bağımsız düşünme ve inisiyatif alabilme kapasitelerinin artırılması, mesleki yeterlilikleriyle birlikte özgüvenlerini de güçlendirecektir.” “Düşünme becerisi eksikliği” teması kapsamında yer alan K29 öğretmeni ise şu yanıtı vermiştir: “Öğrencilerimiz iş yerinde bilmedikleri bir sorun hakkında karşılaştıklarında ilk önce bu sorunu çözmek için fikirler üretiyorlar eğer çözemezler ise konu hakkında bilgi alabilecek ve sorunu çözebilecek kişilerden yardım alarak sonuca ulaşmaktadırlar.”

4.2.3. Takım Çalışması Becerileri

Takım Çalışmalarına katılım ve ekip içerisinde işbirliği süreçlerinde öğrencilerin üstlendiği rol ve sorumluk becerilerine ilişkin koordinatör öğretmenlere sorulan sorulardan alınan cevapların çözümlenmesi sonucu elde edilen sonuçlar Tablo 17’de sunulmuştur.

Tablo 17*Öğretmenlerin, Öğrencilerin Ekip İçerisindeki İşbirliğinde Üstlendiği Rollere İlişkin Görüşleri*

Temalar	Kodlar	Katılımcı Kodları	Frekans
Olumlu Gözlemler	Roller ve sorumlulukların farkında olma	K1, K5, K7, K9, K12, K14, K15, K22, K23, K25, K26, K27, K29	13
	Takım içinde etkin iletişim kurabilme	K1, K11, K17, K25, K27	5
	Bireysel gelişime katkı sağladığı	K14, K21, K25	3
Koşullu/Karma Durumlar	Görev ve sorumlulukların öğretmen/işletme tarafından belirlenmesi	K7, K8, K19, K28	4
	Liderlik veya pasif rollerin doğal olarak ortaya çıkması	K24, K27	2
	Sorumluluk almada farklılıklar	K5, K9, K18, K24, K26, K27	6
Olumsuz Gözlemler / Sorunlar	Sorumluluk almaktan kaçınma veya isteksizlik	K13, K19, K20, K28, K30	5
	Rollerini anlamama veya yanlış algılama	K30	1
	Zaman yönetimi ve komut bekleme	K4, K6, K13	3
Gelişim Önerileri	Sorumluluk verilerek güven aşılmalı ve ödüllendirilmeli	K16, K21, K22	3
	Fikirlerin paylaşılması ve ortak hedeflerin belirlenmesi	K1, K17, K25	3

Öğretmenlerin, öğrencilerin ekip içerisindeki işbirliğinde üstlendiği rollere ilişkin görüşlerini ifade eden Tablo 17’ye bakıldığında ilgili görüşlerin dört tema ve on bir kod altında toplandığı görülmektedir. Buna göre katılımcı Öğretmenlerin, öğrencilerin ekip içerisindeki işbirliğinde üstlendiği rollere ilişkin görüşleri Olumlu Gözlemler teması altında ” Roller ve sorumlulukların farkında olma” (f=13) kodunda yoğunlaştığı görülmektedir. Daha sonra “Takım içinde etkin iletişim kurabilme” (f=5) ve “Bireysel gelişime katkı sağladığı” kodları yer almaktadır. Koşullu/Karma Durumlar teması altında “Görev ve sorumlulukların öğretmen/işletme tarafından belirlenmesi” (f=4), “Liderlik veya pasif rollerin doğal olarak ortaya çıkması” (f=2) ve “Sorumluluk almada farklılıklar” (f=6) kodları bulunmaktadır. Olumsuz Gözlemler / Sorunlar teması altında “Sorumluluk almaktan kaçınma veya isteksizlik” (f=4), “Rollerini anlamama veya yanlış algılama”

(f=1) ve “Zaman yönetimi ve komut bekleme” (f=3) kodları bulunmaktadır. Gelişim Önerileri teması altında ise “Sorumluluk verilerek güven aşılanmalı ve ödüllendirilmeli” (f=3) ve “Fikirlerin paylaşılması ve ortak hedeflerin belirlenmesi” (f=3) kodları bulunmaktadır. “Koşullu karma durumlar” teması kapsamında bulunan K18 öğretmeni şu yanıtı vermiştir: ” *Öğrenciler iş yerlerinde iletişim ve iş birliği yapmak zorunda kalıyor sorumluluk hususunda okulda ve evde daha düzenli destek vermek zorundayız.*” “Olumlu gözlemler” teması kapsamında yer alan K26 öğretmeni ise şu yanıtı vermiştir: “*Öğrencinin mesleki yetkinliği arttıkça bu durumda aktif rol alıyor. Görev ve sorumluluklarını daha etkili bir şekilde gerçekleştiriyor.*”

4.2.4. Zaman Yönetimi ve Organizasyon Becerileri

Öğrencilerin zaman yönetimi ve görevleri zamanında tamamlama becerilerine ilişkin koordinatör öğretmenlere sorulan sorulardan alınan cevaplar çözümlenmesi sonucu elde edilen sonuçlar Tablo 18’de sunulmuştur.

Tablo 18

Öğretmenlerin, Öğrencilerin Verilen Görevleri Zamanında Tamamlama Becerilerine İlişkin Görüşleri

Temalar	Kodlar	Katılımcı Kodları	Frekans
Olumlu Görüşler	Görevleri zamanında tamamlama verimliliği artırır	K1, K4, K9, K15, K23, K27	6
	Zamanla bu beceriyi kazanıyorlar	K10, K12, K26, K29	4
	Sorumluluk bilinciyle gelişir	K25, K19	2
Olumsuz Görüşler	Zaman yönetiminde yetersizlik var	K6, K8, K11, K18, K30	5
	Dikkat dağınıklar (telefon, dijital araçlar)	K14, K16, K22	3
	Görevlerin niteliği zaman yönetimini gerektirmiyor	K28	1
Fiziksel-Bireysel Etkenler	El becerisi, uyku, stres etkili	K5, K24, K25	3
Eğitim ve Rehberlik İhtiyacı	Eğitimle zaman yönetimi geliştirilmeli	K13, K30	2
	Etkisi sınırlı veya yok	K3, K21, K28	3

Öğretmenlerin, öğrencilerin verilen görevleri zamanında tamamlama becerilerine ilişkin görüşlerini ifade eden Tablo 18'e bakıldığında ilgili görüşlerin dört tema ve dokuz kod altında toplandığı görülmektedir. Buna göre katılımcı Öğretmenlerin, öğrencilerin verilen görevleri zamanında tamamlama becerilerine ilişkin görüşleri Olumlu Görüşler teması altında ” Görevleri zamanında tamamlama verimliliği artırır” (f=6) kodunda yoğunlaştığı görülmektedir. Daha sonra “Zamanla bu beceriyi kazanıyorlar” (f=3) ve “Sorumluluk bilinciyle gelişir” kodları yer almaktadır. Olumsuz Görüşler teması altında “Zaman yönetiminde yetersizlik var” (f=5), “Dijital dikkat dağıtıcılar” (f=3) ve “Görevlerin niteliği zaman yönetimini gerektirmiyor” (f=1) kodları bulunmaktadır. Fiziksel-Bireysel Etkenler teması altında “El becerisi, uyku, stres etkili” (f=1) kodu yer almaktadır. Eğitim ve Rehberlik İhtiyacı teması altında ise “Eğitimle zaman yönetimi geliştirilmeli” (f=2) ve “Etkisi sınırlı veya yok” (f=3) kodları bulunmaktadır. “Olumlu görüşler” teması kapsamında bulunan K23 öğretmeni şu yanıtı vermiştir: ” *Öğrenciler sorumlulukları zamanında tamamlama konusunda isteklidirler, ancak bilgi tecrübe eksikliğinden dolayı aksamalar yaşanmaktadır.*” “Olumsuz görüşler” teması kapsamında yer alan K30 öğretmeni ise şu yanıtı vermiştir: “*Verilen görevleri zamanında tamamlama konusunda öğrencilerimiz genellikle başarısızlar. Özellikle karmaşık görevlerde zaman yönetimi konusunda ciddi sıkıntılar yaşıyor. Öğrencilerimiz görevleri önceliklendirme ve planlama konusunda yetersiz kalıyorlar.*”

4.2.5. Teknoloji Kullanımı Becerileri

Öğrencilerin teknoloji kullanımı becerilerine ilişkin koordinatör öğretmenlere sorulan sorulardan alınan cevapların çözümlemesi sonucu elde edilen sonuçlar Tablo 19'da sunulmuştur.

Tablo 19*Öğretmenlerin, Öğrencilerin Teknoloji Kullanımı Becerilerine İlişkin Görüşleri*

Temalar	Kodlar	Katılımcı Kodları	Frekans
Teknolojiye İlgil ve Merak	Teknolojik araçlara ilgi ve teknolojiye yatkınlık	K1, K7, K8, K13, K14, K17, K20, K21, K26, K29	10
Amaç Dışı ve Sosyal Medya Kullanımı	Sosyal medya kullanımı, zaman kaybı, bağımlılık riski	K1, K4, K10, K14, K16, K30	6
İş Ortamında Teknolojiye Uyum	İşletmedeki araçlara adaptasyon, teknolojiyi pratikte öğrenme	K12, K17, K18, K19, K26, K28	6
Yazılım Kullanma ve Üretme Güçlüğü	Yazılım öğrenmede zorlanma, içerik üretme eksikliği	K5, K14, K23, K27, K30	5
Okul ve İş Yeri Uyumunun Etkisi	Okuldaki eğitim ile işletme araçlarının uyumu	K12, K15, K18, K27	4
Dijital Okuryazarlık ve Geleceğe Hazırlık	Dijital yetkinlik, adaptasyon gücü, çağın gereklerine uygunluk	K1, K25, K26, K29	4
Bireysel Farklılıklar	Bireysel teknoloji bilgisi, kişisel yatkınlık	K6, K7, K21, K27	4
Teknoloji Kullanım Performansı	Düşük beceri düzeyi, uygulamada zorlanma	K3, K11, K30	3
	Başarılı uygulama, iş verimliliği, hızlı öğrenme	K17, K20, K25, K29	4

Öğretmenlerin, öğrencilerin teknoloji kullanım becerilerine ilişkin görüşlerini ifade eden Tablo 19'a bakıldığında ilgili görüşlerin dokuz tema ve dokuz kod altında toplandığı görülmektedir. Buna göre katılımcı Öğretmenlerin, öğrencilerin teknoloji kullanım becerilerine ilişkin görüşleri Teknolojiye İlgil ve Merak teması altında " Teknolojik araçlara ilgi ve teknolojiye yatkınlık" (f=10) kodunda yoğunlaştığı görülmektedir. Amaç Dışı ve Sosyal Medya Kullanımı teması altında "Sosyal medya kullanımı, zaman kaybı, bağımlılık riski" (f=6) kodu yer almaktadır. İş Ortamında Teknolojiye Uyum teması altında "İşletmedeki araçlara adaptasyon, teknolojiyi pratikte öğrenme" (f=6) kodu yer almaktadır. Yazılım Kullanma ve Üretme Güçlüğü teması altında "Yazılım öğrenmede zorlanma, içerik üretme eksikliği" (f=5) kodu yer almaktadır. Okul ve İş Yeri Uyumunun Etkisi teması altında "Okuldaki eğitim ile işletme araçlarının uyumu" (f=4) kodu yer almaktadır. Dijital Okuryazarlık ve Geleceğe Hazırlık teması altında "Dijital yetkinlik,

adaptasyon gücü, çağın gereklerine uygunluk” (f=4) kodu yer almaktadır. . Bireysel Farklılıklar teması altında “Bireysel teknoloji bilgisi, kişisel yatkınlık” (f=4) kodu yer almaktadır. Teknoloji Kullanım Performansı teması altında ise “Düşük beceri düzeyi, uygulamada zorlanma” (f=3) ve “Başarılı uygulama, iş verimliliği, hızlı öğrenme” (f=4) kodları yer almaktadır. “İş ortamında teknolojiye uyum” teması kapsamında bulunan K12 öğretmeni şu yanıtı vermiştir: *”Gittiği iş yerlerindeki teknolojiyi ve araçları okulda gördükleri ile uyumlu ise daha iyi performans gösteriyorlar uyumlu değilse de zaman işlerinde işletmedeki teknolojik araçları kullanmayı öğreniyorlar.”* “İş ortamında teknolojiye uyum” teması kapsamında yer alan K19 öğretmeni ise şu yanıtı vermiştir: *“Genel itibarı ile öğrenciler iş yerinde yapılacak çalışmalarda teknolojik araçları kullanarak çalışmaya adapte oluyorlar bir sorun yaşanmaz bunun sağlanmadığı nadir durumlarda işyeri sözleşme fesini yapmışlardır.”*

4.2.6. Bağımsız Çalışma Becerileri

Öğrencilerin kurallara ve prosedürlere uyum süreçleri becerileri becerilerine ilişkin koordinatör öğretmenlere sorulan sorulardan alınan cevapların çözümlemesi sonucu elde edilen sonuçlar Tablo 20’de sunulmuştur.

Tablo 20

Öğretmenlerin, Öğrencilerin Kurallara Ve Prosedürlere Uyum Becerilerine İlişkin Görüşleri

Temalar	Kodlar	Katılımcı Kodları	Frekans
Genel Uyum Sağlama Eğilimi	Kurallara uyma, prosedürleri takip etme	K4, K7, K8, K10, K13, K19, K23, K28	8
Uyumsuzluk ve Disiplin Sorunları	Kuralları önemsememe, uyumsuz davranışlar	K3, K9, K14, K20, K22, K23, K30	7
Sorumluluk ve Disiplin Gelişimi	Sorumluluk alma, disiplin kazandırma	K1, K15, K16, K17, K25, K29	6
Aşamalı Uyum	İlk aşamada zorlanma, zamanla uyum sağlama	K5, K12, K21, K27	4
İş Ortamının ve Kuralların Etkisi	Net kuralların önemi, kuralların düzen ve güvenlik sağlaması	K17, K18, K23, K27, K28, K29	6
Okul-Aile-İşletme İş Birliği	Ebeveyn rolü, öğretmen rehberliği, okul-işletme koordinasyonu	K1, K16, K19, K26	4
Bireysel Farklılıklar	Bireysel disiplin düzeyi, kişilik özellikleri	K11, K24, K26, K27	4

Öğretmenlerin, öğrencilerin kurallara ve prosedürlere uyum becerilerine ilişkin görüşlerini ifade eden Tablo 20'ye bakıldığında ilgili görüşlerin yedi tema ve yedi kod altında toplandığı görülmektedir. Buna göre katılımcı Öğretmenlerin, öğrencilerin kurallara ve prosedürlere uyum becerilerine ilişkin görüşleri Genel Uyum Sağlama Eğilimi teması altında " Kurallara uyma, prosedürleri takip etme" (f=8) kodunda yoğunlaştığı görülmektedir. Uyumsuzluk ve Disiplin Sorunları teması altında "Kuralları önemsememe, uyumsuz davranışlar" (f=7) kodu yer almaktadır. Sorumluluk ve Disiplin Gelişimi teması altında "Sorumluluk alma, disiplin kazandırma" (f=6) kodu yer almaktadır. Aşamalı Uyum teması altında "İlk aşamada zorlanma, zamanla uyum sağlama" (f=4) kodu yer almaktadır. İş Ortamının ve Kuralların Etkisi teması altında "Net kuralların önemi, kuralların düzen ve güvenlik sağlaması" (f=6) kodu yer almaktadır. Okul-Aile-İşletme İş Birliği teması altında "Ebeveyn rolü, öğretmen rehberliği, okul-işletme koordinasyonu" (f=4) kodu yer almaktadır. Bireysel Farklılıklar ve Uyum teması altında ise "Bireysel disiplin düzeyi, kişilik özellikleri" (f=4) kodu yer almaktadır. "Genel uyum sağlama eğilimi" teması kapsamında bulunan K28 öğretmeni şu yanıtı vermiştir: " *Öğrencilerin neredeyse tamamı küçük büyük tüm işletmelerin belirlemiş olduğu kurallara riayet ediyorlar. İşletmenin belirlemiş olduğu kural ve prosedürlere uymayan öğrenciler ile ilgili olarak okul disiplin kuralları işletiliyor, sorun devam ederse işletmenin talebi üzerine başka bir işletmeye geçiriyoruz.*" "İş ortamının ve kuralların etkisi" teması kapsamında yer alan K29 öğretmeni ise şu yanıtı vermiştir: " *Kurallar işyerin düzeni ve güvenliğini sağlarlar. Kurallar uyma konusunda sorumluk almaları, disiplinli olmaları ve kişisel gelişimlerine katkıda bulunmaktadır. Aynı zamanda iş birliği ve takım çalışmasına uyum sağlarlar.*"

4.2.7. Stres Yönetim Becerileri

Öğrencilerin, Stres yönetimi becerilerine ilişkin koordinatör öğretmenlere sorulan sorulardan alınan cevapların çözümlenmesi sonucu elde edilen sonuçlar Tablo 21'de sunulmuştur.

Tablo 21

Öğretmenlerin, Öğrencilerin Stresli Durumlarla Başa Çıkabilmesi İçin İşyerinde Sağlanan Desteklere İlişkin Görüşleri

Temalar	Kodlar	Katılımcı Kodları	Frekans
Usta Öğretici ve İş Yeri Personelinin Rolü	Usta öğretici desteği, sabır, bilinçlendirme, tolerans, telkin	K6, K7, K8, K9, K10, K11, K15, K16, K18, K24	10
Koordinatör Öğretmen ve Rehberlik Desteği	Psikolojik danışmanlık, psikososyal destek	K5, K14, K17, K27, K29	5
	Koordinatör öğretmen, rehberlik hizmeti, iş birliği	K13, K15, K19, K21, K24, K26, K28	7
İletişim ve Geri Bildirim	Açık iletişim ortamı, geri bildirim verme	K1, K20, K23, K27, K30	5
Eğitim ve Seminerler	Stres yönetimi eğitimi, seminer, rehberlik programı	K1, K17, K20, K23, K25, K26, K29	7
İş Ortamı ve Koşullar	Adil iş yükü, uygun çalışma ortamı, esneklik	K3, K16, K25, K27, K30	5
Motivasyon ve Ödüllendirme	Performans ödülleri, motive etme	K4, K7, K18	3
Sosyal ve Sportif Etkinlikler	Sosyal faaliyetler, spor etkinlikleri, dinlenme alanları	K25, K28	2
Çözüm Odaklılık ve Problem Çözme	Problem çözme, görevlerini sürdürme, zaman yönetimi	K25, K27, K29	3

Öğretmenlerin, öğrencilerin stresli durumlarla başa çıkabilmesi için işyerinde sağlanan desteklere ilişkin görüşlerini ifade eden Tablo 21'e bakıldığında ilgili görüşlerin yedi tema ve yedi kod altında toplandığı görülmektedir. Buna göre katılımcı Öğretmenlerin, öğrencilerin stresli durumlarla başa çıkabilmesi için işyerinde sağlanan desteklere ilişkin görüşleri Usta Öğretici ve İş Yeri Personelinin Rolü teması altında "Açık iletişim ortamı, geri bildirim verme" (f=10) kodunda yoğunlaştığı görülmektedir. Koordinatör Öğretmen ve Rehberlik Desteği teması altında "Psikolojik danışmanlık, psikososyal destek" (f=5) ve "Koordinatör öğretmen, rehberlik hizmeti, iş birliği" (f=7) kodları yer almaktadır. İletişim ve Geri Bildirim teması altında "Açık iletişim ortamı, geri bildirim verme" (f=5) kodu yer almaktadır. Eğitim ve Seminerler teması altında "Stres yönetimi eğitimi, seminer, rehberlik programı" (f=7) kodu yer almaktadır. İş Ortamı ve Koşullar teması altında "Adil iş yükü, uygun çalışma ortamı, esneklik" (f=5) kodu yer almaktadır. Motivasyon ve Ödüllendirme teması altında "Performans ödülleri, motive etme" (f=3) kodu yer almaktadır. Sosyal ve Sportif Etkinlikler teması altında "Sosyal

faaliyetler, spor etkinlikleri, dinlenme alanları” (f=2) kodu yer almaktadır. Çözüm Odaklılık ve Problem Çözme teması altında ise “Problem çözme, görevlerini sürdürme, zaman yönetimi” (f=2) kodu yer almaktadır. “Koordinatör öğretmen ve rehberlik desteği” teması kapsamında bulunan K19 öğretmeni şu yanıtı vermiştir: “*Öğrenci işyeri rehberliği sağlanmalıdır burada işyeri sahibinde eğitim sorumlusuna ve koordinatör öğretmene görevler düşmektedir özellikle öğrenciyi cezalandırıcı tutumlar sergilenmeden yapıcı rehberlik yapılmalıdır.*” “İletişim ve geribildirim” teması kapsamında yer alan K23 öğretmeni ise şu yanıtı vermiştir: “*Stres yönetimi konulu bir eğitim çalışması yapılabilir görevler için yeterli zaman verilebilir iletişimin kuvvetli olduğu öğrencilerin kendini rahat ifade edebileceği ortamlar oluşturulabilir.*”

4.2.8. Geri Bildirim ve Kişisel Gelişim

Öğrencilerin, Geri bildirim ve kişisel gelişim becerilerine ilişkin koordinatör öğretmenlere sorulan sorulardan alınan cevaplar çözümlenmesi sonucu elde edilen sonuçlar Tablo 22’de sunulmuştur.

Tablo 22

Öğretmenlerin, Öğrencilerin Geribildirim Ve Kişisel Gelişim Becerilerine İlişkin Görüşleri

Temalar	Kodlar	Katılımcı Kodları	Frekans
Mesleki Gelişim	Uygulama becerileri, mesleki yeterlilik, iş süreçlerine adaptasyon	K1, K6, K7, K8, K9, K10, K14, K15, K17, K21, K23, K25, K26, K27, K28	15
Kişisel Gelişim	Özgüven, sorumluluk, öz farkındalık, hedef belirleme	K1, K13, K16, K18, K19, K20, K21, K24, K25, K27, K29	11
Güçlü ve Zayıf Yönlerin Fark Edilmesi	Eksiklerin fark edilmesi, güçlü yönleri tanıma, düzeltici bilgi	K1, K16, K17, K23, K27, K28, K29	7
Motivasyon ve Başarıya Etki	Başarıya katkı, teşvik, olumlu duygular, içselleştirme	K1, K4, K18, K19, K23, K25, K27, K29	8
Yapıcı Geri Bildirim ve Sunum Biçimi	Ruhsal yapı gözetilerek, açık ve yapıcı şekilde verilmesi	K16, K23, K27, K30	4
Eleştirel Görüş	Geri bildirimlerin yüzeysel ve yetersiz olduğu	K30	1

Öğretmenlerin, öğrencilerin geribildirim ve kişisel gelişim becerilerine ilişkin görüşlerini ifade eden Tablo 22’ye bakıldığında ilgili görüşlerin altı tema ve altı kod

altında toplandığı görülmektedir. Buna göre katılımcı Öğretmenlerin, öğrencilerin geribildirim ve kişisel gelişim becerilerine ilişkin görüşleri Mesleki Gelişim teması altında ” Uygulama becerileri, mesleki yeterlilik, iş süreçlerine adaptasyon” (f=15) kodunda yoğunlaştığı görülmektedir. Kişisel Gelişim teması altında “Özgüven, sorumluluk, öz farkındalık, hedef belirleme” (f=11) kodu yer almaktadır. Güçlü ve Zayıf Yönlerin Fark Edilmesi teması altında “Eksiklerin fark edilmesi, güçlü yönleri tanıma, düzeltici bilgi” (f=7) kodu yer almaktadır. Motivasyon ve Başarıya Etki teması altında “Başarıya katkı, teşvik, olumlu duygular, içselleştirme” (f=8) kodu yer almaktadır. Yapıcı Geri Bildirim ve Sunum Biçimi teması altında “Ruhsal yapı gözetilerek, açık ve yapıcı şekilde verilmesi” (f=4) kodu yer almaktadır. Eleştirel Görüş teması altında ise “Geri bildirimlerin yüzeysel ve yetersiz olduğu” (f=1) kodu yer almaktadır. “Mesleki Gelişim” teması kapsamında bulunan K14 öğretmeni şu yanıtı vermiştir: *“Geri bildirim öğrencilerin kişisel ve mesleki olarak yeterlilik kazanmaları ve kendilerini geliştirmeleri konusunda yardımcı oluyor .“* “Güçlü ve zayıf yönlerin fark edilmesi” teması kapsamında yer alan K28 öğretmeni ise şu yanıtı vermiştir: *“Öğrencinin yapmış olduğu hataları gösteren ve düzelden usta öğretici öğrenciye teorik olarak anlatamayacağımız birçok konunun öğrenci tarafından daha iyi kavranmasını sağlıyor. Bu durum ayrıca öğrencinin kendine güvenini de arttırmaktadır.”*

4.2.9. İş Güvenliği ve Uyum

Öğrencilerin, iş güvenliği kurallarına uyum becerileri becerilerine ilişkin koordinatör öğretmenlere sorulan sorulardan alınan cevapların çözümlenmesi sonucu elde edilen sonuçlar Tablo 23’te sunulmuştur.

Tablo 23*Öğrencilerin İş Güvenliği Kurallarına Uyum Becerilerine İlişkin Görüşleri*

Temalar	Kodlar	Katılımcı Kodları	Frekans
Öğrenci Uyum Düzeyleri	Kurallara büyük ölçüde uyum	K4, K8, K9, K12, K13, K19, K21, K22, K23, K24, K28	11
	Orta seviye, değişken düzeyde uyum	K2, K3, K11, K20, K27	5
	Uyum problemi, dikkatsizlik	K6, K7, K10, K14, K18, K30	6
Eğitim ve Farkındalık İhtiyacı	Eğitim, bilgilendirme, farkındalık	K1, K7, K15, K16, K17, K20, K26, K27, K28	9
İş Yerindeki Rol Modellerin Etkisi	İş yeri çalışanlarının etkisi, rol model olma	K1, K21, K27	3
Kişisel Gelişim ve Sorumluluk	Dikkat, disiplin, sorumluluk	K16, K25, K29	3

Öğretmenlerin, öğrencilerin İş güvenliği kurallarına uyum becerilerine ilişkin görüşlerini ifade eden Tablo 23'e bakıldığında ilgili görüşlerin beş tema ve yedi kod altında toplandığı görülmektedir. Buna göre katılımcı Öğretmenlerin, öğrencilerin İş güvenliği kurallarına uyum becerilerine ilişkin görüşleri Öğrenci Uyum Düzeyleri teması altında "Kurallara büyük ölçüde uyum" (f=11) kodunda yoğunlaştığı görülmektedir. Daha sonra "Orta seviye, değişken düzeyde uyum" (f=5) ve "Uyum problemi, dikkatsizlik" (f=6) kodları yer almaktadır. Eğitim ve Farkındalık İhtiyacı teması altında "Eğitim, bilgilendirme, farkındalık" (f=9) kodu yer almaktadır. İş Yerindeki Rol Modellerin Etkisi teması altında "İş yeri çalışanlarının etkisi, rol model olma" (f=3) kodu yer almaktadır. Kişisel Gelişim ve Sorumluluk teması altında "Dikkat, disiplin, sorumluluk" (f=3) kodu yer almaktadır. "Öğrenci uyum düzeyleri" teması kapsamında bulunan K23 öğretmeni şu yanıtı vermiştir: *"İş güvenliği konusunda yapılan uyarıları dikkate alırlar iş yerinde sürekli gerekli ekipmanları takar ve emniyetlerine alırlar."* "Eğitim ve farkındalık ihtiyacı" teması kapsamında yer alan K26 öğretmeni ise şu yanıtı vermiştir: *"Mesleki gelişim atölyesi dersinin faydalı olduğunu düşünüyorum iş güvenliği risk raporlarının etkisi olduğunu ve kontrollerin devamlı olması öğrencinin bu konuda farkındalığını arttıracaklarını düşünüyorum."*

4.2.10. Mesleki Bilgi

Öğrencilerin, mesleki bilgi ve gelecekteki iş yaşam becerilerine ilişkin koordinatör öğretmenlere sorulan sorulardan alınan cevapların çözümlenmesi sonucu elde edilen sonuçlar Tablo 24 ve Tablo 25’te sunulmuştur.

Tablo 24

Öğrencilerin Okulda Edindikleri Mesleki Bilgilerin Sektör Üzerindeki Etkilerine İlişkin Görüşleri

Temalar	Kodlar	Katılımcı Kodları	Frekans
Olumlu Etki ve Uyum Sağlama	Sektöre adaptasyon kolaylığı, katkı sağlama, hızlı uyum	K1, K6, K7, K8, K9, K10, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K20, K22, K23, K24, K25, K26, K27, K28, K29	22
Teorik Bilginin Temel Oluşturması	Temel bilgi sağlama, altyapı oluşturma	K6, K12, K13, K16, K22, K23, K24, K26, K27, K29	10
Sınırlı ve Yetersiz Etki	Yetersiz performans, sektörün gerisinde kalma, düşük etki	K3, K4, K5, K19, K21, K28, K30	7
Güncel Eğitim ve Müfredat İhtiyacı	Teknolojiye uyum, müfredat güncelleme ihtiyacı	K5, K16, K27, K28, K29	5

Öğretmenlerin, öğrencilerin okulda edindikleri mesleki bilgilerin sektör üzerindeki etkilerine ilişkin görüşlerini ifade eden Tablo 24’e bakıldığında ilgili görüşlerin dört tema ve dört kod altında toplandığı görülmektedir. Buna göre katılımcı Öğretmenlerin, öğrencilerin okulda edindikleri mesleki bilgilerin sektör üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri Olumlu Etki ve Uyum Sağlama teması altında ” Sektöre adaptasyon kolaylığı, katkı sağlama, hızlı uyum” (f=22) kodunda yoğunlaştığı görülmektedir. Teorik Bilginin Temel Oluşturması teması altında “Temel bilgi sağlama, altyapı oluşturma” (f=10) kodu yer almaktadır. Sınırlı ve Yetersiz Etki teması altında “Yetersiz performans, sektörün gerisinde kalma, düşük etki” (f=7) kodu yer almaktadır. Güncel Eğitim ve Müfredat İhtiyacı teması altında “Teknolojiye uyum, müfredat güncelleme ihtiyacı” (f=5) kodu yer almaktadır. “Olumlu etki ve uyum sağlama” teması kapsamında bulunan K27 öğretmeni şu yanıtı vermiştir: “Öğrencilerin okulda edindikleri mesleki bilgiler, sektördeki

adaptasyon süreçlerini kolaylaştırarak daha kısa sürede etkin bir çalışan olmalarını sağlamaktadır. Temel teorik bilgiye sahip olan öğrenciler, iş yerindeki uygulamalı süreçlere daha hızlı uyum gösterebilmekte ve mesleki standartlara uygun çalışma becerileri sergileyebilmektedir. Ancak, sektördeki teknolojik gelişmelere paralel olarak eğitim müfredatının sürekli güncellenmesi, edindikleri bilgilerin güncel ve uygulamalı olmasını sağlamak açısından kritik öneme sahiptir. “ “Sınırlı ve yetersiz etki” teması kapsamında yer alan K30 öğretmeni ise şu yanıtı vermiştir: “Öğrencilerimizin okulda edindikleri mesleki bilgiler, sektörde genellikle yetersiz kalıyor. Öğrencilerimiz sadece sınavlarda başarılı olacak kadar çalışma gayretinde bulunuyorlar. Bu nedenle, öğrencilerimiz iş yerinde yeterli performansı gösteremiyorlar.”

Tablo 25

Öğretmenlerin, Öğrencilerin Okulda Öğrendikleri Mesleki Bilgilerin Gelecekteki İş Yaşamlarına Katkısına İlişkin Görüşleri

Temalar	Kodlar	Katılımcı Kodları	Frekans
İş Yaşamına Hazırlık ve Adaptasyon	Temel bilgi altyapısı, sektöre uyum, adaptasyon kolaylığı	K1, K4, K5, K14, K15, K16, K18, K23, K26, K27, K29	11
İstihdam ve Kariyer Avantajı	İş bulma kolaylığı, sektörde öne çıkma, kariyer gelişimi	K1, K5, K10, K15, K17, K25, K29	7
Gelişime ve Yeniliğe Açıklık	Kendini geliştirme, yenilikçi düşünme, girişimcilik	K6, K7, K9, K20, K25, K28	6
Pratik Uygulamanın Önemi	Uygulamalı eğitim, iş başı eğitimin etkisi	K8, K12, K18, K24, K30	5
Olumlu Genel Katkılar	Etkili katkı sağlar, olumlu etkisi var	K11, K13, K21, K22	4
Eleştirel / Olumsuz Görüşler	Bilgiler yetersiz, uygulama eksikliği, sektörle uyumsuzluk	K7, K19, K30	3

Öğretmenlerin, öğrencilerin okulda öğrendikleri mesleki bilgilerin gelecekteki iş yaşamlarına katkısına ilişkin görüşlerini ifade eden Tablo 25’e bakıldığında ilgili görüşlerin dört tema ve dört kod altında toplandığı görülmektedir. Buna göre katılımcı Öğretmenlerin, öğrencilerin okulda öğrendikleri mesleki bilgilerin gelecekteki iş

yaşamlarına katkısına ilişkin görüşleri İş Yaşamına Hazırlık ve Adaptasyon teması altında "Temel bilgi altyapısı, sektöre uyum, adaptasyon kolaylığı" (f=11) kodunda yoğunlaştığı görülmektedir. İstihdam ve Kariyer Avantajı teması altında "İş bulma kolaylığı, sektörde öne çıkma, kariyer gelişimi" (f=7) kodu yer almaktadır. Gelişime ve Yeniliğe Açıklık teması altında "Kendini geliştirme, yenilikçi düşünme, girişimcilik" (f=6) kodu yer almaktadır. Pratik Uygulamanın Önemi teması altında "Uygulamalı eğitim, iş başı eğitimin etkisi" (f=5) kodu yer almaktadır. Olumlu Genel Katkıları teması altında "Etkili katkı sağlar, olumlu etkisi var" (f=4) kodu yer almaktadır. Eleştirel / Olumsuz Görüşler teması altında ise "Bilgiler yetersiz, uygulama eksikliği, sektörle uyumsuzluk" (f=4) kodu yer almaktadır. "İş yaşamına hazırlık ve adaptasyon" teması kapsamında bulunan K1 öğretmeni şu yanıtı vermiştir: *"Okulda edinilen mesleki bilgiler, öğrencilerin gelecekteki iş yaşamlarına güçlü bir temel oluşturur. Bu bilgiler, iş yerinde karşılaşacakları teknik ve teorik sorunları çözme yeteneklerini geliştirmelerine yardımcı olur ve onları sektöre hazırlıklı kılar. Özellikle, mesleki eğitimin başlangıcında edinilen pratik beceriler ve teorik altyapı, öğrencilerin iş yerindeki adaptasyon süreçlerini hızlandırır."* "İstihdam ve kariyer avantajı" teması kapsamında yer alan K5 öğretmeni ise şu yanıtı vermiştir: *"Okulda edindikleri mesleki bilgiler gelecekteki iş yaşamlarında öğrencilerimizi bir adım öne taşıyacak temel bilgilerdir. Bu bilgiler iş hayatına daha kolay adapte olmalarını sağlar. Bu sayede hem kişisel kariyerlerinde başarılı olur hem de sektörün gelişimine katkı sağlarlar."*

4.3. Meslek Lisesi Öğrencilerinin İşletmelerde Beceri Eğitimine İlişkin İşletmeci Görüşleri

Araştırmanın bu bölümünde işletme yetkililerine yarı yapılandırılmış gridde sorulan sorulara verdikleri cevaplar analiz edilerek elde edilen bulgu ve yorumlara yer verilmiştir.

4.3.1. İletişim Becerileri

Öğrencilerin, iletişim Becerileri teması becerilerine ilişkin işletme yetkililerine sorulan sorulardan alınan cevapların çözümlemesi sonucu elde edilen sonuçlar Tablo 26'da sunulmuştur.

Tablo 26*İşletme Yetkililerinin, Öğrencilerin İletişim Becerilerine İlişkin Görüşleri*

Temalar	Kodlar	Katılımcı Kodları	Frekans
İletişim Kurma	İş arkadaşlarıyla uyum sağlama	İ1, İ2, İ3, İ5, İ6, İ10, İ11, İ14, İ15	9
	Çekingenlik / içe kapanıklık	İ3, İ5, İ6, İ7, İ9, İ13, İ14	7
	Kendini ifade edememe	İ9, İ13	2
Talimatları Takip Etme	Talimatları dikkatle dinleme	İ1, İ2, İ4, İ5, İ6, İ7, İ10, İ12	8
	Talimatları anlamada güçlük	İ4, İ5, İ7, İ12, İ15	5
	Soru sormama / danışmama	İ4, İ7, İ9, İ15	4
Öğrenmeye Açıklık	Öğrenmeye istekli olma	İ1, İ2, İ3, İ6, İ11	5
Rehberlik İhtiyacı	Rehberliğe ihtiyaç duyma	İ4, İ5, İ6, İ7, İ8	5
Gelişim Süreci	Deneyimle gelişim gösterme	İ10, İ14, İ15	3

İşletme yetkililerinin, öğrencilerin iletişim becerilerine ilişkin görüşlerini ifade eden Tablo 26'ya bakıldığında ilgili görüşlerin beş tema ve dokuz kod altında toplandığı görülmektedir. Buna göre katılımcı İşletme yetkililerinin, öğrencilerin iletişim becerilerine ilişkin görüşleri İletişim kurma teması altında "İş arkadaşlarıyla uyum sağlama" (f=9) kodunda yoğunlaştığı görülmektedir. Daha sonra "Çekingenlik / içe kapanıklık" (f=7) ve "Kendini ifade edememe" kodları yer almaktadır. Talimat Takip etme teması altında "Talimatları dikkatle dinleme (f=7), "Talimatları anlamada güçlük" (f=5) ve "Soru sormama / danışmama" (f=4) kodları yer almaktadır. Öğrenmeye açıklık teması altında ise "Öğrenmeye istekli olma" (f=5) kodu bulunmaktadır. Rehberlik İhtiyacı teması altında ise "Rehberliğe ihtiyaç duyma" (f=5) kodu bulunmaktadır. Gelişim Süreci teması altında ise "Deneyimle gelişim gösterme" (f=2) kodu bulunmaktadır. Motivasyon ve İsteklilik teması altında ise "Motivasyon iletişim ve talimat takibini etkiler" (f=2) kodu bulunmaktadır. "İletişim kurma" teması kapsamında bulunan İ1 işletme yetkilisi şu yanıtı vermiştir: "Meslek lisesi öğrencilerimiz genellikle iş disiplinine uyum sağlayan, çalışkan bir profil çiziyorlar. İşyerindeki diğer çalışanlarla iletişimleri oldukça iyi düzeyde. Kendilerine verilen görevleri dikkatle dinleyip eksiksiz uygulamaya

özen gösteriyorlar. Özellikle öğrenmeye meraklı olan öğrenciler, işin inceliklerini çok daha hızlı kavrayarak kısa sürede verimli çalışanlar arasına katılıyorlar.” “Talimatları takip etme” teması kapsamında yer alan İ7 işletme yetkilisi ise şu yanıtı vermiştir: “Bazı öğrencilerimiz iş ortamına uyum sağlamakta ciddi zorluklar yaşıyor. İletişim kurmaktan kaçınıyor, verilen görevleri tam olarak anlamadan uygulamaya çalışıyorlar. Bu durum, hem onların öğrenme sürecini yavaşlatıyor hem de bizim zamanımızı alıyor. “

4.3.2. Problem Çözme Becerileri

Öğrencilerin, problem çözme ve eleştirel düşünme becerilerine ilişkin işletme yetkililerine sorulan sorulardan alınan cevaplar çözümlenmesi sonucu elde edilen sonuçlar Tablo 27’de sunulmuştur.

Tablo 27

İşletme Yetkililerinin, Öğrencilerin Problem Çözme Becerilerine İlişkin Görüşleri

Temalar	Kodlar	Katılımcı Kodları	Frekans
Problem Çözme Yaklaşımı	Kendi çözüm yollarını deneme	İ1, İ2, İ3, İ4, İ5, İ10	6
	Yardım isteme / danışma	İ1, İ2, İ10, İ11	4
	Sorumluluk almaktan kaçınma	İ7, İ9, İ13	3
	Aceleci ve dikkatsiz yaklaşım	İ8, İ15	2
Gelişim Süreci	Deneyimle birlikte gelişim	İ1, İ3, İ6, İ10, İ14	5
	Başlangıçta zorlanma	İ10, İ12, İ14	3
Engelleyici Etkenler	Özgüven eksikliği / hata korkusu	İ7, İ9, İ11, İ13, İ14	5
Gelişim Önerileri	Sorumluluk vererek beceri geliştirme	İ5, İ11	2
	Hata yaparak öğrenmeye teşvik	İ13	1
	Takdir ile özgüveni artırma	İ6, İ7	2

İşletme yetkililerinin, öğrencilerin problem becerilerine ilişkin görüşlerini ifade eden Tablo 27’ye bakıldığında ilgili görüşlerin dört tema ve on kod altında toplandığı görülmektedir. Buna göre katılımcı İşletme yetkililerinin, öğrencilerin problem

becerilerine ilişkin görüşleri Kendi çözüm yollarını deneme teması altında ” Kendi çözüm yollarını deneme” (f=6) kodunda yoğunlaştığı görülmektedir. Daha sonra “Yardım isteme ve alma” (f=5), “Sorumluluk almaktan kaçınma” (f=3) ve “Aceleci ve dikkatsiz yaklaşım” (f=2) kodları yer almaktadır. Gelişim Süreci teması altında “Deneyimle birlikte gelişim” (f=5) ve “Başlangıçta zorlanma” (f=3) kodları bulunmaktadır. Engelleyici Etkenler teması altında “Özgüven eksikliği / hata korkusu” (f=5) kodu bulunmaktadır. Gelişim Önerileri teması altında ise “Sorumluluk vererek beceri geliştirme” (f=2),” Hata yaparak öğrenmeye teşvik” ve “Takdir ile özgüveni artırma” (f=2) kodları bulunmaktadır. “Problem çözme yaklaşımı” teması kapsamında bulunan İ2 işletme yetkilisi şu yanıtı vermiştir: *”Bazı öğrencilerimiz gerçekten zekaları ve pratik düşünme yetenekleriyle dikkat çekiyorlar. İş yerinde herhangi bir problemle karşılaştıklarında, hemen çözüm üretmek için kafa yoruyorlar. Kendi başlarına çözemedikleri durumlarda ise çekinmeden yardım istemeleri, öğrenme süreçlerini olumlu yönde etkiliyor.”* “Gelişim süreci” teması kapsamında yer alan İ6 işletme yetkilisi ise şu yanıtı vermiştir: *“Teknik sorunlar karşısında öğrencilerimizin tepkileri değişkenlik gösteriyor. Bazıları sorun çözmede oldukça başarılıyken, diğerleri küçük bir aksaklıkta bile panikleyebiliyor. Özgüven eksikliği bu durumun temel sebeplerinden biri. Daha fazla pratik yapma fırsatı sunarak ve küçük başarılarını takdir ederek bu özgüveni kazanmalarını sağlayabiliriz.”*

4.3.3. Takım Çalışması Becerileri

Öğrencilerin, takım çalışmalarına katılım ve ekip içerisinde işbirliği süreçlerinde öğrencilerin üstlendiği rol ve sorumluluk becerilerine ilişkin işletme yetkililerine sorulan sorulardan alınan cevapların çözümlenmesi sonucu elde edilen sonuçlar Tablo 28’de sunulmuştur.

Tablo 28

İşletme Yetkililerinin, Öğrencilerin Ekip İçerisindeki İşbirliğinde Üstlendiği Rollere İlişkin Görüşleri

Temalar	Kodlar	Katılımcı Kodları	Frekans
Sorumluluk Alma ve Katkı	Verilen görevleri yerine getirme, destek olma	İ1, İ2, İ10, İ14	4
	Doğal liderlik, işi organize etme, rehberlik etme	İ3, İ10	2
	Takım ruhuna uyum, öğrenmeye açıklık	İ1, İ2, İ14	3
Çekingenlik ve Gelişim Süreci	Başlangıçta çekingenlik, zamanla uyum sağlama	İ4, İ5, İ6, İ11, İ15	5
	Küçük adımlarla ilerleme, destekleyici yaklaşım ihtiyacı	İ5, İ6, İ7, İ11, İ12, İ15	6
Düşük İnisiyatif ve Pasiflik	Kendiliğinden inisiyatif almada zorluk	İ6, İ11, İ12, İ13, İ15	5
	Görevle sınırlı kalma, fikir üretmeme, sürece katkı eksikliği	İ8, İ9, İ13, İ15	4
	Sorumluluktan kaçınma, gözlemci kalma	İ5, İ7, İ13	3

İşletme yetkililerinin, öğrencilerin ekip içerisindeki işbirliğinde üstlendiği rollere ilişkin görüşlerini ifade eden Tablo 28’e bakıldığında ilgili görüşlerin üç tema ve sekiz kod altında toplandığı görülmektedir. Buna göre katılımcı işletme yetkililerinin, öğrencilerin ekip içerisindeki işbirliğinde üstlendiği rollere ilişkin görüşleri Çekingenlik ve Gelişim Süreci teması altında” Küçük adımlarla ilerleme, destekleyici yaklaşım ihtiyacı” (f=6) kodunda yoğunlaştığı görülmektedir. Daha sonra “Başlangıçta çekingenlik, zamanla uyum sağlama” (f=5) kodu yer almaktadır. Sorumluluk Alma ve Katkı teması altında “Verilen görevleri yerine getirme, destek olma” (f=4), “Doğal liderlik, işi organize etme, rehberlik etme” (f=2) ve “Takım ruhuna uyum, öğrenmeye açıklık” (f=3) kodları bulunmaktadır. Düşük İnisiyatif ve Pasiflik teması altında “Kendiliğinden inisiyatif almada zorluk” (f=5), “Görevle sınırlı kalma, fikir üretmeme, sürece katkı eksikliği” (f=4) ve “Sorumluluktan kaçınma, gözlemci kalma” (f=3) kodları bulunmaktadır. “Çekingenlik ve gelişim süreci” teması kapsamında bulunan İ5 işletme yetkilisi şu yanıtı vermiştir: ” Ekip içinde öğrencilerimiz genellikle daha pasif roller üstleniyorlar. Öğrenmeye hevesli olsalar da, liderlik yapma veya ekstra sorumluluk alma konusunda çekingen davranabiliyorlar. Bu durum, onlara güven vererek ve küçük adımlarla daha fazla sorumluluk vererek aşılabılır. Zamanla kendilerine güvenleri

artacaktır.” “Düşük inisiyatif ve pasiflik” teması kapsamında yer alan İ15 işletme yetkilisi ise şu yanıtı vermiştir: “Öğrenciler ekipte belirli görevler üstleniyor ancak çoğunlukla pasif bir tutum sergiliyorlar. Onları daha fazla teşvik ederek ve sürece aktif olarak dahil ederek, zamanla daha fazla sorumluluk almaya başladıkları görülüyor.”

4.3.4. Zaman Yönetimi ve Organizasyon Becerileri

Öğrencilerin, zaman yönetimi ve görevleri zamanında tamamlama becerilerine ilişkin işletme yetkililerine sorulan sorulardan alınan cevapların çözümlenmesi sonucu elde edilen sonuçlar Tablo 29’da sunulmuştur.

Tablo 29

İşletme Yetkililerinin, Öğrencilerin Verilen Görevleri Zamanında Tamamlama Becerilerine İlişkin Görüşleri

Temalar	Kodlar	Katılımcı Kodları	Frekans
Başarılı Görev Tamamlama	Görevleri zamanında tamamlama	İ1, İ2, İ3, İ10	4
	Planlı ve disiplinli çalışma	İ1, İ2, İ3, İ10	4
	Mesleki gelişime olumlu katkı	İ2, İ3, İ10	3
Gelişmekte Olan Öğrenciler	Deneyim ve rehberlikle gelişim gösterme	İ4, İ5, İ6, İ11, İ14, İ15	6
	İşin süresini kavramada zorluk yaşama	İ4, İ5, İ6, İ11, İ14	5
	Öğrenme süreci içinde destek ihtiyacı	İ5, İ6, İ15	3
Zayıf Görev Tamamlama	Görevleri zamanında tamamlamama	İ7, İ8, İ9, İ12, İ13	5
	Disiplin ve dikkat eksikliği	İ7, İ8, İ9, İ13	4
	İş akışını olumsuz etkileme	İ9, İ13	2

İşletme yetkililerinin, öğrencilerin verilen görevleri zamanında tamamlama becerilerine ilişkin görüşlerini ifade eden Tablo 29’a bakıldığında ilgili görüşlerin üç tema ve dokuz kod altında toplandığı görülmektedir. Buna göre katılımcı işletme yetkililerinin, öğrencilerin verilen görevleri zamanında tamamlama becerilerine ilişkin görüşleri Gelişmekte Olan Öğrenciler teması altında” Deneyim ve rehberlikle gelişim gösterme” (f=6) kodunda yoğunlaştığı görülmektedir. Daha sonra “İşin süresini kavramada zorluk yaşama” (f=5) ve “Öğrenme süreci içinde destek ihtiyacı” kodları yer

almaktadır. Başarılı Görev Tamamlama teması altında “Görevleri zamanında tamamlama” (f=4), “Planlı ve disiplinli çalışma” (f=2) ve “Mesleki gelişime olumlu katkı” (f=3) kodları bulunmaktadır. Zayıf Görev Tamamlama teması altında “Görevleri zamanında tamamlanamama” (f=5), “Disiplin ve dikkat eksikliği” (f=4) fikir üretmeme, sürece katkı eksikliği” (f=4) ve “İş akışını olumsuz etkileme” (f=2) kodları bulunmaktadır. “Gelişmekte olan öğrenciler” teması kapsamında bulunan İ11 işletme yetkilisi şu yanıtı vermiştir: “Görevlerini tamamlıyorlar ancak zamanlamada bazen sıkıntı yaşayabiliyorlar. Bu genellikle işin karmaşıklığını tam olarak kavrayamamalarından kaynaklanıyor. İşleri küçük parçalara bölerek ve net süreler vererek bu sorunu aşabiliriz.” “Gelişmekte olan öğrenciler” teması kapsamında yer alan İ14 işletme yetkilisi ise şu yanıtı vermiştir: “Öğrenciler iş temposuna alıştıktan sonra görevlerini zamanında tamamlamayı öğreniyorlar. Hangi işin ne kadar süre gerektirdiğini kavradıklarında, işlerini daha disiplinli ve düzenli şekilde yürütebiliyorlar.”

4.3.5. Teknoloji Kullanımı Becerileri

Öğrencilerin teknoloji kullanımı becerilerine ilişkin işletme yetkililerine sorulan sorulardan alınan cevapların çözümlenmesi sonucu elde edilen sonuçlar Tablo 30’da sunulmuştur.

Tablo 30

İşletme Yetkililerinin, Öğrencilerin Teknoloji Kullanımı Becerilerine İlişkin Görüşleri

Temalar	Kodlar	Katılımcı Kodları	Frekans
Yüksek Performans Gösterenler	Teknolojiye yatkınlık, hızlı adaptasyon	İ1, İ2, İ3, İ10, İ14	5
	Sektörel yazılımları, makineleri etkili kullanma	İ1, İ3, İ10, İ14	4
	Kendi kendine öğrenme ve araştırma yapabilme	İ2, İ10	2
	İş süreçlerine olumlu katkı sağlama	İ2, İ3, İ10, İ14	4
Gelişmekte Olanlar	Başlangıçta zorluk yaşayıp zamanla gelişim gösterme	İ4, İ5, İ6, İ11, İ12, İ15	6
	Rehberlik, eğitim ve tekrar ile beceri kazanımı	İ4, İ5, İ6, İ12, İ15	5
	Öğrenciler arası seviye farkları	İ4, İ11, İ15	3
Düşük Performans Gösterenler	Yazılım, makine ve program kullanımında yetersizlik	İ7, İ8, İ9, İ13	4
	Teknolojiye direnç veya isteksizlik	İ13	1
	İş verimliliğini olumsuz etkileme	İ7, İ8, İ9, İ13	4
	Temel teknoloji okuryazarlığı eksikliği	İ7, İ9	2

İşletme yetkililerinin, öğrencilerin teknoloji kullanımı becerilerine ilişkin görüşlerini ifade eden Tablo 30'a bakıldığında ilgili görüşlerin üç tema ve dokuz kod altında toplandığı görülmektedir. Buna göre katılımcı işletme yetkililerinin, öğrencilerin teknoloji kullanımı becerilerine ilişkin görüşleri Gelişmekte Olanlar teması altında "Başlangıçta zorluk yaşayıp zamanla gelişim gösterme" (f=6) kodunda yoğunlaştığı görülmektedir. Daha sonra "Rehberlik, eğitim ve tekrar ile beceri kazanımı" (f=5) ve "Öğrenciler arası seviye farkları" (f=3) kodları yer almaktadır. Yüksek Performans Gösterenler teması altında "Teknolojiye yatkınlık, hızlı adaptasyon" (f=4), "Sektörel yazılımları, makineleri etkili kullanma" (f=3) ve "İş süreçlerine olumlu katkı sağlama" (f=3) kodları bulunmaktadır. Düşük Performans Gösterenler teması altında "Yazılım, makine ve program kullanımında yetersizlik" (f=4), "Teknolojiye direnç veya isteksizlik" (f=1) ve "Temel teknoloji okuryazarlığı eksikliği" (f=2) kodları bulunmaktadır. "Gelişmekte olanlar" teması kapsamında bulunan İ4 işletme yetkilisi şu yanıtı vermiştir: *"Teknoloji kullanımında öğrencilerimiz arasında farklılıklar gözlemliyoruz. Sosyal medyada yetenekli olsalar da, iş yazılımlarına alışmaları biraz zaman alabiliyor. Özellikle teknik bölüm öğrencilerinin bu konuda daha hızlı adapte olduklarını görüyoruz"*. "Gelişmekte olanlar" teması kapsamında yer alan İ12 işletme yetkilisi ise şu yanıtı vermiştir: *"Teknolojiye ilgi duyan öğrenciler olsa da, bazıları program kullanımında başlangıçta zorluk yaşıyor. Yönlendirme ve tekrar yapmaları sağlandığında bu becerilerini geliştirebiliyorlar."*

4.3.6. Bağımsız Çalışma Becerileri

Öğrencilerin kurallara ve prosedürlere uyum süreçleri becerileri becerilerine ilişkin işletme yetkililerine sorulan sorulardan alınan cevaplar çözümlenmesi sonucu elde edilen sonuçlar Tablo 31'de sunulmuştur.

Tablo 31

İşletme Yetkililerinin, Öğrencilerin Kurallara Ve Prosedürlere Uyum Becerilerine İlişkin Görüşleri

Temalar	Kodlar	Katılımcı Kodları	Frekans
Hızlı uyum sağlayan öğrenciler	Hızlı uyum, disiplinli davranış	İ1, İ2, İ3, İ10, İ14	5
Zamana ve rehberliğe ihtiyaç duyan öğrenciler	Rehberlikle uyum, başlangıçta zorluk	İ4, İ5, İ6, İ11, İ12, İ15	6
Kurallara direnç gösteren ve disiplin sorunu yaşayan öğrenciler	Direnç, disiplin sorunu	İ7, İ8, İ9, İ13	4
Farkındalık ve eğitimle gelişme gösteren öğrenciler	Bilinç kazandıkça uyum	İ5, İ6, İ11, İ12, İ15	5

İşletme yetkililerinin, öğrencilerin kurallara ve prosedürlere uyum becerilerine ilişkin görüşlerini ifade eden Tablo 31'e bakıldığında ilgili görüşlerin dört tema ve dört kod altında toplandığı görülmektedir. Buna göre katılımcı işletme yetkililerinin, öğrencilerin kurallara ve prosedürlere uyum becerilerine ilişkin görüşleri Zamana ve rehberliğe ihtiyaç duyan öğrenciler teması altında” Rehberlikle uyum, başlangıçta zorluk” (f=6) kodunda yoğunlaştığı görülmektedir. Hızlı uyum sağlayan öğrenciler teması altında “Hızlı uyum, disiplinli davranış” (f=5) kodu bulunmaktadır. Farkındalık ve eğitimle gelişme gösteren öğrenciler teması altında “Bilinç kazandıkça uyum” (f=5) kodu bulunmaktadır. Kurallara direnç gösteren ve disiplin sorunu yaşayan öğrenciler teması altında “Direnç, disiplin sorunu” (f=4) kodu bulunmaktadır. “Zamana ve rehberliğe ihtiyaç duyan öğrenciler” teması kapsamında bulunan İ6 işletme yetkilisi şu yanıtı vermiştir: ” *İş disiplini ve kurallara uyum konusunda öğrencilerimiz arasında farklılıklar gözlemliyoruz. Bazıları kurallara harfiyen uyarken, diğerleri daha rahat davranabiliyor. Özellikle mesai saatleri ve güvenlik kuralları gibi konularda sıkı takip ve düzenli hatırlatmalar yapmak gerekiyor. Kuralların neden önemli olduğunu anlattığımızda, uyum sağlamaları daha kolay oluyor*”. “Farkındalık ve eğitimle gelişim gösteren öğrenciler” teması kapsamında yer alan İ11 işletme yetkilisi ise şu yanıtı vermiştir: “*Kurallara uyum konusunda ortalama bir performans sergiliyorlar. Başlangıçta iyi anlatılan kurallara genellikle uyuyorlar, ancak zamanla dikkatleri dağılabiliyor. Düzenli hatırlatmalar ve uygulamalı eğitimler bu konuda fayda sağlıyor.*”

4.3.7. Stres Yönetim Becerileri

Öğrencilerin, Stres yönetimi becerilerine ilişkin işletme yetkililerine sorulan sorulardan alınan cevapların çözümlemesi sonucu elde edilen sonuçlar Tablo 32’de sunulmuştur.

Tablo 32

İşletme Yetkililerinin, Öğrencilerin Stresli Durumlarla Başa Çıkabilmesi İçin İşyerinde Sağlanan Desteklere İlişkin Görüşleri

Temalar	Kodlar	Katılımcı Kodları	Frekans
Rehberlik ve mentorluk desteği	Deneyimli çalışan desteği	İ1, İ2, İ3, İ10	4
Destekleyici ve anlayışlı iş ortamı	Hata karşısında anlayışlı davranma	İ1, İ3, İ4, İ11	4
Kademeli sorumluluk ve görev verme	Basitten zora görev dağılımı, aşamalı sorumluluk	İ2, İ5, İ6, İ7, İ12, İ15	6
İş hayatına uyum sürecinin gerçekçi yönetilmesi	İş dünyasına hazırlık, tempo alışkanlığı	İ7, İ8, İ9, İ13	4
Öğrenciye değer verme ve özgüven kazandırma	Katılım, görüşlerine önem verme	İ14	1

İşletme yetkililerinin, öğrencilerin stresli durumlarla başa çıkabilmesi için işyerinde sağlanan desteklere ilişkin görüşlerini ifade eden Tablo 32’ye bakıldığında ilgili görüşlerin beş tema ve beş kod altında toplandığı görülmektedir. Buna göre katılımcı işletme yetkililerinin, öğrencilerin stresli durumlarla başa çıkabilmesi için işyerinde sağlanan desteklere ilişkin görüşleri Kademeli sorumluluk ve görev verme teması altında ” Basitten zora görev dağılımı, aşamalı sorumluluk” (f=6) kodunda yoğunlaştığı görülmektedir. Rehberlik ve mentorluk desteği teması altında “Deneyimli çalışan desteği” (f=4) kodu bulunmaktadır. Destekleyici ve anlayışlı iş ortamı teması altında “Hata karşısında anlayışlı davranma” (f=4) kodu bulunmaktadır. İş hayatına uyum sürecinin gerçekçi yönetilmesi teması altında “İş dünyasına hazırlık, tempo alışkanlığı” (f=4) kodu bulunmaktadır. Öğrenciye değer verme ve özgüven kazandırma teması altında ise “Katılım, görüşlerine önem verme” (f=1) kodu bulunmaktadır. “Kademeli sorumluluk ve görev verme” teması kapsamında bulunan İ2 işletme yetkilisi şu yanıtı vermiştir: ” İş yerinde öğrencilerimizin rahat çalışabilecekleri bir ortam oluşturmak son derece önemli.

Onlara işin mantığını anlatan, gerektiğinde yol gösteren deneyimli çalışanların varlığı, stres seviyelerini önemli ölçüde azaltıyor. Ayrıca, aşamalı olarak küçük sorumluluklar vererek stresle başa çıkma becerilerini geliştirmek de onların mesleki gelişimine katkı sağlıyor.” “Rehberlik ve mentörlük desteği” teması kapsamında yer alan İ3 işletme yetkilisi ise şu yanıtı vermiştir: “Öğrencilerimize destekleyici bir çalışma ortamı sunmak çok önemli. Özellikle yeni başlayanların hata yapabileceklerini unutmadan, onlara anlayışlı davranmalıyız. Bu sayede özgüvenleri kırılmadan stresle başa çıkmayı öğrenebilirler. Deneyimli çalışanların öğrencilere yol göstermesi ve mentorluk yapması, bu süreci çok daha verimli hale getiriyor.”

4.3.8. Geri Bildirim ve Kişisel Gelişim

Öğrencilerin, Geri bildirim ve kişisel gelişim becerilerine ilişkin işletme yetkililerine sorulan sorulardan alınan cevapların çözümlenmesi sonucu elde edilen sonuçlar Tablo 33’te sunulmuştur.

Tablo 33

İşletme Yetkililerinin, Öğrencilerin Geribildirim Ve Kişisel Gelişim Becerilerine İlişkin Görüşleri

Temalar	Kodlar	Katılımcı Kodları	Frekans
Yapıcı geri bildirimin gelişime katkısı	Hataları fark etme, mesleki gelişim, özgüven artışı	İ1, İ2, İ3, İ10, İ14, İ15	6
Geri bildirimin bireysel farklılıklara göre verilmesi	Kişilik özelliklerine göre uyarlama, sabır, iletişim yöntemi	İ5, İ6, İ7, İ11, İ12, İ13	6
Geri bildirimlere direnç gösteren öğrenciler	Eleştiriye kapalılık, gelişime isteksizlik	İ4, İ6, İ7, İ8, İ9, İ13	6
Doğru iletişim dili kullanmanın önemi	Yapıcı/destekleyici dil, moral bozmadan yönlendirme	İ4, İ5, İ6, İ7, İ11, İ12, İ15	7
Geri bildirimin yön gösterici işlevi	Doğru yapma biçimini öğretme, iş performansını artırma	İ1, İ2, İ3, İ10, İ14, İ15	6

İşletme yetkililerinin, öğrencilerin geribildirim ve kişisel gelişim becerilerine ilişkin görüşlerini ifade eden Tablo 33’e bakıldığında ilgili görüşlerin beş tema ve beş kod altında toplandığı görülmektedir. Buna göre katılımcı işletme yetkililerinin, öğrencilerin geribildirim ve kişisel gelişim becerilerine ilişkin görüşleri Doğru iletişim dili kullanmanın önemi teması altında ” Yapıcı/destekleyici dil, moral bozmadan

yönlendirme” (f=7) kodunda yoğunlaştığı görülmektedir. Yapıcı geri bildirimin gelişime katkısı teması altında “Hataları fark etme, mesleki gelişim, özgüven artışı” (f=6) kodu bulunmaktadır. Geri bildirimin bireysel farklılıklara göre verilmesi teması altında “Kişilik özelliklerine göre uyarılama, sabır, iletişim yöntemi” (f=6) kodu bulunmaktadır. Geri bildirimlere direnç gösteren öğrenciler teması altında “Eleştiriye kapalılık, gelişime isteksizlik” (f=6) kodu bulunmaktadır. Geri bildirimin yön gösterici işlevi teması altında ise “Doğru yapma biçimini öğretme, iş performansını artırma” (f=6) kodu bulunmaktadır. “Geri bildirimle direnç gösteren öğrenciler” teması kapsamında bulunan İ4 işletme yetkilisi şu yanıtı vermiştir: “*Geri bildirim vermek elbette önemli ancak bazı öğrencilerimiz eleştiriye hemen kabullenemeyebiliyor. İlk başlarda moral bozukluğu yaşıyabiliyorlar. Bu nedenle geri bildirimleri yapıcı bir şekilde, olumlu yönlerini de vurgulayarak vermeye özen göstermeliyiz. Zamanla bu konuda da geliştiklerini gözlemliyoruz*”. “Geri bildirimin yön gösterici işlevi” teması kapsamında yer alan İ15 işletme yetkilisi ise şu yanıtı vermiştir: “*Geri bildirimler öğrencilerin gelişimi için çok önemli ancak bunları doğru şekilde vermek gerekiyor. Sadece hatalarını söylemek yetmiyor, aynı zamanda bu hataları nasıl düzeltebileceklerini de açıklamak önem taşıyor.*”

4.3.9. İş Güvenliği ve Uyum

Öğrencilerin, iş güvenliği kurallarına uyum becerileri becerilerine ilişkin işletme yetkililerine sorulan sorulardan alınan cevapların çözümlenmesi sonucu elde edilen sonuçlar Tablo 34’te sunulmuştur.

Tablo 34

İşletme Yetkililerinin, Öğrencilerin İş Güvenliği Kurallarına Uyum Becerilerine İlişkin Görüşleri

Temalar	Kodlar	Katılımcı Kodları	Frekans
İş güvenliği bilinci zamanla gelişiyor	Eğitim, alışkanlık, yönlendirme, sabır	İ1, İ2, İ3, İ4, İ5, İ6, İ12, İ14, İ15	9
Uyumda bireysel farklılıklar	Dikkatsizlik, ihmalkârlık, unutma	İ4, İ5, İ6, İ11, İ13	5
Tekrar ve denetim	Hatırlatma, takip, uygulamalı eğitim	İ2, İ4, İ5, İ6, İ10, İ11, İ12	7
Kurallara uymamak	Kazalar, güvenlik ihlalleri, yaptırım ihtiyacı	İ7, İ8, İ9, İ13	4

İşletme yetkililerinin, öğrencilerin İş güvenliği kurallarına uyum becerilerine ilişkin görüşlerini ifade eden Tablo 34'e bakıldığında ilgili görüşlerin dört tema ve dört kod altında toplandığı görülmektedir. Buna göre katılımcı işletme yetkililerinin, öğrencilerin İş güvenliği kurallarına uyum becerilerine ilişkin görüşleri İş güvenliği bilinci zamanla geliyor teması altında "Eğitim, alışkanlık, yönlendirme, sabır" (f=9) kodunda yoğunlaştığı görülmektedir. Uyumda bireysel farklılıklar teması altında "Dikkatsizlik, ihmalkârlık, unutmama" (f=5) kodu bulunmaktadır. Tekrar ve denetim teması altında "Hatırlatma, takip, uygulamalı eğitim" (f=7) kodu bulunmaktadır. Kurallara uymamak teması altında "Kazalar, güvenlik ihlalleri, yaptırım ihtiyacı" (f=4) kodu bulunmaktadır. "İş güvenliği bilinci zamanla geliyor" teması kapsamında bulunan İ4 işletme yetkilisi şu yanıtı vermiştir: *"Öğrencilerimiz genellikle iş güvenliği kurallarına uyuyor ancak bazen küçük ihmaller görülebiliyor. İşin içinde olmadıkları için bazı kuralların önemini tam kavrayamıyorlar. Düzenli hatırlatmalar ve pratik örneklerle bu bilinci aşlamaya devam etmeliyiz. Güvenlik kültürünü zamanla benimsiyorlar."* "Tekrar ve denetim" teması kapsamında yer alan İ11 işletme yetkilisi ise şu yanıtı vermiştir: *"İş güvenliği konusunda tutarlı bir performans sergilemiyorlar. Bazıları kurallara harfiyen uyarken, diğerleri dikkatsiz davranabiliyor. Sürekli kontrol ve pratik uygulamalarla bu bilinci pekiştirmek gerekiyor."*

4.3.10. Mesleki Bilgi

Öğrencilerin, mesleki bilgi ve gelecekteki iş yaşam becerilerine ilişkin koordinatör öğretmenlere sorulan sorulardan alınan cevapların çözümlemesi sonucu elde edilen sonuçlar Tablo 35 ve Tablo 36'da sunulmuştur.

Tablo 35

İşletme Yetkililerinin, Öğrencilerin Okulda Edindikleri Mesleki Bilgilerin Sektör Üzerindeki Etkilerine İlişkin Görüşleri

Temalar	Kodlar	Katılımcı Kodları	Frekans
Temel bilgilerin sektöre uyumu kolaylığı	Teknik bilgi, hazırlıklı başlama, hızlı adaptasyon	İ1, İ2, İ3, İ10, İ14	5
Teori ile pratik arasındaki uyumsuzluk	Uygulama eksikliği, hata, adaptasyon sorunu, müfredat yetersizliği	İ4, İ5, İ6, İ7, İ8, İ9, İ11, İ12, İ13, İ15	10
Uygulamalı eğitim ve işbirliği gerekliliği	Atölye çalışması, staj, okul-sektör işbirliği, proje	İ5, İ6, İ7, İ11, İ12, İ13, İ15	7

İşletme yetkililerinin, öğrencilerin okulda edindikleri mesleki bilgilerin sektör üzerindeki etkilerine ilişkin görüşlerini ifade eden Tablo 35'e bakıldığında ilgili görüşlerin üç tema ve üç kod altında toplandığı görülmektedir. Buna göre katılımcı işletme yetkililerinin, öğrencilerin okulda edindikleri mesleki bilgilerin sektör üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri Teori ile pratik arasındaki uyumsuzluk potansiyeli teması altında "Teknik bilgi, hazırlıklı başlama, hızlı adaptasyon" (f=10) kodunda yoğunlaştığı görülmektedir. Temel bilgilerin sektöre uyumu kolaylığı teması altında "Teknik bilgi, hazırlıklı başlama, hızlı adaptasyon" (f=5) kodu bulunmaktadır. Uygulamalı eğitim ve işbirliği gerekliliği teması altında "Atölye çalışması, staj, okul-sektör işbirliği, proje" (f=7) kodu bulunmaktadır. "Teori ile pratik arasındaki uyumsuzluk" teması kapsamında bulunan İ5 işletme yetkilisi şu yanıtı vermiştir: "Temel bilgilerle geliyorlar ancak pratik uygulamalarda bazen zorlanıyorlar. Okuldaki teorik eğitimle sahadaki pratik arasındaki bu boşluğu kapatmak için, okul-işletme işbirliğini güçlendirmeli ve uygulamalı eğitim saatlerini artırmalıyız." "Uygulamalı eğitim ve işbirliği gerekliliği" teması kapsamında yer alan İ7 işletme yetkilisi ise şu yanıtı vermiştir: "Okul eğitimi ile sektör ihtiyaçları arasında ciddi bir uyumsuzluk var. Öğrenciler teorik bilgiyle geliyor ancak pratikte zorlanıyorlar. Okulların müfredatlarını sektör ihtiyaçlarına göre güncellemesi şart. Daha fazla uygulamalı eğitim ve staj imkânı sağlanmalı."

Tablo 36

İşletme Yetkililerinin, Öğrencilerin Okulda Öğrendikleri Mesleki Bilgilerin Gelecekteki İş Yaşamlarına Katkısına İlişkin Görüşleri

Temalar	Kodlar	Katılımcı Kodları	Frekans
Teorik Bilginin Temel Rolü	Teorik bilginin temel oluşturması	İ1, İ2, İ3, İ10, İ12, İ14, İ15	7
Uygulamalı Eğitimin Gerekliliği	Pratik becerilerin geliştirilmesi	İ3, İ4, İ5, İ6, İ8	5
Okul-İşletme İşbirliğinin Önemi	İşbirliği ile eğitim kalitesinin artması	İ1, İ6, İ7, İ8, İ9, İ13	6
Müfredat ve Güncellik Sorunu	Müfredatın sektöre uygun olmaması	İ7, İ8, İ9, İ13	4
Mezuniyet Sonrası Gelişim	Okul bilgilerini işte geliştirme	İ11, İ14, İ15	3
Okul-İş Hayatı Arası Uyum	Okul bilgisinin yetersizliği	İ5, İ6, İ7, İ8, İ9	5

İşletme yetkililerinin, öğrencilerin okulda öğrendikleri mesleki bilgilerin gelecekteki iş yaşamlarına katkısına ilişkin görüşlerini ifade eden Tablo 36'ya bakıldığında ilgili görüşlerin beş tema ve beş kod altında toplandığı görülmektedir. Buna göre katılımcı işletme yetkililerinin, öğrencilerin okulda öğrendikleri mesleki bilgilerin gelecekteki iş yaşamlarına katkısına ilişkin görüşleri Teorik Bilginin Temel Rolü teması altında ” Teorik bilginin temel oluşturması” (f=7) kodunda yoğunlaştığı görülmektedir. Uygulamalı Eğitimin Gerekliliği teması altında “Pratik becerilerin geliştirilmesi” (f=5) kodu bulunmaktadır. Okul-İşletme İşbirliğinin Önemi teması altında “İşbirliği ile eğitim kalitesinin artması” (f=6) kodu bulunmaktadır. Müfredat ve Güncellik Sorunu teması altında “Müfredatın sektöre uygun olmaması” (f=4) kodu bulunmaktadır. Mezuniyet Sonrası Gelişim teması altında “Okul bilgilerini işte geliştirme” (f=3) kodu bulunmaktadır. Okul-İş Hayatı Arası Uyum teması altında ise “Okul bilgisinin yetersizliği” (f=3) kodu bulunmaktadır. “Teorik bilginin temel rolü” teması kapsamında bulunan İ1 işletme yetkilisi şu yanıtı vermiştir: “Okulda aldıkları mesleki eğitim, öğrencilerimizin temel bilgi ve becerileri kazanmalarını sağlıyor. Özellikle teknik kavramları ve uygulamaları önceden öğrenmiş olan bir öğrenci, işyerinde çok daha hızlı ilerleme kaydedebiliyor. Bu durum, onların gelecekte daha bilinçli, donanımlı ve yetkin çalışanlar olmalarına önemli katkı sağlıyor. Mesleki eğitimin bu şekilde okul-işletme işbirliği içinde yürütülmesi, hem öğrencilerin hem de sektörün gelişimi açısından büyük önem taşıyor.” “Uygulamalı eğitimin gerekliği” teması kapsamında yer alan İ3 işletme yetkilisi ise şu yanıtı vermiştir: “Öğrencilerimizin okulda aldıkları uygulamalı eğitimler, iş hayatına hazırlanmalarında kritik rol oynuyor. Teknik becerileri güçlü olan öğrenciler sektörde daha hızlı yükseliyorlar. Okulda öğrendikleri teorik bilgiler ise zamanla pratikle birleşerek onları daha bilinçli ve donanımlı çalışanlar haline getiriyor. Bu nedenle okul-işletme işbirliği, mesleki eğitimin kalitesini artırmada büyük önem taşıyor.”

BEŞİNCİ BÖLÜM

V. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Meslek lisesi öğrencilerinin işletmelerde beceri eğitimine yönelik öğrenci, koordinatör öğretmen ve işletme yetkililerinin görüşlerinin alınıp incelendiği bu çalışmanın beşinci bölümünde, çalışmanın analiz bulgularına dayalı yorumlara, bu yorumlar doğrultusunda ulaşılan sonuçlara ve bu sonuçlara bağlı olarak geliştirilen önerilere yer verilmiştir.

5.1.Tartışma ve Sonuçlar

İşletmede beceri eğitimi sürecine ilişkin ilgili paydaşlarla yarı yapılandırılmış görüşme formu yardımıyla toplanan verilerin toplanmasından elde edilen veriler neticesinde paydaşların genellikle ortak temalar etrafında birleştikleri görülmüştür. Araştırma kapsamında paydaşlara sorulan iletişim becerileri süreçlerine dair bulgular incelendiğinde “iletişim becerileri ve uyum” ile “talimatları anlama ve takip etme” temaları öne çıkmıştır. Öğrenciler özellikle iş yerinde saygılı, samimi ve etkin iletişim kurmanın iş yerlerine uyumu artırdığını ifade etmişlerdir. Öğretmenler etkili iletişim neticesinde öğrencilerin iş yerindeki problemleri çözmede etkili olduğunu ve iş yerine uyumu kolaylaştırdığını belirtmişlerdir. İşverenler ise öğrencilerin çoğunluğunun iş yerinde iş arkadaşlarıyla uyum sağlamada istekli olduklarını fakat bazı öğrencelerin kendini ifade etmede eksikliklerinin olduğunu ve çekingenlik, utangaçlık gibi bireysel davranışların olduğu gözlemlemişlerdir. Bu durum, öğrencilerin bireysel farklılıklarına ve önceki yaşantılarına bağlı olarak iletişim konusunda başlangıçta zorluk yaşadıklarını ve zamanla deneyim kazandıklarında daha etkili iletişim kurduklarını ve iş yeri ortamına kolaylıkla uyum sağladıklarını göstermektedir. Akın (2016), iletişim becerileri yüksek olan öğrencilerin aile, iş ve eğitim yaşamında daha başarılı olduklarını ve karşılaştıkları sorunlara daha iyi çözümler geliştirdiklerini tespit etmiştir.

Talimatları anlama ve takip etme teması kapsamında, öğrenciler; kendilerine verilen yönergeleri anlama, uygulama ve açık biçimde ifade edilen görevleri yerine getirme konusunda genellikle olumlu deneyimler yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Buna karşılık, öğretmen ve işveren görüşlerine göre bu beceriye ilişkin bireysel farklılıklar

gözlemlenmektedir. Bazı öğrencilerin talimatları etkin biçimde takip edebildikleri, ancak bazı öğrencilerin bu konuda yetersizlik yaşadıkları belirtilmiştir.

İletişim becerilerinin geliştirilmesi ve talimatları doğru anlama ve uygulama becerilerinin geliştirilmesi öğrencilerin işletme ortamlarında başarılı olabilmeleri için büyük önem taşımaktadır. Ayrıca koordinatör öğretmenlerin rehberlik desteği ve işletme ortamında yapılan doğru yönlendirmeler öğrencilerin bu becerileri kazanmasında kritik rol oynamaktadır. Kumru ve Demirtaş (2015)' in yaptıkları çalışmada öğrencilerin staj eğitiminde en çok iletişim kurma konusunda kendilerini geliştirdiklerini ifade etmişlerdir. Barretto ve arkadaşları (2017), yaptıkları çalışmada ise öğrencilerin işbaşı eğitimleri sürecinde iletişim becerileri en çok geliştirilmesi gereken alan olarak belirlenmiştir ve bu bağlamda öğrencilere yönelik bilgi ve iletişim teknolojileri, kişilik gelişimi, bireysel ve grup yönetimi üzerine ek eğitimler önerilmiştir.

Araştırma kapsamında paydaşlara yöneltilen, öğrencilerin problem çözme süreçlerine ilişkin sorular doğrultusunda elde edilen bulgular incelendiğinde, “bireysel çözüm geliştirme becerileri” ile “rehberlik ve destek arama” temalarının öne çıktığı görülmüştür. Öğrenciler ve işletme yetkilileri, öğrencilerin iş yerinde karşılaştıkları sorunlara genellikle bireysel çabalarıyla çözüm üretmeye çalıştıklarını ve problem çözme becerilerini kullanarak aktif şekilde çözüm yolları geliştirdiklerini ifade etmişlerdir. Bununla birlikte, bazı öğrencilerin dikkatsizlik, sorumluluktan kaçınma ve aceleci kararlar alma gibi olumsuz davranışlar sergiledikleri de belirtilmiştir. Koordinatör öğretmenler ise öğrencilerin bireysel problem çözme süreçlerinde dolaylı olarak güçlük yaşadıklarını vurgulamışlardır. Bu bulgular, Kölemen ve Erişen'in (2017) meslek lisesi öğrencilerinin problem çözme düzeylerine ilişkin yürüttükleri çalışmayla da örtüşmektedir. Söz konusu çalışmada, öğrencilerin problem çözme düzeylerinin yüksek olduğu ve bireysel çözümler geliştirme eğiliminde oldukları tespit edilmiştir.

Rehberlik ve destek alma teması altında ise paydaşların benzer cevaplar verdikleri görülmüştür. Öğrenciler ve işletme yetkilileri, öğrencilerin genellikle iş yerinde diğer çalışanlardan destek alma ve diğer çalışanlarla birlik çözüm üretme davranışlarına başvurduklarını ifade etmişlerdir. Koordinatör öğretmenlerin büyük çoğunluğu iş yerlerinde öğrencilerin koordinatör öğretmen ve iş yeri yetkililerinin rehberliğine ihtiyaç duyulduğunu belirtmişlerdir. İş yerlerinde bazı öğrencilerde karşılaşılan özgüven

eksikliği ve hata yapma korkusu gibi psikolojik engeller öğrencilerin problemlerle başa çıkma yöntemlerini zorlaştırdığı vurgulanmıştır (Munyaradzi ve Addae, 2019). Bu engellerin aşıldığında, iş ortamında öğrencilerin yaptıkları işlerin takdir edilip hatalarından ders alması sağlandığında öğrencilerin gelişimlerinin hızlandığı gözlemlenmiştir.

Öğrencilerin iş yerlerinde karşılaştıkları problemleri çözme becerileri, bireysel ve sosyal faktörlerin etkileşimiyle şekillenmektedir (Ceylan, 2014). Bireysel çözüm becerileri gelişmiş olan öğrencilerin problem çözme sürecinde daha etkin rol aldıkları; buna karşılık, özellikle özgüven eksikliği yaşayan öğrenciler için bireysel rehberliğin kritik bir öneme sahip olduğu görülmektedir. Bu nedenle, mesleki eğitim sürecinde ve işletmelerde yürütülen beceri eğitimi uygulamalarında öğrencilerin bireysel problem çözme becerilerinin geliştirilmesi ve ihtiyaç duydukları rehberlik desteğinin sağlanması, sürecin etkinliği açısından büyük önem taşımaktadır. Nitekim Okoliko ve arkadaşları (2023) tarafından yürütülen araştırmada, mesleki eğitimde problem çözme ve iletişim becerilerinin geliştirilmesinin, araştırmanın yapıldığı bölgede istihdam oranlarına olumlu katkı sunduğu ve mesleki eğitime yönelimi artırdığı belirlenmiştir. Benzer şekilde, Richard ve arkadaşları (2024) tarafından gerçekleştirilen çalışmada ise mesleki eğitimde öğrencilere sağlanan rehberlik desteklerinin, öğrencilerin özgüven ve öz-yeterlik düzeylerini artırdığı; bunun da yalnızca bilgi aktarımı ile sınırlı kalmayan bir öğrenme süreci sağlayarak öğrencilerin kariyer hedeflerini geliştirmelerine ve motivasyonlarını yükseltmelerine katkı sunduğu tespit edilmiştir.

Araştırma kapsamında paydaşlara yöneltilen takım çalışmasına katılım becerilerine ilişkin sorular doğrultusunda, “takım ruhuna uyum sağlama” ile “takım çalışmalarına düşük uyum ve karşılaşılan sınırlılıklar” temalarının öne çıktığı belirlenmiştir. Öğrenciler, işletme ortamında yardımlaşma, sorumluluk alma ve işletmeye katkı sağlama konusunda çaba gösterdiklerini ifade etmişlerdir. İşletmelerde sunulan rehberlik hizmetleri ile öğrencilerin başlangıçta küçük görevlerle sürece dâhil edilmeleri ve zamanla daha büyük sorumluluklar üstlenmeleri, takım çalışmasına entegrasyonlarını kolaylaştıran önemli bir unsur olarak değerlendirilmiştir. Bu bulgular, Güçlü ve Okçu’nun (2020) gerçekleştirdikleri çalışmayla da örtüşmektedir. Söz konusu çalışmada, uygun koşullar sağlandığında bireylerin takım çalışmasını benimseme düzeylerinin arttığı vurgulanmaktadır.

Takım çalışmalarına düşük uyum ve karşılaşılan sınırlılıklar teması altında ise; öğrenciler iş yerinde yeterli destek verilmediği için takım çalışmalarına katılmadıklarını ve dolayısıyla takım çalışmalarına katılamadıklarını ifade etmişlerdir. Verilen durumda öğrencilerde takım çalışması alışkanlığının yeterli seviyede olmadığını ve okullarda bu becerinin geliştirilmesi gerektiğini göstermektedir (Asrori ve Tjalla, 2020).

Meslek lisesi öğrencilerinin takım çalışmalarına uyum sağlamasında mesleki rehberlik hizmetleri ile iş yeri ortamının yapısı ve işleyişi belirleyici bir rol oynamaktadır. Zira takım çalışması, doğuştan gelen bireysel bir özellikten ziyade, zamanla öğrenilen ve geliştirilebilen bir beceri olarak değerlendirilmektedir. Bu becerinin öğrenciler tarafından kazanılması, onların iş yaşamına uyum sağlamalarında ve mesleki yeterliliklerini ortaya koymalarında önemli avantajlar sunmaktadır. Öte yandan, takım çalışması becerisini yeterince geliştiremeyen öğrencilerin bireysel çalışma ortamıyla sınırlı kaldıkları ve bu durumun potansiyellerini tam olarak ortaya koymalarını engellediği gözlemlenmektedir. Nitekim Oteshova ve arkadaşları (2021), yürüttükleri çalışmada takım çalışmasının ekip üyelerinin motivasyonlarını ve iş verimliliğini artırdığını ortaya koymuşlardır. Benzer şekilde, Tripathy (2018), takım çalışmasının iş ortamında daha etkili problem çözme, karar alma süreçlerinin iyileştirilmesi ve görevlerin daha hızlı ve verimli şekilde tamamlanmasına katkı sunduğunu belirtmiştir.

Araştırma kapsamında paydaşlara yöneltilen, öğrencilerin ekip içerisinde görev alma becerilerine ilişkin sorulara dayalı olarak elde edilen nitel veriler analiz edildiğinde, “sorumluluk bilinci ve rollerle ilgili farkındalık” ile “düşük inisiyatif alma ve çekingenliğe bağlı gelişim ihtiyacı” temalarının öne çıktığı belirlenmiştir. Paydaşların ifadelerine göre, öğrencilerin büyük çoğunluğu ekip içerisinde kendilerine verilen görevleri yerine getirme konusunda sorumluluk bilinciyle hareket etmekte ve üstlendikleri rolleri benimseyerek yerine getirmektedir. Bu durum, öğrencilerin ekip içindeki mesleki sosyalleşme süreçlerinde olumlu tutumlar geliştirdiklerini göstermektedir. Nitekim Ariyanto ve arkadaşları (2019) da çalışmalarında, ekip içinde aktif görev alan öğrencilerin sosyalleşme ve problem çözme becerilerinde anlamlı bir gelişme gözlemlendiğini ileri sürmektedir.

Düşük inisiyatif alma ve çekingenliğe bağlı gelişim teması kapsamında, bazı öğrencilerin beceri eğitiminin başlangıç aşamasında çekingen davrandıkları; ancak

zamanla ekip içinde daha aktif roller üstlendikleri gözlemlenmiştir. Koordinatör öğretmenler, bazı öğrencilerin ekip içinde pasif kalmayı tercih ettiklerini, sadece kendilerine verilen talimatlara göre hareket ettiklerini ve zaman yönetimi becerilerindeki yetersizlik nedeniyle ekip çalışmalarına yeterince katılamadıklarını ifade etmişlerdir. İşletme yetkilileri ise, öğrencilerin çoğunlukla yalnızca kendilerine verilen görevleri yerine getirdiklerini, ancak bu görevlere katkı sunma ve sürece yaratıcı şekilde dâhil olma konusunda zorlandıklarını belirtmişlerdir. Bu bulgular, öğrencilerin iş yerinde ekip çalışmalarına daha etkin katılım gösterebilmeleri için destekleyici mesleki rehberliğe ihtiyaç duyduklarını ortaya koymaktadır. Beceri eğitimi sürecinin başlangıcından itibaren yapılacak planlı yönlendirmelerle, öğrencilerin ekip içinde daha aktif roller üstlenmeleri sağlanabilir. Görev bilincine sahip ancak bireysel olarak çekingen davranan öğrenciler, süreç içinde sunulacak mesleki rehberlik sayesinde ekip çalışmalarında daha etkin görev alabilen bireylere dönüşebilmektedir. Nitekim Truijen ve arkadaşları (2013), meslek lisesi öğrencilerinin iş yerlerinde ekip içi görev alma konusundaki istekliliklerinin düşük olduğunu ve bu durumun çoğu zaman işletme yetkilileri tarafından göz ardı edildiğini vurgulamışlardır.

Araştırma kapsamında paydaşlara yöneltilen, öğrencilerin zaman yönetimi becerilerine ilişkin sorular doğrultusunda elde edilen veriler analiz edildiğinde, “zamanı etkili kullanma” ve “deneyimle gelişen zaman yönetimi” temalarının öne çıktığı belirlenmiştir. Öğrenciler, iş yerinde zamanı etkili bir şekilde kullandıklarını ve bu konuda kendilerini yeterli gördüklerini ifade etmişlerdir. Çalışma süreci içerisinde planlı hareket etmenin ve kısa süreli molalar vermenin verimlilik üzerinde olumlu etkiler yarattığını vurgulamışlardır. Genel olarak öğrencilerin, zaman yönetiminin iş yerindeki üretkenliği artırdığı yönünde ortak bir kanaate sahip oldukları gözlemlenmiştir. Bu bulgular, Ören’in (2016) gerçekleştirdiği araştırma ile de örtüşmektedir. Söz konusu çalışmada, iş yerinde zamanı etkili kullanan bireylerin hem bireysel performanslarının hem de kurumsal verimliliğin arttığı tespit edilmiştir.

Deneyimle gelişen zaman yönetimi teması kapsamında, bazı öğrencilerin iş yerinde yeterli desteği görmediklerini, görev dağılımındaki plansızlık ve sorumluluk eksikliği nedeniyle zaman yönetimi becerilerini yeterince geliştiremediklerini ifade ettikleri görülmüştür. Bu durum, zaman yönetiminin yalnızca bireysel bir beceri değil, aynı

zamanda uygun yönlendirme ve yapılandırılmış bir çalışma ortamı ile desteklenmesi gereken bir süreç olduğunu ortaya koymaktadır. İşletme yetkililerinin, öğrencilerin zamanı verimli kullanmalarını destekleyecek şekilde yönlendirmede bulunmaları ve görevlerin zamanında tamamlanabilmesi için dikkat dağıtıcı unsurların, özellikle sosyal medya gibi teknolojik araçların, eğitim süreci sırasında sınırlandırılmasını sağlamaları önem arz etmektedir. Nitekim Bayra ve Bozkurt'un (2024) gerçekleştirdikleri çalışmada, sosyal medya ve teknoloji bağımlılığının öğrencilerin zaman yönetimi becerilerini olumsuz yönde etkilediği vurgulanmıştır.

Meslek lisesi öğrencilerinin işletmelerde yürüttükleri beceri eğitimi sürecinde ve ilerleyen iş yaşamlarında başarılı olabilmeleri için zaman yönetimi becerilerinin geliştirilmesi büyük önem taşımaktadır. Araştırma bulguları, teknik yeterliliğin tek başına başarı için yeterli olmadığını; iş ortamında zamanın etkili kullanılması, planlı ve programlı çalışma alışkanlıklarının benimsenmesinin öğrencilerin verimliliğini artırdığını ortaya koymuştur. Öğretmenler ve işletme yetkilileri tarafından sağlanacak mesleki rehberlik hizmetlerinin, öğrencilerin zaman yönetimi konusundaki farkındalıklarını artırarak mesleki eğitim süreçlerine olumlu katkılar sunacağı anlaşılmaktadır. Bu durum, literatürdeki bulgularla da örtüşmektedir. Nitekim Çağlıyan ve Göral (2009) yaptıkları çalışmada, öğrencilerin zamanı etkili kullanma becerilerinin düşük olduğunu, süreci profesyonelce yönetemediklerini ve bu doğrultuda zaman yönetimi konularında seminer ve eğitim programlarına ihtiyaç duyulduğunu vurgulamışlardır.

Araştırma kapsamında paydaşlara yöneltilen, öğrencilerin verilen görevleri zamanında tamamlama becerilerine ilişkin sorular doğrultusunda elde edilen veriler analiz edildiğinde, “görev zamanlaması” ve “zamanla gelişen görev tamamlama” temalarının öne çıktığı belirlenmiştir. Koordinatör öğretmenler, öğrencilerin büyük bir kısmının verilen görevleri zamanında tamamlama konusunda olumlu beceriler sergilediklerini ve bunun mesleki deneyim kazanımında önemli bir faktör olduğunu ifade etmişlerdir. İşletme yetkilileri ise, öğrencilerin planlı ve programlı çalıştıklarında görevleri zamanında tamamladıklarını ve bunun işletmenin verimliliğine olumlu katkı sağladığını belirtmişlerdir. Bununla birlikte, bazı öğrencilerin görevlerini zamanında yerine getiremedikleri ve bu durumun işletme ortamında olumsuz etkiler yarattığı

vurgulanmıştır. Verilen görevlerin zamanında tamamlanmasının sadece bireysel tatmini değil, aynı zamanda işletmenin genel verimliliğini de etkilediği görülmektedir. Dubeau ve arkadaşları (2017) tarafından yapılan araştırmada ise, öğrencilerin akademik ve mesleki görevleri tamamlama konusunda bireysel farklılıklar sergiledikleri gözlemlenmiştir.

Zamanla gelişen görev tamamlama teması altında ise; işletme yetkilileri öğrencilerin süreç içerisinde işin niteliğine ve yapımına göre zaman tahmini ve işlere öncelik verme becerileri kazandıklarını bunun içinde mesleki rehberliğe ihtiyaç duyulduğunu ifade etmişlerdir. Koordinatör öğretmenler ise; işletme yetkilileri ile benzer şekilde süreç içerisinde uygulama yaparak ve sorumluluk alarak zaman farkındalığının geliştiğini vurgulamışlardır. Bunların yanı sıra işletme yetkilileri ve koordinatör öğretmenler dikkat dağıtıcı unsurların öğrencilerin verilen görevleri aksatmalarına neden olduğunu ve bu konuda mesleki rehberliğe ihtiyaç duyulduğunu belirtmişlerdir. Tezci ve Demirli (2004), yaptıkları çalışmada öğrencilerin bireysel mesleki gelişimlerinin yapılan rehberlikler sayesinde zamanla geliştiğini ileri sürmüşlerdir.

Meslek lisesi öğrencilerinin okul ve iş yaşamalarında başarılı olabilmeleri için verilen görevleri zamanında tamamlamaları büyük önem taşımaktadır. Araştırma bulguları öğrencilerin görevlerinde başarılı olabilmeleri için sadece mesleki bilginin yeterli olmadığını, zaman yönetimi, organizasyonunun önemli faktörler olduğunu ortaya koymuştur. İşletme yetkilileri ve koordinatör öğretmenleri tarafından sağlanacak mesleki rehberlik sayesinde öğrencilerin eksikliklerini gidermelerine yardımcı olacak etkili bir strateji olacaktır. Yiğit ve Alev (2007), yaptıkları çalışmalarında, öğrencilere uygulanan mesleki ve bireysel rehberlik neticesinde zaman yönetimi konusunda mesleki yeterliliklerin geliştirici etkisi olduğunu vurgulamışlardır.

Araştırma kapsamında paydaşlara yöneltilen, öğrencilerin teknoloji kullanım becerilerine ilişkin sorular doğrultusunda elde edilen veriler analiz edildiğinde, “temel teknoloji becerileri ve kullanım yeterliliği” ile “performans ve gelişim süreci” temalarının öne çıktığı belirlenmiştir. Öğrencilerin büyük çoğunluğu, alanlarıyla ilgili donanım ve yazılım teknolojilerini kullandıklarını ve bu konuda yeterlilik sahibi olduklarını ifade etmiştir. Öğretmenler ise, öğrencilerin teknoloji kullanımına yönelik meraklı ve istekli olduklarını, dijital okuryazarlık düzeylerinin yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Buna

karşın, öğretmenler ve işletme yetkilileri bazı öğrencilerin teknolojiyi kullanmada isteksiz veya yetersiz olduklarını, ilgili yazılım ve makine-teçhizatları etkin şekilde kullanamadıklarını vurgulamışlardır. İşletme yetkilileri, öğrencilerin işbaşı eğitim sürecinde sektörel yazılım ve cihazları hızlı bir şekilde öğrenme eğiliminde olduklarını ifade etmişlerdir. Genel olarak ise, öğrencilerin teknoloji kullanım becerilerinin heterojen bir yapıya sahip olduğu gözlemlenmiştir. Purnamawati ve arkadaşları (2019) tarafından yapılan çalışmada ise, meslek lisesi öğrencilerinin bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanma becerilerinde bireysel farklılıklar bulunmakla birlikte, genel düzeyde iyi (4. derece) oldukları tespit edilmiştir.

Paydaşlar öğrencilerin teknoloji ortamlarına zamanla adapte olduklarını ve süreç içerisinde olumlu gelişim gösterdiklerini ifade etmişlerdir. Sürece uyum sağlayan öğrencilerin zamanla sektörde kullanılan teknolojik araçların kullanımına aktif katılım gösterdikleri vurgulanmaktadır. İşletme yetkilileri, süreç içerisinde makinelerin kullanımına ilişkin rehberlik ve sürekli tekrarlar ile becerilerin geliştiğini belirtmişlerdir.

21. yüzyılda mesleki alanda teknolojik beceriler mesleki gelişim için önemli bir yere sahiptir. Öğrencilerin genel olarak teknoloji kullanım becerileri konusunda farklı düzey ve farkındalığa sahip oldukları görülmüştür. Ancak birçoğunun sürekli tekrar ve sağlanacak mesleki rehberlikle teknoloji kullanım becerilerin gelişeceği görülmektedir. Okullarda verilen sektöre yönelik teknolojik araç gereçlerin ve yazılımların mutlaka iş başı eğitimlerle uygulama süreciyle desteklenmesi gerekmektedir. Bundan dolayı okullarda ve iş başı eğitim süreçlerinin desteklendiği bireyselleştirilmiş teknoloji eğitim planlaması uygulamaya konulabilir. Kulalaeva ve arkadaşları (2020), yaptıkları çalışmada meslek lisesi öğrencilerinin alanlarında teknoloji kullanmanın kalifiye elaman yetiştirme sürecinde önemini vurgulamışlardır ve çoğu öğrencinin teknolojik yeterlilik konusunda istendik seviyede olmadığını ifade etmişlerdir. Ayrıca öğrencilerin teknolojik becerilerin öğrenci motivasyonu üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğunu vurgulamışlardır.

Araştırma kapsamında paydaşlara sorulan öğrencilerin kurallara ve prosedürlere uyum becerilerine ilişkin bulgular analiz edildiğinde iş yeri kurallarına uyum ve olumlu tutum ile disiplin sorunları ve kurallara karşı direnç temaları öne çıkmıştır. Öğrenciler çoğunluğunun iş yerinde uygulanan kurallara kısa sürede uyum sağladıklarını ve

öğrenmeye açık olduklarını ifade etmişlerdir. Özellikle ifadelerinde kullandıkları, tam uyum, kurallara zamanla uyum gerçekleştirdim ve iş başı eğitim sürecinde kuralları fark ettim gibi ifadeler öğrencilerin kuralları benimsemeye açık olduklarını göstermektedir. Benzer şekilde koordinatör öğretmen ve işletme yetkilileri de, öğrencilerin prosedürleri benimsemeye eğilimli oldukları ve yapılacak yönlendirmelerle öğrencilerin kurallara uyum gösterdiklerini belirtmişlerdir. Araştırma neticesinde öğrencilerin işletmelerde kurallara uyum konusunda ciddi sıkıntılar yaşamadıkları, öğrenme süreci ve yapılan mesleki eğitimlerle bu becerilerini geliştirdikleri gözlemlenmiştir. Okul ortamında verilen kurallara uyum eğitiminin iş hayatına geçişte önemli bir hazırlık sağladığını göstermektedir. Damar ve Dolgunyürek (2023), yaptıkları çalışmalarında öğrencilerin iş yerindeki kurallara uyum sağlamada başlangıçta yetersiz olduklarını sonradan uyum sağladığını tespit etmişlerdir.

Disiplin sorunları ve kurallara direnç gösteren öğrenciler teması kapsamında, bazı öğrencilerin kurallara uyum konusunda isteksiz davranış sergiledikleri veya disiplin sorunları yaşadıkları ifade edilmiştir. Koordinatör öğretmenler ve işletme yetkilileri, bazı öğrencilerin kuralları önemsemediklerini ve kurallara direnç gösterdiklerini; bunun da iş yeri ortamında huzurun bozulmasına ve verimliliğin düşmesine neden olduğunu belirtmişlerdir. Bu durum, öğrencilerin tamamının işletmeye karşı yeterli düzeyde sorumluluk ve bilinçle yaklaşmadıklarını göstermektedir (Hooley ve Dodd, 2015; Kesici, 2018). Özellikle işletmelerde yürütülen beceri eğitiminde sorun yaşayan öğrenciler için mesleki rehberliğin kritik öneme sahip olduğu görülmektedir. Akhun (1989) yaptığı çalışmada, mesleki rehberliğin öğrencilerin mesleki intibaksızlığını gidermede ve mesleğe uyum sağlamalarında etkili olduğunu ileri sürmüştür.

İncelenen temalar doğrultusunda, öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun iş yerinde kurallara ve prosedürlere uyum sağladığı; ancak küçük bir kesimin bu konuda güçlük yaşadığı gözlemlenmiştir. Bu durum, öğrencilerin iş hayatına hazırlık sürecinde, özellikle aile ve okul yaşantılarında kurallara uyum konusunun güçlendirilmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır. Ayrıca, işletmelerde beceri eğitimi sürecinde koordinatör öğretmenler ve işletme yetkilileri tarafından sağlanacak mesleki rehberlik hizmetlerinin öğrencilerin gelişimini destekleyebileceği düşünülmektedir. İş yerlerinde uygulanan kuralların açık ve somut şekilde ifade edilmesi ile uyum sürecinde verilen eğitimlerin önemli bir yer tuttuğu

görülmektedir. Özkan ve Göktürk (2023) gerçekleştirdikleri çalışmalarında, iş yerinde uygulanan kuralların somutlaştırılarak sunulmasının öğrencilerin iş yerine uyumunu artıracaklarını vurgulamışlardır.

Araştırma kapsamında paydaşlara yöneltilen, öğrencilerin stresli durumlarla başa çıkabilmeleri için iş yerinden bekledikleri desteklere ilişkin sorular doğrultusunda elde edilen veriler analiz edildiğinde, “psikososyal destek ve rehberlik” ile “iş ortamına kademeli uyum” temalarının ön plana çıktığı belirlenmiştir. Öğrenciler, iş yerinde stresli durumlarla başa çıkmada, anlayışlı ve dinleyici tutum sergileyen, rehberlik desteği sunan ve kaynaşmayı teşvik eden işverenlerin bulunduğu ortamların etkili olduğunu ifade etmişlerdir. Öğretmenler ise, iş yeri yetkililerinin sabırlı ve tecrübeli yaklaşımlarının yanı sıra, koordinatör öğretmenin mesleki rehberlik görevini etkin bir şekilde yerine getirmesinin önemine vurgu yapmışlardır. İş yeri yetkilileri, rehberlik sürecinin doğru yönetilmesi gerektiğini; öğrencilerin stres yaratacak ortamlardan korunması ve öğrencilerin iş yerinde kendilerini güvende hissetmelerini sağlayacak ortamların oluşturulması gerektiğini belirtmişlerdir. Paydaşların ifadeleri ışığında, iş yerinde sunulan mesleki rehberlik ve psikososyal desteğin yalnızca stres anlarında değil, sürekli ve sistematik bir biçimde sağlanması gerektiği sonucuna varılmıştır (Buluş, 1999). Benzer şekilde, Kim (1998) ve Yıldız (2021) tarafından yapılan çalışmalar, iş yerinde stresli ortamların en aza indirilebilmesi için dengeli, çalışanların kendilerini güvende hissedecekleri ortamların oluşturulmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır.

İş ortamına kademeli uyum teması kapsamında, öğrenciler iş yerinde sürecin başlangıcında zorlayıcı görevler yerine daha kolay ve uygun görevlerin dağıtıldığı, ekip çalışmalarına dahil olmayı tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca, iş yerinde sağlanan dinlenme araları ve iş paylaşımının kendileri için faydalı olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenler de benzer görüşte olup, eşit iş yükü paylaşımı, uygun ve sağlıklı çalışma koşullarının oluşturulması ile iş yerinde esnekliğin sağlanmasının öğrencilerin stres düzeyleri üzerinde doğrudan etkisi olduğunu vurgulamışlardır. Buna ek olarak, iş yerinde düzenlenen sosyal etkinlikler ve motivasyon artırıcı uygulamaların bu uyum sürecinde destekleyici bir rol oynadığı görülmüştür. İş yeri yetkilileri ise, öğrencilere görevlerin basitten karmaşığa doğru kademeli olarak verilmesi gerektiğini, böylece öğrencilerin becerilerinin geliştirilirken psikolojik olarak yıpranmalarının önlenip kendilerini

geliştirme imkânı sağlanarak stres ortamının azaltılmaya çalışıldığını tespit edilmiştir. Ayrıca, işverenler, öğrencilerin yoğun ve stresli iş ortamına girmeden önce uyum eğitimi almalarının gerekliliğine dikkat çekmişlerdir. Tüfekçi (2021) yaptığı çalışmada, iş yerlerinde psikolojik sermayenin artmasının üretkenlik ve verimlilik üzerinde olumlu etkiler yarattığını ortaya koymuştur.

Verilen temalar doğrultusunda yapılan analizler, öğrencilerin stresli durumlarla başa çıkabilmeleri ve stresten uzak bir iş yaşamı sürdürebilmeleri için sistematik bir psikososyal destek sisteminin oluşturulması ve yapılandırılmış bir iş ortamına ihtiyaç duyulduğunu ortaya koymaktadır. Paydaşlar, iş yerinde anlayışlı bir ortamın sağlanması ile öğrencilerin iş ortamına kademeli olarak dâhil edilmesinin önemini vurgulamaktadır. Koordinatör öğretmenler ve iş yeri yetkililerinin eşgüdümlü ve bütüncül bir yaklaşım benimseyerek öğrencilerin gelişimlerini desteklemeleri, öğrenciler için uygun çalışma ortamının oluşturulmasına katkı sağlayacaktır. Üstündağ ve arkadaşları (2019), iş ortamındaki stres faktörlerinin azaltılması ve psikolojik desteğin sağlanmasının gerekliliğini belirtmişlerdir.

Araştırma kapsamında paydaşlara sorulan, öğrencilerin verilen geri bildirimlerin kişisel ve mesleki gelişimlerine katkısına ilişkin bulgular analiz edildiğinde mesleki ve kişisel gelişimine etkisi ile geri bildirim kültürü temaları öne çıkmıştır. Öğrenciler, verilen geri bildirimlerin özellikle mesleki gelişimlerine olumlu etki sağladığını ifade etmişlerdir. Bunun yanında yapılan geri bildirimlerin, özgüvenlerini artırdığını, kendilerini tanımlarına fırsat verdiğini ve kişisel farkındalıklarını artırdığını vurgulamışlardır. Öğretmenler de benzer şekilde geribildirimler sayesinde öğrencilerin kişisel ve mesleki gelişimlerinde belirgin bir ilerlemeye sebep olduğunu belirtmişlerdir. Özellikle bu süreçte zayıf ve güçlü yanlarını tanımlarına yardımcı olduğunu tespit edilmiştir. İş yeri yetkilileri ise yapılan geri bildirimler sayesinde öğrencilerin hatalarını fark ettiklerini, özgüven kazanmalarını ve mesleki yeterliliklerine katkı sağladığını ortaya konmuştur. İş yeri ortamında yapılan geri bildirimlerin olumlu bir şekilde verilmesinin öğrencilere verilen işin düzgün tamamlanması ve iş yapma yollarının öğretilmesi açısından etkili olduğu görülmektedir. Elçi (2024), çalışmasında öğretmen veya akranlar tarafından sağlanan geribildirimün üretimleri olumlu yönde etkilediğini ileri sürmüştür.

Geri bildirim kültürü teması kapsamında, bazı öğrenciler iş yerinde aldıkları geri bildirim zaman zaman etkisiz kaldığını ya da gelişimlerine katkı sağlamadığını ifade etmişlerdir. Bazı öğrenciler ise hiç geri bildirim almadıklarını veya aldıkları geri bildirim kendilerine fayda sağlamadığını vurgulamıştır. Öğretmenler, iş yerinde yapılan geri bildirimlerin bazen öğrencilerin ruhsal durumlarına uygun olmadan ya da kırıncı bir dille gerçekleştirildiğini belirtmişlerdir. Bu süreçte öğrencilere daha yapıcı ve sağlıklı bir dille geri bildirim verilmesi gerektiği; ancak işletmelerde bu konuda standart bir uygulamanın bulunmadığı tespit edilmiştir. İş yeri yetkilileri ise, geri bildirim yalnızca işin içeriği ile sınırlı kalmaması, bireysel farklılıklar ve yapısal özellikler dikkate alınarak verilmesi gerektiğini ileri sürmüştür. Öte yandan, bazı öğrencilerin geri bildirim almaya kapalı oldukları da vurgulanmış olup, bu durum koordinatör öğretmenler ve işletme yetkililerinin geri bildirim alma biçimleri üzerine çalışmasının gerekliliğini göstermektedir. Aydın ve arkadaşları (2023) gerçekleştirdikleri çalışmada, bireysel farklılıkların gözötilmediği geri bildirim uygulamalarının öğrencilerin performans düşüklüğüne neden olabileceğini ortaya koymuştur.

Verilen temalar incelendiğinde meslek lisesi öğrencilerinin kişisel ve mesleki gelişimlerinde geri bildirim önemli bir yere sahip olduğu gözlemlenmiştir. Verilen geri bildirim içeriği, sıklığı ya da kişisel özelliklere uygunluğu öğrencinin mesleki anlamda ilerlemesine katkı sunmaktadır. Koordinatör öğretmenlerin ve işyeri yetkililerinin bu süreçte işbirliği yaparak öğrencilere geribildirim kültürünün doğru bir şekilde anlatılıp verilmesi sürecin verimliliğinin artmasına katkı sağlayacaktır. Elçi (2024), yapılacak olan geribildirimlerin sürecin her anında, uygun sıklıkta ve uygun zamanda geri bildirim vermenin öğrencinin gelişime katkı sağlayacağını ifade etmiştir.

Araştırma kapsamında paydaşlara yöneltilen, öğrencilerin iş yerinde iş güvenliği kurallarına uyum sağlama becerilerine ilişkin sorular doğrultusunda elde edilen veriler analiz edildiğinde, “kurallara uyum ve farkındalık geliştirme” ile “iş güvenliği eğitim ve takip süreçleri” temalarının öne çıktığı belirlenmiştir. Öğrenciler, iş güvenliği konusunda süreç içerisinde farkındalık kazandıklarını, özellikle tehlikeli işlerde iş güvenliği kurallarına uyduklarını ve yaşanan olaylardan çıkarılan dersler neticesinde bu bilincin geliştiğini ifade etmişlerdir. Öğretmenler de öğrencilerle benzer görüşte olup, iş yerinde karşılaşılan olumlu rol modellerin öğrencilerin farkındalıklarına katkı sağladığını ve bu

alandanda zamanla gelişim gösterdiklerini dile getirmişlerdir. İş yeri yetkilileri ise, iş güvenliği farkındalığının zamanla geliştiğini; bu gelişimin olumlu yönlendirmeler ve alışkanlık kazandırma gibi yaklaşımlarla desteklendiğini belirtmişlerdir. Korkmaz ve Aktaş (2020) yaptıkları çalışmada, öğrencilerin okul ortamında iş güvenliği kurallarına dikkat ettiklerini ve farkındalıklarının yüksek olduğunu; ancak iş başı eğitimine başladıklarında çoğu kuralı göz ardı ettiklerini tespit etmişlerdir.

İş güvenliğinde eğitim ve takip süreçleri teması kapsamında, tüm paydaşlar öğrencilerin iş güvenliği bilincini doğrudan deneyimleyerek kazanmasından ziyade, sistematik eğitim ve takip mekanizmaları aracılığıyla bu alışkanlıkların kazandırılması gerektiğini vurgulamışlardır. Koordinatör öğretmenler, okulda ve iş yerinde gerekli iş güvenliği eğitimlerinin verilmesinin önemine özellikle dikkat çekmişlerdir. İşletme yetkilileri ise, uygulamalı eğitimlerin yanı sıra düzenli denetimlerin öğrencilerin iş güvenliği becerilerini geliştirmede etkili olduğunu sıkça ifade etmişlerdir. Ayrıca, iş güvenliği kurallarına uymayan öğrencilere yönelik yaptırımların uygulanmasının gerekliliği de belirtilmiştir. Çelikkalp ve arkadaşları (2017) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, öğrencilere yönelik iş sağlığı ve güvenliği farkındalık eğitimleri sonucunda, öğrencilerin farkındalık düzeylerinde anlamlı bir artış gözlemlenmiştir.

Verilen temalar doğrultusunda yapılan analizler, öğrencilere iş güvenliği becerilerinin kazandırılmasında bireysel farkındalık, çevresel etkenler ve bilgilendirme çalışmalarının karşılıklı etkileşiminin belirleyici olduğunu göstermektedir. Koordinatör öğretmenlerin okullarda düzenli bilgilendirme faaliyetleri yürütmesi ve iş yeri yetkililerinin olumlu telkinleri ile öğrencilerin bu beceriyi kazanması daha etkin bir şekilde sağlanabilir. İş güvenliği, yalnızca yasal bir zorunluluk olmanın ötesinde, bilinçli ve eğitimli mesleki bireylerin yetiştirilmesinde kritik bir rol oynamaktadır. Öztürk (2020) gerçekleştirdiği çalışmada, öğrencilerin atölyelerde iş güvenliği kapsamında asılan uyarı ve bildiri levhalarına uyduklarını, ayrıca gelişen teknoloji ve araç gereçlerle ilgili sürekli bilgilendirilmelerinin önemini vurgulamıştır.

Araştırma kapsamında paydaşlara yöneltilen, öğrencilerin okulda edindikleri mesleki bilgilerin sektöre etkilerine ilişkin görüşlere dair elde edilen bulgular analiz edildiğinde, “okul eğitiminin sektöre katkısı ve uyum süreci” ile “teorik bilgi ile uygulama arasındaki uyumsuzluk” temalarının öne çıktığı görülmüştür. Öğrencilerin büyük bir çoğunluğu,

okulda aldıkları mesleki eğitimin işletmelerde kendilerine katkı sağladığını ve bu sayede işleri daha hızlı ve pratik bir şekilde gerçekleştirdiklerini vurgulamışlardır. Öğretmenler, okulda verilen mesleki bilgilerin öğrencilerin iş yaşamlarında temel oluşturduğunu ve iş yeri ortamına uyum sağlamalarını kolaylaştırdığını ifade etmişlerdir. İş yeri yetkilileri ise, öğrencilerin beceri eğitimi sürecine belirli bir mesleki birikimle başladıklarını ve sürece hızlıca entegre olduklarını savunmuşlardır. Ancak, iş yeri yetkilileri, öğrencilerin hazır başlama düzeyinin okullarda uygulamalı eğitim süreçleriyle daha da geliştirilebileceğini belirtmişlerdir. Eker ve Zengin (2015) tarafından yapılan çalışmada da, meslek alanlarında okullarda verilen teorik bilgilerin sektör için hayati öneme sahip olduğu ancak sektör yetkililerinin bu bilgilerin yetersiz olduğunu ileri sürmüştür.

Teorik ile uygulama arasındaki uyumluk teması altında ise, öğrencilerin bir kısmı okulda gördükleri bazı teorik bilgilerin iş ortamında karşılık bulmadığını ya da teorik ile uygulama arasında kopukluklar olduğunu ifade etmişlerdir. Özellikle okul ortamında yeterli uygulamanın yapılmaması nedeniyle bazı öğrencilerin geri planda kalmasına ve işletme ortamlarına adaptasyon sorunu yaşadıklarını vurgulamışlardır. Koordinatör öğretmenler özellikle alanlardaki teknolojik gelişmelerden dolayı ders içeriklerinin sektörle senkronizasyonunu sağlayamadıklarını belirtmişlerdir. İşverenler ise bu uyumsuzluğu en fazla ifade eden paydaş grubu olmuştur. Öğrencilerin uygulama eksikliklerinin olduğunu, bunun iş yerinde öğrencilerin yetiştirme süresini uzatmakta ve zaman ve verimlilik kaybına neden olduğunu belirtmişlerdir. İş yeri yetkilileri öğrencilerin atölye çalışmalarının artırılmasını ve işletmelerde beceri eğitiminin sadece son sınıfla sınırlı kalmaması gerektiğini sürekli sektörle iç içe olunması gerekliliğini dile getirmişlerdir. Alkan ve arkadaşları (2014), yaptıkları çalışmada, sektörle gerçekleştirilen bilimsel toplantılarda sektör temsilcilerinin en büyük ve önemli sorunun, öğrencilerin yeterince uygulama yapmamaları ve bu nedenle sektöre hazır olmamaları olduğunu dile getirdiklerini ortaya koymuşlardır.

Verilen temalar incelendiğinde okul ortamında yapılan uygulamalı eğitimlerin bazı alanlarda güncelliğinin ve yeterliliğinin sektörde karşılığının olduğu bazı alanların ise eksik ve yetersiz olduğu görülmüştür. Okulda verilen bilgilerin sektörde kendine yer bulması için okulda verilen bilgilerin teoriden çok pratik ve uygulamalı eğitime dönüştürülmesi, okul-sektör işbirliğinin daha fazla desteklenmesi gerektiği ve eğitim

müfredatlarının sürekli güncellenmesi gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Böylece meslek lisesinden mezun olan işgücü piyasasına katılacak öğrencilerin, piyasa şartlarına hazır, alanında donanımlı ve üretken bireyler olmasına katkıda bulunulabilecektir. Qin (2024), yaptığı çalışmada meslek eğitimin endüstriyel ihtiyaçlara daha iyi uyum sağlaması ve nitelikli öğrenciler yetiştirebilmesi için pratik yani uygulamalı eğitime daha fazla yer verilmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Araştırma kapsamında paydaşlara sorulan, öğrencilerin okulda öğrendikleri mesleki bilgilerin gelecekteki iş yaşamlarına katkısına ilişkin görüşlerine ait bulgular analiz edildiğinde; “yazılım ve teknolojik yeterliliklerin etkisi” ile “iş yaşamına hazırlık ve teorik bilgilerin etkisi” temaları öne çıkmıştır. Öğrenciler, okulda öğrendikleri alanları ile ilgili gördükleri yazılım ve donanım kullanımının bireysel, mesleki ve gelecekteki becerileri için ön hazırlık olduğunu ve kritik bir öneme sahip olduğunu ifade etmişlerdir. Bu alanda gördükleri ve edindikleri bilgilerin gelecek planlamasında önemli bir yere sahip olduğunu vurgulamışlardır. Öğretmenler, dijital becerilerin öğrencilerin gelecek meslek yaşamında önemli bir yere sahip olduğunu ve altyapı kazandırılmasıyla öğrencilerin sektöre uyumlarının kolaylaşacağını ifade etmişlerdir. Özellikle öğretmenlerin iş yaşamına hazırlık ve istihdam avantajı konusunda büyük avantaj sağlayacağını belirtmişlerdir. İşverenler ise, öğrencilerin yazılım programlarını kullanmalarını işe hayatına başlama sürecinde bir temel oluşturduğunun önemini dile getirmişlerdir. Bu durumun kendileri açısından zaman ve kaynak verimliliğini artırdığını ve öğrencilerin ya da gelecekte çalışanların iş gücüne hızlı uyum sağlayacağını savunmuşlardır. Kovalchuk ve arkadaşları (2022), yürüttükleri çalışmada, yüksek düzeyde dijital yetkinliğe sahip ekipman kullanımının öğrencilerin özgüvenini ve motivasyonunu artırabileceğini belirtmiş; ayrıca bu yetkinliklerin, öğrencilerin küresel pazarda kendilerine iş olanakları yaratmalarına katkı sağlayacağını ileri sürmüşlerdir.

İş yaşamına hazırlık ve teorik bilgilerin etkisi teması kapsamında, öğrenciler edindikleri bilgilerin hem teorik hem de uygulama açısından temel bir bilgi altyapısı oluşturduğunu, bu sayede mesleki bilgileri erken dönemde kazanmalarının sektöre uyumlarını kolaylaştıracağını belirtmişlerdir. Ayrıca, bu bilgilerin meslek seçimlerini ve kariyer planlamalarını erken yapma fırsatı sunduğunu ve alanlarında uzmanlaşma imkânı sağladığını ifade etmişlerdir. Öğretmenler de benzer görüşte olup, mesleki eğitimin

öğrencilere sadece bilgi aktarmakla kalmayıp, aynı zamanda iş yerine uyum sağlama, kariyer planlaması ve kişisel gelişim alanlarında da donanım kazandırdığını vurgulamışlardır. İş yeri yetkilileri ise, öğrencilerin okul ortamında edindikleri bilgilerin temel oluşturduğunu ve bu temel üzerinden becerilerini geliştirebileceklerini belirtmiş, ancak okulda verilen bilgilerin sektör ihtiyaçları açısından yetersiz kaldığını da dile getirmişlerdir. Arman ve Şahin (2013) tarafından yapılan çalışmada, öğrencilerin okulda ve staj süreçlerinde edindikleri deneyimlerin sektöre giriş öncesi önemli bir tecrübe sağladığı ve öğrenciler tarafından mesleğe bağlılık olarak değerlendirildiği tespit edilmiştir.

Verilen temalar doğrultusunda yapılan analizler, meslek liselerinde sunulan yazılım becerileri ve iş yaşamına hazırlık süreçlerinin öğrencilerin sektöre hızlı ve etkili bir şekilde uyum sağlamasında önemli rol oynadığını göstermektedir. Bu süreçte edinilen bilgiler, öğrencilerin teknik yeterliliklerini artırmakta ve kariyer planlamalarını daha erken ve bilinçli şekilde yapmalarına olanak tanımaktadır (Qin, 2024). Ancak, okul ortamında sunulan bilgilerin tek başına yeterli olmadığı ve sürekli güncellenmesinin gerekliliği de önemli bir husus olarak dikkat çekmektedir. Gelecekte yapılacak planlamaların, dijital odaklı müfredatlar çerçevesinde ve sektörle iş birliği artırılarak gerçekleştirilmesi, öğrencilerin daha donanımlı bir şekilde sektöre entegrasyonunu destekleyecektir (Gökalp vd., 2019). Eker ve Zengin (2015) ise çalışmalarında, okul ve sektörler arasındaki iş birliğinin mesleki eğitim açısından kritik olduğunu, sektörde görev yapmış akademisyenler ve mezunların sürece dahil edilmesi gerektiğini ve öğrenci merkezli eğitim yaklaşımlarının önemini vurgulamışlardır.

5.2.Öneriler

Bu başlık altında araştırmanın sonucuna başlı olarak araştırmacıya ve uygulayıcılara yönelik önerilerde bulunmuştur.

5.2.1. Uygulayıcılara Yönelik Öneriler

- Öğrencilerin işletmelerde beceri eğitimi sürecinin düzenli, sistematik ve gelişim odaklı bir şekilde ilerlemesini sağlamak amacıyla; kişisel ve mesleki gelişimlerini destekleyecek, okul-sektör iş birliğine dayalı etkili bir geri bildirim mekanizması oluşturulabilir.

- Koordinatör öğretmenler tarafından, öğrencilerin çalışma ortamında kendilerini daha iyi ifade edebilmelerini ve mesleki açıdan gelişimlerini destekleyecek bir iklimin oluşturulmasını sağlamak amacıyla, iş yeri yetkililerine yönelik rehberlik çalışmaları düzenlenebilir.

- Okul stratejik planı oluşturulurken, okul-sektör iş birliğini güçlendirmek amacıyla her mesleki eğitim kurumu bünyesinde sektörle iş birliğini destekleyecek bir ekip oluşturulabilir; bu sayede planlı ve sistematik bir uygulama süreci hayata geçirilebilir ve koordinatör öğretmenlere süreçle ilgili gerekli bilgilendirmeler yapılabilir.

- Meslek liseleri bünyesinde kurulan işyeri tespit komisyonlarınca, işletmelerde öğrencilere rehberlik edecek deneyimli personellere yönelik gerekli eğitimler planlanabilir ve bu personeller, öğrencilerin gelişim süreçlerini izleyerek düzenli ve yapılandırılmış geri bildirimlerle yönlendirme sağlayabilir.

- Öğrencilere işletmelerde beceri eğitimi öncesinde atölye ortamında yalnızca görev verilmekle kalınmamalı, aynı zamanda yapılan işin önemi ve geliştirdiği beceriler açıklanarak öğrenme sürecine anlam kazandırılabilir.

- TYMM kapsamında ve 21. yüzyıl becerileri kapsamında mesleki liselerinde uygulanan teorik ve uygulamalı eğitim programları sektör beklentileri ve temel beceri alanlarına göre yeniden yapılandırılabilir.

- Meslek liselerinde uygulanan beceri temelli eğitim müfredatları hazırlanırken, okul-sektör iş birliği daha kapsayıcı bir yaklaşımla ele alınarak daha geniş paydaş kitlelerine hitap edecek şekilde yapılandırılabilir.

- Öğrencilerin kişisel ve mesleki alanda desteklenmeleri amacıyla okullarda mesleki rehberlik kurulları oluşturabilir ve bu kurulların aktif olarak çalışması sağlanabilir.

5.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

- Araştırma kapsamında sadece işyeri yetkililerinin görüşleri alınmıştır. Ama mesleki eğitim alanı itibarıyla daha geniş bir katılımcı kitlesine sahiptir. Bundan dolayı;

meslek odaları, ticaret sanayi odaları, organize sanayi kuruluşları, üniversite vb. kuruluşlarında sürecin içerisinde olduğu daha geniş kapsamlı bir çalışma yapılabilir.

- Bu çalışmanın türü nitel analiz olduğundan sınırlı sayıda paydaşın fikri alınmıştır. Çalışma, ölçek geliştirme süreci izlenerek nicel bir araştırma tasarımına dönüştürülebilir ve bu sayede daha geniş ölçekli bir katılımcı kitlesine ulaşılabilir.

- İşletmelerde beceri eğitiminin izlenmesi ve değerlendirilmesi süreçlerinde, yapay zekâ destekli analiz platformları (örneğin metin madenciliği ve duygu analizi) kullanılarak öğrenci geri bildirimlerinin daha sistematik bir biçimde analiz edilebilmesi, gelecekteki araştırmalarda uygulanabilir.

- Araştırma okul yöneticileri, koordinatör müdür yardımcıları, okul psikolojik danışmanı ve rehber öğretmenleri ve velilerin de katılımıyla genişletilerek yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Adıgüzel, O. C., ve Berk, Ş. (2009). Mesleki ve teknik ortaöğretimde yeni arayışlar: yeterliğe dayalı modüler sistemin değerlendirilmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 220–236.
- Akhun, İ. (1987). Okul-Sanayi ortaklaşa eğitimi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(2), 203–209.
- Akhun, İ. (1989). *Orta dereceli mesleki ve teknik öğretim okullarında mesleki rehberliğin önemi*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi.
- Akın, E. (2016). Meslek lisesi öğrencilerinin iletişim becerilerinin güçlendirilmesinde çözüm odaklı grup çalışmasının etkisi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 5(6), 1–23.
- Akkoyun, C. (2023). *Meslek lisesinde çalışan meslek dersi öğretmenlerinin öğrencilerin kariyer gelişimine ilişkin algıları [Yüksek Lisans Tezi]*. İstanbul Aydın Üniversitesi.
- Aksoy, H. H. (1995). *Endüstriyel teknik ortaöğretim mezunlarının eğitim-istihdam ilişkileri*. Ankara Üniversitesi.
- Alkan, R. M., Suicmez, M., Aydıncı, M., ve Şahin, M. (2014). Meslek yüksekokullarındaki mevcut durum: sorunlar ve bazı çözüm önerileri. *Journal of Higher Education and Science*, 4(3), 133. <https://doi.org/10.5961/jhes.2014.096>
- Allaie, S. A. (2022). *High school students and vocational education*. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4149785
- Altun, O. (2022). *Meslek lisesi son sınıf öğrencilerinin lise öğrenimleri boyunca karşıladıkları sorunların incelenmesi (avrupa yakası örneği)[Yüksek Lisans Tezi]*. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi.
- Ariyanto, S. R., Munoto, Muslim, S., ve Muhaji. (2019). Collaborative problem-based learning models implementation in vocational high schools. *1st Vocational Education International Conference (VEIC 2019) Collaborative*, 379, 238–245. <https://doi.org/10.2991/assehr.k.191217.039>
- Arman, A., ve Şahin, T. (2013). Anadolu otelcilik ve turizm meslek lisesi öğrencilerinin stajlarında işletmelerden beklentileri: menden aşçılar anadolu otelcilik ve turizm meslek lisesi örneği. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(2), 13–24.
- Arslan, E. (2022). Nitel araştırmalarda geçerlilik ve güvenirlik. *Pamukkale University Journal of Social Sciences Institute*, 51(1).

<https://doi.org/10.30794/pausbed.1116878>

- Arthur, A. N. (2022). *Three essays on education and labor market outcomes of high school experiences [Lisansüstü Tezi]*. Iowa State University.
- Asrori, M., ve Tjalla, A. (2020). Increasing teamwork capacity of high school students through collaborative teamwork learning. *American Journal of Educational Research*, 8(1), 46–50. <https://doi.org/10.12691/education-8-1-7>
- Atik, İ., ve Doğru, A. (2018). Mesleki eğitimin etkinliğinin artırılması için model önerisi. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 1–15. <https://doi.org/10.21666/muefd.402362>
- Aydin, M., Kürnek, B., Demirbağ, A., ve Yeşil, M. (2023). Mesleki ve teknik anadolu lisesi öğrencilerinin staj eğitiminden beklentileri ve yaşadıkları sorunlar. *Entis Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2), 19–26. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10041631>
- Aydın, E. (2008). *Meslek lisesi öğrencilerinin okullarından beklediği geleceğe yönelik yararlar ve bu yararların gerçekleşme düzeyleri [Yüksek Lisans Tezi]*. Yeditepe Üniversitesi.
- Aydın, H. (2009). *Yönetici ve öğretmen görüşlerine göre megep (mesleki eğitimi güçlendirme projesi)' in uygulanmasında yaşanan sorunların incelenmesi [Yüksek Lisans Tezi]*. Maltepe Üniversitesi.
- Aziz, A. (2020). *Sosyal bilimlerde Araştırma Yöntemleri ve Teknikleri*. Nobel Yayınevi.
- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: nitel bir araştırma nasıl yapılır? *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (AEÜSBED)*, 5(2), 368–388. <https://doi.org/10.31592/aeusbed.598299>
- Barretto, R. G., Cabrera, E. L., Manlagaylay, M. P., ve Mangubat, J. A. (2017). Students' insights and experiences of on-the-job-training in the workplace. *Asia Pacific Journal of Social and Behavioral Sciences*, 10, 12. <https://doi.org/10.57200/apjsbs.v10i0.66>
- Başkale, H. (2016). Nitel araştırmalarda geçerlik, güvenirlik ve örneklem büyüklüğünün belirlenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 9(1), 23–28.
- Bayra, E., ve Bozkurt, A. (2024). Ortaöğretim öğrencilerinin teknoloji bağımlılık düzeyleri ile serbest zaman yönetimi arasındaki ilişkinin incelenmesi-sinop ili örneği. *Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 807–841.

- Bayram, S. (2012). *Osmanlı devleti ' nde ekonomik hayatın yerel unsurları : ahilik teşkilâtı ve esnaf loncaları*. 81(115), 81–114.
- Baytal, Y. (2000). Tanzimat ve II. abdülhamid dönemi eğitim politikaları. *OTAM Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma Ve Uygulama Merkezi Dergisi*, 11, 23–32.
- Berk, Ş. (2020). *Modüler sistemin değerlendirilmesi*. Ankara:Pegem Akademi Yayıncılık.
- Bozak, A. (2019). *Meslek lisesi bilişim teknolojileri alanı öğrencilerinin işletmelerde beceri eğitiminde karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri (denizli ili örneği)*. Pamukkale Üniversitesi.
- Brockmann, M. (2016). Apprenticeship in England – the continued role of the academic–vocational divide in shaping learner identities. *Journal of Vocational Education and Training*, 68(2), 1–16. <https://doi.org/10.1080/13636820.2016.1143866>
- Buluş, M. (1999). Öğretmenlerde stres: belirtileri, nedenleri ve başa çıkma teknikleri. *Pamukkale University Journal of Social Sciences Institute*, 5, 66–71.
- Çağlıyan, V., ve Göral, R. (2009). Zaman yönetimi becerileri: meslek yüksek okulu öğrencileri üzerine bir değerlendirme. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 11(2), 174–189.
- Çakır, R., ve Kıymet, Ç. (2021). Mesleki ve teknik ortaöğretim okullarında beceri eğitimi uygulamalarının etkinliğine ilişkin beklentiler. *Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(1), 20–47. <https://doi.org/10.38151/akef.2021.8>
- Canbal, M. S., Kerkez, B., Suna, H. E., Numanoğlu, K. V., ve Özer, M. (2020). Mesleki ve teknik ortaöğretimde paradigma değişimi için yeni bir adım: Eğitim programlarının güncellenmesi. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi*, 11(21), 1–26. www.dergipark.gov.tr/eibd
- Çelikkalp, Ü., Saraçoğlu, G. V., ve Tokuç, B. (2017). *Hemşirelik öğrencilerinin iş sağlığı ve güvenliği hakkında bilgi düzeylerinin artırılması*. 5(1), 36–43.
- Ceylan, S. (2014). Ortaokul fen bilimleri dersindeki asitler ve bazlar konusunda fen, teknoloji, mühendislik ve matematik (fetemm) yaklaşımı ile öğretim tasarımı hazırlanmasına yönelik bir çalışma [Yüksek Lisans Tezi]. In *Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*. Uludağ Üniversitesi.
- Çoban, A. (2013). *İşsizlikle mücadelede avrupa birliği perspektifinden staj/işbaşı eğitim programlarının rolü ve türkiye iş kurumu için öneriler [Uzmanlık Tezi]*. [Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı]. <https://media.iskur.gov.tr/15630/asli-coban.pdf>

- Coşkun, İ., ve Ilgaz, G. (2024). *Eğitim bilimleri ve alan eğitimi güncel konular*. Ankara:PA Paradigma Akademi Yayınları.
- Cresswell, J. W. (2017). *Nitel araştırmacılar için 30 temel beceri*. Anı Yayıncılık.
- Damar, M., ve Dolgunyürek, O. (2023). Meb mesleki eğitim merkezlerine devam eden 14-18 yaş grubu çırakların sosyal becerilerinin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 53(244).
- Demir, E., ve Şen, H. Ş. (2009). Cumhuriyet dönemi mesleki ve teknik eğitim reformları. *Ege Eğitim Dergisi*, 10(2), 39–59. <https://doi.org/10.24106/kefdergi.727919>
- Demirer, M., ve Dal, S. (2020). Mesleki eğitimde program güncellemeleri, sektörle işbirliği ve yükseköğretime devam oranları üzerine eğitim yöneticileri ve meslek dersi öğretmenlerinin görüşleri. *Eğitim ve İnsan Dergisi*, 11(22).
- Deniz, G., ve Eryılmaz, S. (2019). Türkiye’de programlama eğitimi ile ilgili yapılan çalışmaların incelenmesi: bir betimsel analiz çalışması. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 15(4), 319–338. <https://doi.org/10.17244/eku.645387>
- Doğan, H. (1984). Okul sanayi ortaklaşa eğitimi çalışmaları ve elde edilen sonuçlar. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 17(1), 249–288. https://doi.org/https://doi.org/10.1501/Egifak_0000001040
- Doğan, H. (1989). Mesleki ve teknik eğitimin ilkeleri ve gelişmesi. In *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi* (pp. 001–015). https://doi.org/10.1501/egifak_0000000941
- Dön, B. (2019). *Bir meslek lisesinde okuyan öğrencilerin iş sağlığı ve güvenliği hakkındaki bilgi, tutum ve davranışlarının değerlendirilmesi [Yüksek Lisans Tezi]*. İstanbul Üniversitesi.
- Dubeau, A., Plante, I., ve Frenay, M. (2017). Achievement profiles of students in high school vocational training programs. *Vocations and Learning*, 10(1), 101–120. <https://doi.org/10.1007/s12186-016-9163-6>
- Eker, N., ve Zengin, B. (2015). Turizm rehberliği eğitimi müfredatlarının uygulama yeterliliğinin profesyonel turist rehberleri bakış açısıyla irdelenmesi. *Turizm ve Araştırma Dergisi*, 5(2), 4–19.
- Ekşioğlu, S., ve Taşpınar, M. (2019). The development of vocational and technical secondary education in turkey. *Sakarya University Journal of Education*, 9(3), 614–627. <https://doi.org/10.19126/suje.657776>

- Karasar, N. (1998). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Nobel Yayınevi.
- Karkacier, A., ve Orakçı, F. (2021). İşletmelerdeki beceri eğitimi uygulamasının muhasebe eğitimine etkisi. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 14(1), 45–71.
- Kaya, N. (2021). *Meslek liselerinde öğrenim gören öğrencilerin işletmelerdeki beceri eğitiminde karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri [Yüksek Lisans Tezi]*. Pamukkale Üniversitesi.
- Kesici, A. (2018). Lise öğrencilerinin sorumluluk düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 38(3), 965–985. <https://doi.org/10.17152/gefad.380376>
- Kim, L. S. (1998). *A study of stresfull events and the coping methods of technical high scholl students in Pusan* (pp. 75–92).
- Kılıç, M. (2022). *Meslek lisesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeyleri ile mesleki eğitime yönelik tutumlarının okula bağlılığa etkisi: istanbul ili esenyurt ilçesi örneği [Yüksek Lisasn Tezi]*. İstanbul Aydın Üniversitesi.
- Koç, B. (2006). Islahhanelerin finans olanakları ve iç işleyişleri. *OTAM Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma Ve Uygulama Merkezi Dergisi*, 20(20), 185–196. https://doi.org/https://doi.org/10.1501/OTAM_0000000539
- Kölemen, C. Ş., ve Erişen, Y. (2017). Mesleki ve teknik ortaöğretim öğrencilerinin problem çözme ve eleştirel düşünme becerileri ile akademik başarıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 2(1), 42–60. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/turkegitimdergisi/issue/30670/336273>
- Konate, A. D. (2022). *Meslek lisesi öğrencilerinin 21.yy becerileri ve umut düzeylerinin kariyer karar verme güçlüğü ile ilişkisinin incelenmesi [Yüksek Lisans Tezi]*. Ufuk Üniversitesi.
- Korkmaz, H., ve Aktaş, O. (2020). *Meslek lisesi öğrencilerinin iş sağlığı ve güvenliği farkındalık düzeyleri ergün korkmaz mesleki ve teknik anadolu lisesi örneği*. 2507(February), 1–9.
- Kovalchuk, V. I., Maslich, S. V., Movchan, L. G., Soroka, V. V., Lytvynova, S. H., ve Kuzminska, O. H. (2022). Digital transformation of vocational schools: Problem analysis. *CEUR Workshop Proceedings*, 9(CTE-2021), 107–123. <https://doi.org/10.55056/cte.107>
- Kulalaeva, N., Gerliand, T., Kalenskyı, A., Romanova, H., ve Miroshnichenko, V. (2020).

- Monitoring and usage of project technologies in vocational (vocational-technical) education institutions. *Brain. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*, 11(2), 243–259. <https://doi.org/10.18662/brain/11.2/86>
- Kumru, M., ve Demirtaş, Z. (2015). İşletmelerde beceri Eğitimine (staja) giden meslek lisesi çocuk gelişimi öğrencilerinin staja ilişkin görüşleri. *Uluslararası Katılımlı III. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kongresi “Erken Müdahale” 12*, 1(2), 433–445.
- Kuşçi, A. (2022). Türk maarif şûrâlarının ulusal basına yansımaları (1939-1943). *FSM İlmi Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 19, 1–19. <https://doi.org/10.16947/fsmia.1136417>
- Lai, P.-L. (2024). *A narrative study of self-directed learning for a teacher and a student in a vocational high school [Doktora Tezi]*. National Taiwan Normal University.
- MEB. (2024). *Mesleki ve teknik eğitim politika belgesi*. https://mtegm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2024_09/18170207_16_09_2024_mtgmpolitikabelgesi.pdf
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber (S Turan, 3. baskı)*. Nobel Yayınevi.
- Mesleki Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü. (2024). *Tarihçemiz*. <https://mtegm.meb.gov.tr/www/tarihcemiz/icerik/20>
- Mesleki Yeterlilik Kurumu. (2016). Türkiye yeterlilikler çerçevesi. In *Mesleki Yeterlilik Kurumu*. <https://www.myk.gov.tr/index.php/tr/turkiye-yeterlilikler-cercevesi>
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2002). *Mesleki ve teknik eğitim yönetmeliği* (p. 52). https://www.isguvenligi.net/wp-content/uploads/mevzuat/mesleki_ve_teknik_egitim_yonetmeliği_degisiklik_yapilmasina_dair.pdf#page=10.00
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2016). *Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği* (p. 89). Resmi Gazete.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2019a). *2023 eğitim vizyonu*. https://www.gmka.gov.tr/dokumanlar/yayinlar/2023_Eğitim_Vizyonu.pdf
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2019b). *Geçmişten günümüze mesleki ve teknik eğitim*. MEB.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2023). *Mesleki ve teknik eğitim genel müdürlüğü 2023 yılı birim faaliyet raporu*. https://mtegm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2024_04/17140038_2023yilibirimfaliyetraporu.pdf

- Milli Eğitim Bakanlığı. (2024a). *Türkiye'nin ilk "mesleki ortaokulları"nın eğitim vereceği iller belli oldu.* <https://www.meb.gov.tr/turkiyenin-ilk-mesleki-ortaokullarinin-egitim-verecegi-iller-belli-oldu/haber/34771/tr>
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2024b). *Türkiye yüzyılı maarif modeli.* https://tymm.meb.gov.tr/upload/brosur/ortak_metin.pdf
- Munyaradzi, M., ve Addae, D. (2019). Effectiveness of student psychological support services at a technical and vocational education and training college in south africa. *Community College Journal of Research and Practice*, 43(4), 262–274. <https://doi.org/10.1080/10668926.2018.1456379>
- Mustaqim, B., Akhyar, M., Sebelas, S. J., ve Roemintoyo. (2025). A study of problem-based flipped learning of indonesian vocational high school students. *Journal of Teaching and Learning*, 19(2), 80–97.
- Nowell, L. S., Norris, J. M., White, D. E., ve Moules, N. J. (2017). Thematic analysis: striving to meet the trustworthiness criteria. *International Journal of Qualitative Methods*, 16(1). <https://doi.org/10.1177/1609406917733847>
- Oecd. (2018). The future of education and skills: education 2030 position paper. In *OECD Publishing*. <https://static1.squarespace.com/static/5e26d2d6fcf7d67bbd37a92e/t/5e411f365af4111d703b7f91/1581326153625/Education-and-AI.pdf>
- Okoliko, E., Yunusa, T., ve Adegbola, E. A. (2023). Impact of vocational training on development of employability skills among youths in kogi state, Nigeria. *Department of Business Administration*, 5, 147. https://www.researchgate.net/publication/376798866_Impact_of_Vocational_Training_on_Development_of_Employability_Skills_among_Youths_in
- Onur Karalar. (2023). *Mesleki ve teknik anadolu liselerinde muhasebe ve finansman alanı öğrencilerinin işletmelerde beceri eğitimi uygulamasında karşılaştığı sorunlar ve çözüm önerileri- istanbul ilinde uygulama.* İstanbul Aydın Üniversitesi.
- Ören, K. (2016). İşletmelerde verimlilik ve performansın arttırılmasında zaman yönetimi. *HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi* ©, 5(5), 186–203.
- Oteshova, A. K., Niyazbayeva, A. A., Prodanova, N. A., Sabirova, R. K., ve Zayed, N. M. (2021). The effect of teamwork on employee productivity. *Academy of Strategic Management Journal*, 20(5), 1–8.

- Özer, M. (2021). Türkiye’de mesleki eğitimi güçlendirmek için atılan yeni adımlar. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(16), 1–16. <https://doi.org/10.46778/goputeb.907302>
- Özerkmen, N. (2004). Ahiliğin tarihsel – toplumsal temelleri ve temel toplumsal fonksiyonları – sosyolojik yaklaşım. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 44(2), 57–78. https://doi.org/10.1501/dtcfder_00000000670
- Özışık, T., ve Erdil Şahin, B. (2022). Endüstri 4.0 teknolojilerinin iş gücü ve işin geleceğine etkileri. *Journal of Life Economics*, 9(2), 81–96. <https://doi.org/10.15637/jlecon.9.2.03>
- Özkan, N., ve Göktürk, Ş. (2023). Mesleki ve teknik eğitim kurumlarında mesleki eğitim merkezi uygulamasının okul paydaşları açısından incelenmesi. *Ulusal Eğitim Dergisi*, 3(11), 0–2.
- Özsoy, C. E. (2015). Mesleki eğitim-istihdam ilişkisi: türkiye’de mesleki eğitimin kalite ve kantitesi üzerine düşünceler. *Electronic Journal of Vocational Colleges*, 4. UMYOS Ö, 173–181.
- Öztürk, H., Ören, B., Rençber, Z., ve Baydar, A. (2024). Meslek lisesi öğrencilerinin işletmelerde beceri eğitimi uygulamasına ilişkin görüşleri. *International Journal of New Trends in Education and Social Sciences*, 15(27), 1–13.
- Öztürk, Y. (2020). Meslek lisesi öğrencilerinin iş sağlığı ve güvenliği hakkındaki tutumları. *International Journal of Advances in Engineering and Pure Sciences*, 32(2), 111–117. <https://doi.org/10.7240/jeps.512524>
- Purnamawati, P., Arfandi, A., ve Nurfaeda, N. (2019). The level of use of information and communication technology at vocational high school. *Jurnal Pendidikan Vokasi*, 9(3), 249–257. <https://doi.org/10.21831/jpv.v9i3.27117>
- Putri, G. E., Komariah, K., Handayani, T. H. W., Juniastuti, E., ve Reginasari, A. (2024). The role of digital literacy skills and social skills on entrepreneurial intentions in vocational high school students. In D. A. Nuryanto (Ed.), *The 12th International Conference on Educational Research and Innovation* (p. 1028).
- Qin, C. (2024). Paths and strategies for cultivating students ’ practical abilities in vocational education. *International Journal of Educational Teaching Research*, 1(2).
- Richard, K., Sarah, A., ve Prudence, K. (2024). Impact of vocational training programs on youth employment and empowerment in uganda . a case study : skilling uganda

- program (ministry of education and sports). *Metropolitan Journal Of Social And Educational Research*, 4(1), 176–189.
- Şahin, A., ve Yalçın, H. (2019). Meslek lisesi öğrencilerinin işletmelerdeki beceri eğitimi. In K. K. ABDİRİM (Ed.), *4 th International Social Research and Behavioral Sciences Symposium Chair of Symposium* (pp. 1–938).
- Saraçoğlu, E. (2007). *Mesleki eğitim ve mesleki eğitimi geliştirme projesi (megep) uygulamaları: istanbul'da bir araştırma [Yüksek Lisans Tezi]*. Marmara Üniversitesi.
- Senar, N., ve Kaya, Z. (2006). *Esnaf ve sanatkâr meslek kuruluşları için ülke örnekleri ile AB'de mesleki eğitim ve AB ve AB mali kaynakları rehberi*. Tsof Matbacılık.
- Serter, N. (1993). *Genel olarak ve türkiye açısından istihdam ve gelişme*. İstanbul:İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Sıddık, Ü., ve Hakan, Ö. (2008). İslamiyetten önce türklerde eğitim ve öğretim. *İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 13(2), 89–109.
- Solga, H., Protsch, P., Ebner, C., ve Brzinsky-Fay, C. (2014). The German vocational education and training system: its institutional configuration, strengths, and challenges. *Econstor*, 1–42. <http://econstor.eu/bitstream/10419/104536/1/805013571.pdf>
- Sunab, H. E., ve Özer, M. (2022). 3308 sayılı mesleki eğitim kanununda yapılan değişiklik sonrası mesleki eğitim merkezi programlarının 2022 yılı ilk üç aylık performans değerlendirmesi. *Uluslararası Türk*, 10(18), 1–17. <https://doi.org/https://doi.org/10.46778/goputeb.1100153>
- Tarhan, G. (2018). *Mesleki ve teknik anadolu liselerinde uygulanmakta olan işletmelerde beceri eğitiminin yönetimine ilişkin öğretmen ve işveren görüşleri [Yüksek Lisans Tezi]*. İstanbul Zaim Üniversitesi.
- Tekindal, M., ve Arsu, Ş. U. (2020). Nitel araştırma yöntemi olarak fenomenolojik yaklaşımın kapsamı ve sürecine yönelik bir derleme. *Ufkun Ötesi Bilim Dergisi*, 20(1), 153–182.
- Tezci, E., ve Demirli, C. (2004). Bir performans değerlendirme modeli: bireysel gelişim dosyası. *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*, 6–9.
- Tripathy, M. (2018). Building quality teamwork to achieve excellence in business organizations. *International Research Journal of Management, IT and Social*

- Sciences, 5(3), 1–7. <https://doi.org/10.21744/irjmis.v5i3.662>
- Truijen, K. J. P., Sleegers, P. J. C., Meelissen, M. R. M., ve Nieuwenhuis, A. F. M. (2013). What makes teacher teams in a vocational education context effective?: A qualitative study of managers' view on team working. *Journal of Workplace Learning*, 25(1), 58–73. <https://doi.org/10.1108/13665621311288485>
- Tüfekçi, Ü. Y. (2021). *Pozitif psikolojik sermaye ve iş yükü algısının istenen ve istenmeyen rol ötesi davranışlara etkisinin incelenmesi [Doktora Tezi]*. Uludağ Üniversitesi.
- Türkiye Cumhuriyeti. (1973). 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=1739veMevzuatTur=1veMevzuatTertip=5>
- Ünlü, D. (2016). Mesleki eğitimin tarihi süreci. *Giresun Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi*, 2(4), 89–98.
- Üstündağ, H., Bostancı, Z., ve AYDOĞAN, B. (2019). Hemşirelik öğrencilerinin stresle başetme düzeyleri ile algıladıkları sosyal destek arasındaki ilişki. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 6(1), 71–80. <https://doi.org/10.17681/hsp.466581>
- Üzüm, H., ve Kurt, T. (2019). Okullarda katılımcıların karar verme sürecinin incelenmesi. *Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 95–112.
- Ventura, G. (2023). *The role of vocational education institutions in england in shaping students' education and labour market outcomes [Doktora Tezi]*. University College London.
- Yaman, T. (2017). *Meslek lisesi elektrik elektronik teknolojisi öğrencilerinin laboratuvar çalışmalarında uygulama becerilerinin artırılmasına yönelik bir eylem araştırması [Yüksek Lisans Tezi]*. Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Yapıcı, O. Ö., ve Temiz, A. (2021). Mesleki eğitim veren kurumların vizyon ve misyon ifadelerinin analizi. *International Akademik Research Congress*.
- Yavuz, T., Doğan, A., Demirkol, M., ve Ceylan, E. (2024). Mesleki eğitim merkezi ile mesleki ve teknik anadolu lisesi'nin karşılaştırılmasına ilişkin öğretmen görüşleri. *Journal of Continuous Vocational Education and Training*, 7(1), 0–3.
- Yazan, Y. (2024). *Meslek lisesi öğrencilerinin gelecek beklentileri, kariyer kararı öz yeterlikleri, akademik güdülenme ve başarıları arasındaki ilişkiler [Yüksek Lisans Tezi]*. Abant İzzet Baysal Üniversitesi.
- Yiğit, N., ve Alev, N. (2007). Okul deneyimi dersinde özel danışmanlık hizmetlerinin mesleki

- gelişime katkısının incelenmesi. *Necatibey Faculty of Education Electronic Journal of Science and Mathematics Education*, 1(1), 85–101.
- Yıldız, E. (2021). *Psikolojik dayanıklılığın iş yaşam dengesi ve işe gömülmüşlük üzerine etkisi: sağlık sektöründe bir araştırma [Doktora Tezi]*. Selçuk Üniversitesi.
- Yıldırım, A., ve Çarıkçı, O. (2017). Mesleki eğitimin gelecek vizyonu; insan kaynakları planlaması açısından bir bürokratik model denemesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi.*, 04(29), 397–413. <https://sbedergi.sdu.edu.tr/assets/uploads/sites/343/files/29-sayi-yazi17-29122017.pdf>
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, Y., ve Çalışkan, A. (2024). Türkiye yüzyılı maarif modeli'nin 21. yüzyıl insan profili açısından değerlendirilmesi. *Elektronik Eğitim Bilimleri Dergisi*, 13(26), 204–220. <https://doi.org/10.55605/ejedus.1548121>

EKLER

Ek 1.Fırat Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurul Kararı

Evrak Tarih ve Sayısı: 06.11.2024-28673

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER
ARAŞTIRMALARI ETİK KURULU
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER
ARAŞTIRMALARI ETİK KURULU
KARARLARI

Oturum Tarihi
24.10.2024

Oturum Saati
10:00

Oturum Sayısı
2024/21

Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu 24.10.2024 tarihinde saat 10:00'da Kurul Başkanı Prof. Dr. Mehmet Nuri GÖMLEKSİZ başkanlığında, aşağıda imzaları bulunan kurul üyelerinin katılımlarıyla toplanarak gündemdeki konuları görüşmüş ve aşağıdaki kararları almıştır.

Karar 16: Üniversitemiz Eğitim Fakültesi öğretim üyesi Doç. Dr. Ayşenur KULOĞLU'nun sorumlu araştırmacı olduğu ve yüksek lisans öğrencisi Ayhan YAVUZ'a ait, "**Meslek Lisesi Öğrencilerinin İşletmelerde Beceri Eğitimi Sürecine İlişkin Paydaş Görüşleri**" başlıklı çalışma Etik Kurulumuzda görüşülmüş olup; çalışmanın etik kurallara uygun olduğuna oy birliğiyle karar verilmiştir.

Kurul Üyeleri:

Prof. Dr. Mehmet Nuri GÖMLEKSİZ

Prof. Dr. Erdal CANPOLAT

Prof. Dr. Mehmet Fatih KARAHÜSEYİNOĞLU

Prof. Dr. İrfan EMRE

Prof. Dr. Yunus Emre KARAKAYA

Prof. Dr. Beyzade Nadir ÇETİN

Doç. Dr. Haluk YAMAN (İzinli)

Doç. Dr. Süleyman Kaan YALÇIN

Doç. Dr. Ayşe Ülkü KAN

Doç. Dr. Serkan BİÇER

Doç. Dr. Müzeyyen BULUT ÖZEK

Doç. Dr. Bilal SOLAK

Doç. Dr. Zülfükar Aytaç KIŞMAN

Prof. Dr. Mehmet Nuri GÖMLEKSİZ
Kurul Başkanı

Prof. Dr. Erdal CANPOLAT

Prof. Dr. İrfan EMRE

Prof. Dr. Mehmet Fatih KARAHÜSEYİNOĞLU

Prof. Dr. Yunus Emre KARAKAYA

Prof. Dr. Beyzade Nadir ÇETİN

Doç. Dr. Ayşe Ülkü KAN

Doç. Dr. Süleyman Kaan YALÇIN

Doç. Dr. Müzeyyen BULUT ÖZEK

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Evrak sorgulaması <https://turkiye.gov.tr/ebd?eK=5392&eD=BSPA0MZfV9&eS=28673> adresinden yapılabilir.

İZİN BELGELERİ

Ek 2. Milli Eğitim Bakanlığı Araştırma İzin Belgesi

Başvuru Durumu: **Onaylandı**

Başvuru No: MEB.TT.2024.010401 Başvuru Tarihi: 07.12.2024 Uygulama Başlama Tarihi: 10.12.2024 Uygulama Bitiş Tarihi: 10.12.2025

Kişisel Bilgiler

T.C. Kimlik No: 13*****68

Adı Soyadı: AYHAN YAVUZ

Başvuru Bilgileri

Başvuru Şekli: Üniversite

Başvurunun Yapıldığı Ülke: Türkiye

Başvuran Unvanı: Öğrenci

Kademe: Yüksek Lisans

Üniversite Adı: FIRAT ÜNİVERSİTESİ

Fakülte / Enstitü / Yüksek Okul: EĞİTİM FAKÜLTESİ

Bölüm / Anabilim Dalı: EĞİTİM BİLİMLERİ BÖLÜMÜ

Araştırma Bilgileri

Araştırmanın Adı: Meslek Lisesi Öğrencilerinin İşletmelerde Beceri Eğitimi Sürecine İlişkin Paydaş Görüşleri

Bu Araştırmanın İçeriği Eğitim Teknolojileri ile Doğrudan İlgilidir: **Evet**

Bu Araştırma Öğrencilerin Doğrudan Akademik Başarılarını Ölçmeye Yöneliktir: **Hayır**

Araştırmanın Konusu ve İlişkili Konular: (Mesleki ve Teknik Eğitim, İşletmelerde Staj)

Anahtar Kelimeler: Mesleki eğitim, işletme, beceri eğitimi, paydaş

Araştırmanın Niteliği: Yüksek Lisans Tezi

Uygulama Bilgileri

Uygulama Yapılacak İl Sayısı: 1

ÇALIŞMA GRUBU	TEŞKİLAT TÜRÜ	UYGULAMA YAPILACAK MEB TEŞKİLATI	TALEP EDİLEN OKUL/KURUM SAYISI	ÖZEL BİLGİLER
Öğrenci	Okul / Kurum	ELAZIĞ, MERKEZ, Anadolu Meslek Programı	5	
Öğretmen	Okul / Kurum	ELAZIĞ, MERKEZ, Anadolu Meslek Programı	5	

Ek 3.Demografik Bilgi Formu Görüşleri (Öğrenci)

DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU
(Öğrenci)

Görüşme Tarihi:

Görüşme Yeri:

Cinsiyetiniz:

Sınıf Seviyeniz:

Yaşınız:

Alanınız:

Ek 4.Demografik Bilgi Formu Görüşleri (Koordinatör Öğretmen)

DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

(Öğretmen)

Görüşme Tarihi:

Görüşme Yeri:

Cinsiyetiniz:

Kıdem Yılıınız:

Yaşınız:

Alanınız:

Ek 5.Demografik Bilgi Formu (İşletme Yetkilisi)

DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

(İşletme Yetkilisi)

Görüşme Tarihi:

Görüşme Yeri:

Cinsiyetiniz:

Yaş:

Öğrenim Durumu:

Alanınız:

Ek 6. Yarı Yapılandırılmış Görüşmede Kullanılan Sorular (Öğrenci)

Meslek Lisesi Öğrencilerinin İşletmelerde Beceri Eğitimi Sürecine İlişkin Paydaş Görüşleri (Öğrenci Soruları)

1.İletişim Becerileri

- I. İş arkadaşlarınızla etkili iletişim kurma becerileri ve talimatları takip etme konusunda düşünceleriniz nelerdir?

2.Problem Çözme ve Eleştirel Düşünme

- I. İş yerinde karşılaştığınız sorunları çözme becerilerine ilişkin görüşleriniz nelerdir?

3.Takım çalışması

- I. İş yerinde takım çalışmasına katkı sağlamanız konusunda ne düşünüyorsunuz?

4.Zaman Yönetimi ve Organizasyon

- I. Zaman yönetimi becerilerinin iş yerindeki etkinlik ve verimlilik üzerindeki etkisi hakkında ne düşünüyorsunuz?

5. Teknoloji Kullanımı

- I. Teknolojik araçlar ve yazılımlar ile çalışma süreçlerinde ne tür performanslar sergiliyorsunuz?

6. Bağımsız Çalışma

- I. Kurallara ve prosedürlere uyum süreçleriniz hakkında düşünceleriniz nelerdir?

7. Stres Yönetimi

- I. Stresli durumlarla başa çıkabilmeniz için iş yerinde hangi desteklerin sağlanması gerektiğini düşünüyorsunuz?

8. Geri Bildirim ve Kişisel Gelişim

- I. Size verilen geri bildirimlerin kişisel ve mesleki gelişimlerine ne gibi katkıları olduğunu düşünüyorsunuz?

9. İş Güvenliği ve Uyum

- I. İş yerinde iş güvenliği kurallarına uyum sağlama becerilerinize yönelik düşünceleriniz nelerdir?

10.Mesleki Bilgi

- I. Okulda edindiğiniz mesleki bilgilerin sektör üzerindeki etkileri nelerdir?
- II. Okulda edindiğiniz mesleki bilgilerin gelecekteki iş yaşamlarınıza nasıl bir katkı sağlayacağını düşünüyorsunuz?

Ek 7. Yarı Yapılandırılmış Görüşmede Kullanılan Sorular (Koordinatör Öğretmen)

Meslek Lisesi Öğrencilerinin İşletmelerde Beceri Eğitimi Sürecine İlişkin Paydaş Görüşleri (Koordinatör Öğretmen Soruları)

1.İletişim Becerileri

- I. Öğrencilerin iş arkadaşlarıyla etkili iletişim kurma becerileri ve talimatları takip etme konusunda düşünceleriniz nelerdir?

2.Problem Çözme ve Eleştirel Düşünme

- I. Öğrencilerin iş yerinde karşılaştıkları sorunları çözme becerilerine ilişkin görüşleriniz nelerdir?

3.Takım çalışması

- I. Öğrencilerin ekip içinde iletişim ve iş birliği süreçlerinde öğrencilerin üstlendiği roller ve sorumluluklar hakkında ne düşünüyorsunuz?

4.Zaman Yönetimi ve Organizasyon

- I. Öğrencilerin verilen görevleri zamanında tamamlama yeteneklerine dair düşünceleriniz nelerdir?

5. Teknoloji Kullanımı

- I. Öğrenciler teknolojik araçlar ve yazılımlar ile çalışma süreçlerinde ne tür performanslar sergiliyorlar?

6. Bağımsız Çalışma

- I. Öğrencilerin kurallara ve prosedürlere uyum süreçlerine yönelik düşünceleriniz nelerdir?

7. Stres Yönetimi

- I. Öğrencilerin stresli durumlarla başa çıkma becerilerini ve bu durumlarda gösterdikleri performansı nasıl değerlendiriyorsunuz?

8. Geri Bildirim ve Kişisel Gelişim

- I. Öğrencilere verilen geri bildirimlerin kişisel ve mesleki gelişimlerine ne gibi katkıları olduğunu düşünüyorsunuz?

9. İş Güvenliği ve Uyum

- I. Öğrencilerin iş yerinde iş güvenliği kurallarına uyum sağlama becerilerine yönelik düşünceleriniz nelerdir?

10.Mesleki Bilgi

- I. Öğrencilerin okulda edindikleri mesleki bilgilerin sektör üzerindeki etkileri nelerdir?
- II. Öğrencilerin okulda edindikleri mesleki bilgilerin gelecekteki iş yaşamlarına nasıl bir katkı sağladığını düşünüyorsunuz?

Ek 8. Yarı Yapılandırılmış Görüşmede Kullanılan Sorular (İşletme Yetkilisi)

Meslek Lisesi Öğrencilerinin İşletmelerde Beceri Eğitimi Sürecine İlişkin Paydaş Görüşleri (İşletme Yetkilisi Soruları)

1.İletişim Becerileri

- I. İş arkadaşlarıyla etkili iletişim kurma becerileri ve talimatları takip etme konusunda düşünceleriniz nelerdir?

2.Problem Çözme ve Eleştirel Düşünme

- I. Stajyerlerin iş yerinde karşılaştıkları sorunları çözme becerilerine ilişkin görüşleriniz nelerdir?

3.Takım çalışması

- I. Stajyerlerin ekip içinde iletişim ve iş birliği süreçlerinde öğrencilerin üstlendiği roller ve sorumluluklar hakkında ne düşünüyorsunuz?

4.Zaman Yönetimi ve Organizasyon

- I. Stajyerlerin görevleri zamanında tamamlama yeteneklerine dair düşünceleriniz nelerdir?

5. Teknoloji Kullanımı

- I. Stajyerler teknolojik araçlar ve yazılımlar ile çalışma süreçlerinde ne tür performanslar sergiliyorlar?

6. Bağımsız Çalışma

- I. Stajyerlerin kurallara ve prosedürlere uyum süreçlerine yönelik düşünceleriniz nelerdir?

7. Stres Yönetimi

- I. Stajyerlerin stresli durumlarla başa çıkma becerilerini ve bu durumlarda gösterdikleri performansı nasıl değerlendiriyorsunuz?

8. Geri Bildirim ve Kişisel Gelişim

- I. Stajyerlere verilen geri bildirimlerin kişisel ve mesleki gelişimlerine ne gibi katkıları olduğunu düşünüyorsunuz?

9. İş Güvenliği ve Uyum

- I. Stajyerlerin iş yerinde iş güvenliği kurallarına uyum sağlama becerilerine yönelik düşünceleriniz nelerdir?

10.Mesleki Bilgi

- I. Stajyerlerin Okulda edinilen mesleki bilgilerin sektör üzerindeki etkileri nelerdir?
III. Stajyerlerin Öğrencilerin okulda edindikleri mesleki bilgilerin gelecekteki iş yaşamlarına nasıl bir katkı sağladığını düşünüyorsunuz?

Ek 9. Gönüllü Katılımcı Formu

GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU

Değerli Katılımcı,

“Meslek Lisesi Öğrencilerinin İşletmelerde Beceri Eğitim Sürecine ilişkin Paydaş Görüşleri” adlı yüksek lisans çalışması için görüşlerinize ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle size verilecek “Katılımcı Demografik Veri Formu” nu içtenlikle doldurmanız ve görüşme sorularına cevap vermeniz beklenmektedir. Araştırmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışmada görüşmelerimiz sırasında ses kaydı alınacaktır ve elde edilen veriler yalnızca araştırma amacı ile kullanılacaktır. Kişisel bilgileriniz ise gizli tutulacaktır. Katılım ve katkılarınız için teşekkür ederim.

Lütfen araştırmaya katılmak konusundaki tercihinize göre aşağıdaki seçeneklerden birini işaretleyiniz ve ilgili alanlara adınız ve soyadınızla birlikte imzanızı atmayı unutmayınız.

I. Bu araştırmada yer almayı:

☐ **kabul ediyorum**

☐ **kabul etmiyorum**

II. Çalışmayı istediğim zaman yarıda kesip bırakabileceğimi biliyorum ve verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlı olarak kullanılmasını:

☐ **kabul ediyorum**

☐ **kabul etmiyorum**

Adı ve Soyadı:

İmza:

Araştırmayla ilgili sorularınızı aşağıdaki e-posta adresini kullanarak yöneltebilirsiniz.

Saygılarımla,

Araştırmacı: Ayhan YAVUZ

Ek 10. Orijinallik Raporu

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
LİSANSÜSTÜ TEZ BENZERLİK RAPORU

**FORM
20**

I - ÖĞRENCİ BİLGİLERİ						
Adı ve Soyadı	Ayhan YAVUZ	Öğrenci No: 231401109				
Bilim Dalı	Eğitim Programları ve Öğretim					
Programı	☒ Yüksek Lisans ☐ Doktora ☐ Bütünleşik Doktora					
II - TEZ BİLGİLERİ						
Tez Başlığı (Enstitü Tescilli)	Meslek Lisesi Öğrencilerinin İşletmelerde Beceri Eğitimi Sürecine İlişkin Paydaş Görüşleri					
Danışman	Doç. Dr. Ayşenur KULOĞLU					
II. Danışman						
III - ENSTİTÜ BENZERLİK RAPORU						
Yukarıda bilgileri verilen öğrencimizin tezi, CD ortamında MSWORD ve PDF formatında vermiş olduğu kopyaları kullanarak aşağıda belirtilen filtreler uygulanmak suretiyle TURNİTİN intihal tespit programında analiz edilmiştir: 1. Kaynaklar bölümü hariç 2. Özet ve Abstract dâhil, diğer ön bölümler hariç 3. Alıntılar dâhil 4. Benzerlik oranı %1 ve üzeri ise dâhil İntihal tespit programının üretmiş olduğu rapora göre ilgili tezin benzerlik oranı <table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 50%;">Tez savunma sınavından önce taranan sayfa sayısı (85)</td> <td style="width: 50%; text-align: center; border: 1px solid black;">% 8</td> </tr> <tr> <td>Tez Savunma Sınavından sonra taranan sayfa sayısı (86)</td> <td style="text-align: center; border: 1px solid black;">% 9</td> </tr> </table> değerlerine sahip olup Enstitümüzce uygulanan kabul edilebilir üst sınır %25'dir.			Tez savunma sınavından önce taranan sayfa sayısı (85)	% 8	Tez Savunma Sınavından sonra taranan sayfa sayısı (86)	% 9
Tez savunma sınavından önce taranan sayfa sayısı (85)	% 8					
Tez Savunma Sınavından sonra taranan sayfa sayısı (86)	% 9					
Kontrol Personeli	Tez, veri tabanına saklanmıştır. ☒ Saldanmamıştır. ☐	23/07/2025				
Esengül KILIÇ						
Sınav Jüri Üyesi	<u>Düşünce:</u>	İmza				
_____ (Unvanı, Adı ve Soyadı)						
AÇIKLAMA						
1. Form öğrenci tarafından bilgisayar ortamında doldurulur ve üst yazı ekinde savunma sınavı jüri üyelerine gönderilir. 2. Her bir jüri üyesi bu raporu dikkate alarak Tez Bireysel Değerlendirme Formu'nda ve bu formda ilgili alanları doldurmaktadır.						
Firat Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 23119 - Elazığ / TÜRKİYE	http://ebe.firat.edu.tr/	Telefon : +90 424 237 0086 Fax : +90 424 237 0087 e-posta: egtbilens@firat.edu.tr				

ÖZ GEÇMİŞ

2009 Hıdır Sever Lisesi

2013 Düzce Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi Bilgisayar Öğretmenliği Bölümünden
mezun olma

2024 Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı
Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı Yüksek Lisans Programına Giriş

İLETİŞİM BİLGİLERİ

